

Tove C. Johnsen

Litteratursiden.no:
en offentlig formidlingsarena for bibliotekarer?

Masteroppgave i bibliotek- og informasjonsvitenskap
Høgskolen i Oslo, Avdeling for journalistikk, bibliotek- og informasjonsfag

Sammendrag

Våren 2008 lanserte ABM-utvikling prosjektet Litteratursiden.no. Prosjektet har et 5-års perspektiv og skal etter planen være fullendt i 2012. Målet med Litteratursiden.no er å etablere en nasjonal tjeneste for litteratur og litteraturformidling i norske folkebibliotek.

Utviklingsprosjekter som Litteratursiden.no setter dagsorden for hvilken vei bibliotekene skal gå nå og i fremtiden.

Denne studien kartlegger på hvilke måter Litteratursiden.no setter dagsorden for digital litteraturformidling i norske folkebibliotek. Litteratursiden.no er et prosjekt som involverer flere aktører. Studien vil derfor også være en undersøkelse av hvordan dette utviklingsprosjektet forstås og tilskrives mening av sentrale aktører som planlegger og utvikler Litteratursiden.no.

I både offentlige dokumenter og blant mine informanter i bibliotekfeltet tillegges digital litteraturformidling avgjørende betydning for utvikling av internettbaserte bibliotek tjenester. Derimot illustrerer denne studien et manglende vokabular og få relevante faguttrykk for hva digital litteraturformidling er. Sett i lys av prosjektet Litteratursiden.no, viser det seg vanskelig å definere hva en digital litteraturformidlingstjeneste skal inneholde, hvilken kompetanse som er nødvendig og hvilke faglige utfordringer bibliotekarer står overfor i en ny digital kontekst. Følgelig er det nødvendig å følge opp de gode intensjonene om å profesjonalisere digital litteraturformidling og påbegynne en operasjonalisering av fagområdet nå.

Ved bruk av kommunikasjonsteori for internettmediet har det likevel vært mulig i denne studien å identifisere betydningsfulle postulater for implementering av digital litteraturformidling. Blant annet viser studien på hvilke måter Litteratursiden.no kan bli en formidlingsarena for norske bibliotekarer.

Høgskolen i Oslo, Avdeling for journalistikk, bibliotek- og informasjonsfag

Oslo 2009

Forord

Takk til mine imøtekommende informanter Hilde Ljødal og Leikny Haga Indergaard ved ABM-utvikling, Haakon Bull-Hansen og Marit Egaas ved Stavanger folkebibliotek og Britt Ellingsdalen ved Sola folkebibliotek.

En stor takk til min veileder Jofrid Karner Smidt. Dine veiledninger har utvilsomt vært lærerike og instruktive. Alltid har jeg gått fra ditt kontor med ny entusiasme og iver.

Oslo, desember 2009

Tove C. Johnsen

Innhold

1.0 Bakgrunn	7
2.0 Problemstilling	11
3.0 Teori	11
3.1 Begreper	11
3.2 Retorikk i en lineær struktur.....	13
3.3 Retorikk i en ikke-lineær struktur.....	15
3.4 Det digitale bibliotek som en kommunikativ handling	17
3.5 Litteratursiden.dk, Boktips.net og Biblioteket.se	17
3.6 Analyse av Litteratursiden.dk.....	19
3.7 Den digitale bibliotekar	22
4.0 Kvalitativ metode	24
4.1 Grounded theory.....	24
4.2 Formålsforklaringer.....	24
4.3 Datagrunnlag	25
4.4 Intervjuer og kommentarer til intervjuguide	26
5.0 Fra Bibliotekreform 2014 til Litteratursiden.no	27
5.1 Bibliotekreform 2014	27
5.2 Bibliotekmeldingen 2009	30
6.0 Litteratursiden.no	32
6.1 Forprosjekt.....	32
6.1.1 Prosjektskisse	33
6.2 Stavanger Folkebibliotek, Sølvberget	34
6.3 Hovedprosjekt	36
7.0 Tematisk analyse av informantene	38
7.1 Kort beskrivelse av informantene.....	38
7.2 Anvendelse av Nielsens analyse.....	39
7.3 Kulturpolitiske oppgaver	40

7.4 Kulturfond til besvær.....	42
7.5 Formidling av litteratur	43
7.5.1 Sosiale teknologier	43
7.5.2 Den gode formidlingen.....	44
7.5.3 Eksempler på formidling	47
7.5.3.1 Lokal versus nasjonal	47
7.5.3.2 Litteratur som ligner	47
7.5.3.3 Koble nytt og gammelt	48
7.5.3.4 Genreoverskridelse	48
7.5.3.5 Formidling av en smal bok.....	48
7.6 Innholdsprodusenter	49
7.6.1 Brukere	49
7.6.2 Bibliotekarer	50
7.6.3 Andre innholdsprodusenter	50
7.7 Målgruppe	51
7.8 Virkemidler for å skape aktivitet eller nå brukeren	53
7.9 Forankring	55
7.10 Bibliotekarens mandat.....	57
7.10.1 Nye roller.....	58
7.10.2 Faglige utfordringer?	59
7.11 Forestillinger om bibliotekaren	61
7.12 Litteratursiden.no versus folkebibliotekene	63
7.12.1 Lite formalisert samarbeid med folkebibliotekene	65
8.0 Fra dypet av et folkebibliotek.....	65
8.1 Forutsetninger for å drive litteraturformidling i et mindre folkebibliotek?	66
8.2 Bakvendt problemstilling	68
8.3 Hvilke tanker har Ellingsdalen om Litteratursiden.no?.....	69

8.4 Kulturfond med potensial	70
8.5 Forutsetninger for bibliotekarers mandat og bidrag på Litteratursiden.no?	71
8.6 Definere, profesjonalisere og anerkjenne	74
9.0 Forprosjekt versus Hovedprosjekt	74
9.1 ABM-utvikling inn som aktør i Hovedprosjektet.....	76
10.0 Drøfting og synspunkter	79
10.1 Operasjonalisering.....	79
10.1.1 Begrepsoperasjonalisering.....	80
10.2 Endret diskurs om kulturfondbøkene?.....	81
10.3 Snill, tjenestevillig og nyttig.....	83
10.4 Avsenderprofil.....	85
10.5 Ny skribentrolle?	87
10.6 Troverdighetsprodusenter.....	88
10.7 En-til-en formidling.....	90
10.8 En-til-flere formidling	91
10.9 Bruk av litterære kriterier	93
10.10 Preskriptiv retorikk.....	94
10.11 Nettsted for sosial utfoldelse og identitetsskapelse	94
10.12 Litterært nettmagasin.....	95
10.13 Løsning på relevanseproblemet?	96
10.14 Forankring	96
10.15 Digitale bibliotekfunksjoner.....	99
10.16 Oppsummering	100
11.0 Konklusjon.....	103
12.0 Appendiks.....	104
13.0 Litteraturliste.....	108
13.1 Intervjuer	112

1.0 Bakgrunn

Våren 2008 foretok jeg i forbindelse med en fagmodul på masterstudiet en systematisk gjennomgang av alle norske folkebiblioteks nettsider. Undersøkelsen viser at folkebibliotekene kun unntaksvis aktivt formidler litteratur gjennom egenproduserte tekster. Generelt er det gode ansatser til litteraturformidling på nett i flere folkebibliotek, men manglende oppdatering og oppfølging av sidene gjør at formidlingen paradoksalt virker mot sin hensikt. Brukerne møter noen få og de samme bokanbefalingene over flere måneder og i noen tilfeller år. De blir møtt med tips om sommerlektüre gjennom vinterhalvåret og boktips i høstmørket når våren springer ut. Påfallende er det også at flere folkebibliotek har en direkte lenke fra boktips til utlånstoppen. Å henviser brukeren til utlånstoppen er et blindspor. Brukeren vil ved å klikke seg inn i katalogen kun oppdage at boken er utlånt og at det er lange ventelister på boken. Funnene i undersøkelsen er en medvirkende årsak til at jeg i denne masteroppgaven ønsker å rette oppmerksomheten mot betydningen av digital litteraturformidling. Det er seks beveggrunner for min masteroppgave:

Den *første* er de muligheter internett som medium gir bibliotekarer til å formidle egen kompetanse på og kunnskap om litteratur. Internett er ikke et nytt medium, men mulighetene internett gir for litteraturformidling har ikke i stor grad blitt utnyttet av norske folkebibliotek. Internetts karakter av å være dynamisk, hypertekstuell og multimedial gir bibliotekarene en annen og bredere plattform for litteraturformidling.

Den *andre* er den mangelfulle litteraturformidlingen på nett i norske folkebibliotek per dags dato. Bibliotekarers rolle i det offentlige rom har i hovedsak vært knyttet til formidling av andres kunnskap om litteratur. I Norge har bibliotekarer ikke produsert og publisert egne litterære tidsskrift og i liten grad anvendt andre kanaler for å uttrykke sin kompetanse på og kunnskap om litteratur. Deichmanske bibliotek er Norges største folkebibliotek og ikke forbilledlig når det gjelder formidling av litteratur på nett. For eksempel finner man på litteratursiden en lenke for smale bøker. Denne siden er ikke oppdatert etter at den ble publisert i 2007. I denne sammenheng har man en lenke fra litteratursidens forside, man har en interessant innfallsvinkel og en teknologisk løsning for et formidlingsprosjekt, men mangler den nødvendige oppdateringen som gjør siden dynamisk og aktuell.

Den *tredje* er folkebibliotekenes mandat til å formidle litteratur på nett. Her uttrykt i Bibliotekreform 2014: "Det skal satses på utvikling og drift av nettbaserte formidlingstjenester for å synliggjøre bibliotekenes mangfold og bredde av litteratur, både skjønn- og faglitteratur. Det omfatter blant annet videreutvikling av tjenesten Ønskebok og utvikling av en litteraturside etter inspirasjon fra den danske tjenesten Litteratursiden.dk. Andre medier må også inkluderes i netjtjenestene" (Bibliotekreform 2014 s. 19).

Den *fjerde* er at liberaliseringen av bokmarkedet ikke alene kan ta skylden for hvilke bøker som lånes ut på bibliotekene. Cecilie Naper konstaterer i kronikken "Fra mangfold til enfold" en direkte årsakssammenheng mellom bokmarkedet og bibliotekenes utlånsstatistikk. Når bokmarkedet liberaliseres vil underholdningsromaner prege utlånsstatistikken. Naper mener derfor vi trenger en annen litteraturpolitikk enn den liberaliseringen som har foregått gjennom de siste årene med friere bokpriser (Naper 2005). Det er en utfordring for folkebibliotekene at brukerne i dette bokmarkedet etterspør underholdningslitteratur og bestselgere, men samtidig bør det ikke være en gitt årsakssammenheng mellom bokmarkedet og utlånsstatistikken. Hvis bokmarkedet er premissleverandør for utlånet ved folkebibliotekene vil bibliotekenes litteraturpolitiske mandat forbli en umulighet. Formidlingen må skje uavhengig av markedskreftene. Telemarksforsknings omfattende evaluering av Bokavtalen viser at muligheten for å gi 12,5 prosent rabatt på skjønnlitteratur og sakprosa, har medført billigere bøker og at folk kjøper mer bøker. Skjønnlitteraturen har blitt 6 prosent billigere etter innføringen av Bokavtalen. Samtidig er det indisier som peker i retning av at Bokavtalen har hatt en positiv effekt på boksalg. Målt i antall titler er bredden i litteraturtilbudet blitt bedre, men denne bredden befinner seg innenfor roman- og krim/spenningsgenren, mens mangfoldet i mindre brede genre synes å være svekket. Totalt sett er mangfoldet likevel større målt i antall titler. Hovedkonklusjonen i evalueringsrapporten er at Bokavtalen fungerer tilfredsstillende og tidligere kritikere av den omstridte Bokavtalens lavere prising er nå snudd om til optimisme både blant forfatterne og bokbransjen for øvrig.

Samtidig har liberaliseringen førte til en bevissthet om litteraturpolitiske forpliktelser blant aktørene i bokmarkedet. Tidligere Kulturminister Trond Giske har kritisert bokhandlene ved flere anledninger for deres ensidige eksponering av bestselgende titler og forfattere. Den norske

Forfatterforening (DnF) har vært synlig med sin kritikk i det offentlige rom og foreningen har vært i kontinuerlig dialog med politikere, forleggere og bokhandlere. Ingen har derimot rettet søkelyset mot folkebibliotekenes litteraturpolitiske forpliktelser i denne sammenheng. Da tenker jeg spesielt på bibliotekenes formidlingsansvar i forbindelse med kulturfondbøkene eller innkjøpsordningsbøkene. Innkjøpsordningen er i dag det viktigste kulturpolitiske virkemiddel for å ivareta norsk og oversatt skjønnlitteratur. Innkjøpsordningen forplikter bibliotekene til å formidle disse bøkene. Bibliotekene har mislyktes med dette. Ingen kritiserer bibliotekene for å *ikke* eksponere, profilere eller anbefale innkjøpsordningsbøkene selv om bibliotekene i motsetning til bokhandlene har et lovpålagt mandat for å gjøre det. Tendensen er at flere aktører i bokbransjen er blitt mer bevisste om sine kulturelle og litterære forpliktelser. I denne forbindelse bør ikke biblioteket være et unntak.

Den *femte* er litteraturformidlingens frammarsj på ulike arenaer også utenfor bibliotekvirksomheten. Litteraturformidling har de seneste årene blitt satt på dagsorden. Ordet anvendes i mange sammenhenger og på flere ulike arenaer. Spesielt i Oslo har litterære arrangementer blomstret opp de to siste årene. For eksempel har Fritt Ord utlyst tilskudd à kr 50 000 til norske folkebibliotek for å styrke folkebibliotekene som formidlingsarena. Fritt Ord mottok 96 søknader om tilskudd hvor 46 søkere fikk tildelt midler. Det ble til sammen delt ut 2,3 millioner kroner fordelt på biblioteker over hele landet. Fritt Ord har prioritert prosjekter som er nyskapende, og har søkt å representere bredden i folkebibliotekenes tilbud.

Formidlingsprosjektene har form av tiltak som festivaler, fortellerstunder, debattmøter, forfatterbesøk og utstillinger. Fritt Ord ønsket med utlysningen å stimulere til formidling av litteratur og vekke interesse for lesing og litteraturdebatt. Et av tiltakene som fikk støtte er Deichmanske bibliotekets ”Snakke om bøker”. Dette er et nettbasert formidlingstiltak med etablering av litteraturblogg og e-postbasert lesekjede. Prosjektet skal representere en utvidelse av bibliotekets nettilbud og brukerne tilbys et nytt møtested i det digitale rom.

Litteraturformidling aktualiserer alle folkebibliotekenes virke. Flere biblioteksjefer etterlyser nå viktigheten og nødvendigheten av litteraturformidlere i folkebibliotekene. I tidsskriftet Bibliotekaren hevder Marit Egaas, bibliotek- og kultursjef i Stavanger, at den største utfordringen

for bibliotekene er å formidle bredden av litteratur. Bibliotekarer må være gode på formidling og delta på arrangementer. Egaas mener mange bibliotekarer ikke ønsker en slik rolle.

Den *sjette* er som en følge av dette et ønske om å gjøre digital litteraturformidling aktuell i norske folkebibliotek.

I motsetning til våre naboland Sverige og Danmark har man i Norge ingen felles nasjonal litteraturside på nett, men våren 2008 lanserte ABM-utvikling (Statens senter for arkiv, bibliotek og museum) prosjektet Litteratursiden.no. Litteratursiden.no ble lansert som en fremtidsrettet nasjonal tjeneste for litteratur og litteraturformidling i norske folkebibliotek. Norske bibliotek ble oppfordret til å søke om å gjennomføre prosjektet. Og i fjor sommer ble Stavanger folkebibliotek, Sølvberget tildelt oppdraget å gjennomføre prosjektet. Prosjektet har et 5-års perspektiv og skal være fullendt i 2012. Vinteren 2009 ble en offentlig nettside lansert hvor man kan følge prosjektet og dets arbeidsform. I løpet av 2009 skal prosjektet utvikle merkevare og navn, og lanseringen av selve tjenesten er planlagt i første kvartal 2010.

Arbeidet med denne masteroppgaven er skrevet under forutsetning av at ABM-utvikling inngikk en samarbeidsavtale med Stavanger folkebibliotek om å utvikle Litteratursiden.no. Litteratursiden.no fanget min interesse nettopp fordi et folkebibliotek fikk i oppdrag å utvikle et såpass prestisjefyllt prosjekt. I august 2009 sa derimot ABM-utvikling opp samarbeidsavtalen med Stavanger folkebibliotek. Det betyr at samarbeidet kun hadde en varighet på litt over et år. Det må sies at oppsigelsen ikke har påvirket mitt arbeid med masteroppgaven som i hovedsak var ferdig juni 2009 (altså før oppsigelsen var et faktum). En konsekvens av å følge utviklingsprosjekter er at det oppstår endringer underveis, men siden oppsigelsen kom etter at mitt arbeid var utført, lot det seg vanskelig gjøre å tolke mitt materiale i lys av oppsigelsen. Kanskje kan denne masteroppgaven likevel belyse hvorfor samarbeidsavtalen ble avsluttet. Jeg har valgt å kommentere oppsigelsen i et appendiks sist i dokumentet. Her kan man også lese hvordan styreleder Marit Egaas og prosjektleder Haakon Bull-Hansen fra Stavanger folkebibliotek kommenterer oppsigelsen. ABM-utvikling har valgt å ikke kommentere oppsigelsen.

2.0 Problemstilling

Målet med Litteratursiden.no er å etablere en nasjonal tjeneste for litteratur og litteraturformidling i norske folkebibliotek. Denne studien kartlegger på hvilke måter Litteratursiden.no setter dagsorden for digital litteraturformidling i norske folkebibliotek. Med dagsorden tenker jeg på hvilke tenkesett og visjoner, temaer og emner som aktualiseres i forbindelse med dette prosjektet.

Hva er folkebibliotekenes og bibliotekarenes mandat (oppgaver og oppdrag) i forbindelse med Litteratursiden.no? I det fysiske rom/bibliotek er bibliotekarens rolle faglig, institusjonelt og historisk klart definert. Tradisjonelt er bibliotekarens rolle forbundet med anskaffelse, systematisering, organisering og tilgjengeliggjøring av kunnskap. I det virtuelle rom/bibliotek derimot er ikke bibliotekarens rolle like entydig. Hva kan man si om den kompetansen bibliotekarer besitter i dag i forhold til fremtidige arbeidsoppgaver og innsatsområder? Representerer Litteratursiden.no en *forlengelse* av bibliotekarenes mandat eller en *fornyelse* av mandatet?

Hvem skal produsere og formidle innholdet på siden (er det for eksempel folkebibliotekene, bokbransjen, litteraturkritikere eller brukerne?), hva slags innhold skal formidles (litteratur), hvordan skal innholdet formidles (metoder) og hvem skal innholdet formidles til (målgruppe)?

Litteratursiden.no er et prosjekt som involverer flere aktører. Studien vil derfor også være en undersøkelse av hvordan dette utviklingsprosjektet forstås og tilskrives mening av sentrale aktører som planlegger og utvikler Litteratursiden.no.

3.0 Teori

Siden masteroppgaven er knyttet til internett som medium anvender jeg teorier og begreper fra mediefaget. Rhetorikk og kommunikasjonsteori er av særlig betydning her.

3.1 Begreper

Med *nettsted* mener jeg en samling sider som er ordnet under en felles tittel, som henger sammen i tema, utseende og lenker seg imellom, og som har adresser på samme netjtjener eller domene (Fagerjord 2008). Litteratursiden.dk er et slikt nettsted. Ett nettsted som Litteratursiden.dk består

av en rekke ulike publikasjonstyper/medietyper som tidsskrift, avis, bibliografi, litteraturlister, katalog, leksikon, e-post og RSS. Nettstedet består også av flere ulike teksttyper/genre som bakgrunnsartikler, nyhetsnotis, intervju, anmeldelse, portrett, bokomtale, bokanbefaling, leksikonartikkel, klassifikasjonsnote, katalogpost og nyhetsbrev. I tillegg har man mediale funksjoner som lydfil, bilde og grafikk.

Hypertekstteknologi gir mulighet for å koble sammen, ved hjelp av lenker, et stort eller lite antall noder/dokumenter (tekster, bilder, videosnutter) til en helhet med en ikke-lineær struktur. En hypertekst er et system av tekster eller andre innholdsenheter som er koblet sammen ved hjelp av slik teknologi. Kort beskrevet kan hypertekst karakteriseres som et nettverk av noder (tekster, innhold) koblet sammen av hypertekstlenker. En hypertekst består derfor av to ting; noder og lenker. *Nodene* er de informasjonsbitene hyperteksten består av: tekster, bilder, vidoesnutter, oversikter etc. *Lenkene* er de programmerte ”adresselappene” som gjør at maskinen klarer å hente fram riktig dokument på brukerens instruks når hun klikker på en lenke. Hypertekst har to primære funksjoner. Den ene er å gi tekstmaterialet en bestemt struktur. Den andre er å gi leseren tilgang til andre relevante tekster. Hypertekst inviterer til en ikke-lineær skrivemåte og representerer et språklig nivå over tekstnivået og dermed en utvidelse for å beskrive verden gjennom språk. En hypertekst har både et tekstnivå, internt i den enkelte node, og et hypertekstnivå som omfatter helheten av alle nodene. Denne utvidelsen kjennetegnes ved prinsippet om at lineær sammenkjedning av språklige enheter oppheves. Koherens betyr sammenheng og for at en tekst eller hypertekst skal gi mening må det finnes en tydelig sammenheng mellom alle delene i teksten. I en vanlig lineær tekst bindes setninger og avsnitt sammen i en logisk linje eller en rød tråd. I ikke-lineære strukturer kan man heller snakke om flere tråder hvor helheten blir meningsfull dersom trådene utgjør et mønster eller et bilde som i en bildevev (Engebretsen 2002).

Martin Engebretsen (2002) skriver at et av massemediens mest sentrale problem er å forholde seg til et sammensatt og mangfoldig publikum. Engebretsen kaller dette for *relevanseproblemet* som er forbundet med de tradisjonelle mediens formater som begrenser muligheten til å kombinere bredde og dybde. Enten opererer man med populære fremstillingsformer eller så velger man seg ut en smalere målgruppe og tilbyr mer dyptpløyende materiale. Folkebibliotekene har et lignende problem. Litteraturen de tilbyr er til et sammensatt og mangfoldig publikum. Skal

de tilby den mest populære litteraturen til et bredt lesersegment og/eller tilby mindre populær litteratur til et smalere lesersegment. Jofrid Karner Smidt (2002) mener mye tyder på at den etterspørselstyrte formidling som et bibliotekpolitisk ideal er i ferd med å dominere over den opplysende og informative formidlingen. I følge Smidt ønsker ikke bibliotekarer å virke nedlatende, skremmende eller arrogante i fare for å støte publikum bort fra folkebibliotekene.

I følge Engebretsen tilbyr et nettsted en løsning på denne problematikken. På et nettsted er det mulig å utvikle presentasjonsformer som kombinerer dybde og bredde på nye måter, og som i tillegg bidrar til å gi den individuelle bruker god oversikt over det presenterte materialet. Bredde kan oppnås fordi du kan gjøre svært mye stoff tilgjengelig for brukeren. Dybde kan oppnås gjennom å tilby individuelle stier gjennom stoffet, slik at ulike lesere kan fordype seg i ulike deler av materialet. Oversiktighet kan oppnås fordi materialet ved hjelp av designerverktøy kan gis en visuell presentasjon (lenker eller grafiske innholdskart). Brukeren kan dermed få oversikt over helheten uten å måtte forholde seg til resten av detaljene (Engebretsen 2002).

3.2 Retorikk i en lineær struktur

I retorikken kan man tale om to ulike disipliner, den klassiske gresk-romerske retorikken som er preskriptiv eller foreskrivende og den moderne retorikken som er deskriptiv og analytisk (Barthes 1998). Som deskriptivt analyseredskap gir retorikken interessante innfallsvinkler til å *vurdere* kommunikasjon på nett. Sara Britta Jadelius (2008) har i sin masteroppgave foretatt en kvalitativ tekstanalyse av 100 boktips rettet mot voksne på Bokstips.net. Hun finner her at skribentene generelt anvender retoriske disposisjonselementer som exordium, narratio, propositio, argumentio og conclusio. Flere skribenter tar også i bruk virkemidler som troper og figurer. Men Jadeluis påpeker også at handlingsreferatet mange ganger dominerer tekstene samt at analyse og tolkning sjelden anvendes. En del tekster preges også av at få aspekter ved boken belyses og at argumentene for anbefalingene ikke er til stede.

I startfasen av masterprosjektet ønsket jeg å analysere tekster (bokanbefalinger) på nett i norske folkebibliotek, men etter en systematisk gjennomgang av norske folkebiblioteks nettsteder var det påfallende hvor få tekster som kunne være relevante for analyse. Jeg hadde ikke nok materiale for å gjennomføre en deskriptiv retorisk analyse. Basert på de få tekstene som kunne være relevante for en analyse er det likevel grunnlag for å si at bevisstheten om og anvendelsen

av retningslinjer for god nettskriving og retningslinjer innenfor den enkelte teksttype i stor grad er fraværende på folkebibliotekenes hjemmesider.

I forbindelse med nettskriving kan den klassiske gresk-romerske retorikken være relevant. Den klassiske retorikken kjennetegnes av at den er preskriptiv (foreskrivende) og gir metoder og verktøy for å utforme budskap tilpasset det kommunikasjonsmediet man opererer innenfor og det publikum man henvender seg til. For Aristoteles er retorikken en utførelse og en teknikk for å finne de beste tilgjengelige midler (virkemidler) for overtalende og effektiv kommunikasjon (Aristoteles 2006).

Retningslinjer for nettskriving er nært forbundet med hvilke teksttyper og publikasjonstyper som velges. En anmeldelse og et boktips fordrer ulike retningslinjer. Aristoteles identifiserer tre ulike typer retorisk appell. Ethos der taleren appellerer gjennom sin egen troverdighet og tillitsvekkende egenskaper, logos der taleren appellerer til publikums forstand og fornuft og pathos der taleren appellerer til publikums følelser. I et boktips vil det for eksempel være naturlig å appellere til publikums følelser (pathos) og i en anmeldelse eller analyse vil det være mer naturlig å appellere til publikums fornuft (logos). Når det gjelder retoriske disposisjonselementer (exordium, narratio, propositio, argumentio og conclusio) vil for eksempel bevisførselen (argumentio) i en analyse eller anmeldelse være langt viktigere enn i et boktips. I et boktips vil trolig innledningen (exordium), det å vekke publikums oppmerksomhet, være av stor betydning på nett.

Selv om disse ulike teksttypene fordrer ulike typer retorisk appell og disposisjonselementer er alle teksttypene hypertekster med sin egen retorikk. Enkelte retningslinjer gjelder derfor for alle teksttypene på nett. Jeg omtaler disse retningslinjene som *hypertekstens retorikk*.

Korrespondanse mellom nettskriving og retorikk befinner seg først og fremst i kravet om klarhet. Det er viktig å uttrykke seg i enkle og korte setninger. På samme måte som vanskelige ord og lange setninger forhindrer en effektiv kommunikasjon i muntlig tale skjer det samme også på nett. På samme måte som man leser saktere på en skjerm har publikum som lytter til en tale vanskelig for å oppfatte fremmedord og sammenhengen i lengre setninger. Derfor er kravene til effektiv kommunikasjon identiske i den klassiske retorikken og for god nettskriving, men årsakene til det er ulike. Disse kravene er gjeldende for alle hypertekster.

3.3 Retorikk i en ikke-lineær struktur

Informasjonsflommen på Internett er en arena hvor retoriske grep får nytt spillerom og relevans for vårt kommunikasjons- og informasjonssamfunn. For et hypertextmedium som Litteratursiden.no må også retorikken implementeres på et ikke-lineært hypertextnivå. Som lingvistisk begrep betegner det et *språklig nivå over tekstnivå*, der tekster eller tekstelementer er koplet sammen uavhengig av lineære strukturer. Som produkt betegner det et *system av tekster eller tekstelementer* som ved hjelp av teknologi er sammenkoplet i henhold til det lingvistiske begrepet (Engebretsen 2002).

George P. Landow regnes som en av de fremste utforskere av forholdet mellom hypertext og retorikk. Landow tar utgangspunkt i en reisemetafor, og taler om leserens ankomst til teksten (rhetoric of arrival), navigasjon i teksten og avreise fra teksten (rhetoric of departure). Hypertext som medium skal formidle et inntrykk til leseren om at lenker signaliserer sammenheng, mening og nytteverdi (Landow 1990).

Utforming av navigasjon og lenkestruktur er blant de viktigste virkemidlene man har tilgjengelig for effektiv kommunikasjon på nettet. I følge Magne Lindholm (2008) er en hyperlenke et tilbud til leseren om å følge lenken til et annet dokument eller en annen tekstdel. Den gir et dobbelt signal. Den viser at det er mulig å få vite mer enn det som står. Samtidig peker den på personen som har lagt inn lenken, for den forteller at han eller hun vet om dette. En lenke vil som regel styrke forfatterens ethos. Den er virksom uansett om den blir fulgt eller ikke. Den kan representere en forsterkning av logos i teksten, fordi den viser en vei til mer kunnskap. Men den kan også brukes som ethosforsterker, som virker gjennom antallet. Når lenken følges, blir brukeren konfrontert med innholdet forfatteren har foreskrevet. Lenken er en utvidelse av teksten og presenterer en overgang til en annen tekst. Hvis leseren ikke er fornøyd med målet hun føres til, vil lenken svekke forfatterens ethos. Det er derfor ikke uten risiko å lenke (Lindholm 2008).

Rekkefølgen for lesing og tilegnelse i hypertext er på mange måter brukerstyrt gjennom at brukeren navigerer fra node til node via lenker. Å lese hypertext er ikke-lineær eller multilineær og multisekvensiell lesning dvs. som illustrerer mangfoldet og forekomster av linearitet.

Leseren kan selv kan velge i hvilken rekkefølge man ønsker å lese teksten ut i fra egne interesser og behov. Leseren er ikke kontrollert av forfatterens (avsenderens valg av struktur og rekkefølge). Gunnar Liestøl (1999) mener man derfor kan snakke om leseren som *retoren* i denne sammenheng. Det er leseren selv som disponerer (*dispositio*) teksten. Ved at leseren velger sin individuelle sti eller rute er leseren også en aktiv part eller sekundær forfatter og kan på den måten manipulere budskapet. Mens hypertekstforfatteren tilbyr leseren et mangfold av tekstlige muligheter er det leseren selv som er ansvarlig for å skape tekstene hun tar del i. Det er summen av disse tekstene (som er lenket sammen) som skaper mening for leseren. Leseren får dermed økt innflytelse på meningsproduksjonen i hypermedia. I hypertekst er det nodenes (tekstelementene) fysiske status og posisjon i seg selv som fordrer manipulering (meningspåvirkning, styring), noe som igjen kan svekke avsenderens autoritet og budskap.

Are Gjertin Urkegjerd Halland (2005) stiller i sin hovedoppgave spørsmål om det overhode er mulig å styre lesingen dvs. å styre brukerens lesing i hypertekstmediet. Kan man gjennom utforming av navigasjon styre hvilke veier brukere vil ønske å gå, hvilket utbytte de har av interaksjonen med et nettsted og hva slags kommunikasjonsgevinster dette kan gi for avsender? Han svarer ja, til en viss grad. Retorisk navigasjon handler om å identifisere og prioritere brukerbehov i forhold til strategiske målsetninger for avsenderen. Det grunnleggende behovet som må adresseres i retorisk navigasjon er behovet om å få *tydelige og gode anbefalinger*. Gode anbefalinger som er til å stole på krever at avsenderen har opparbeidet en tilstrekkelig grad av troverdighet (*ethos*). I en samfunnsmessig kontekst der vi i økende grad opplever at vi "drukner i informasjon" er det helt nødvendig at avsenderen er seg sitt retoriske ansvar bevisst og legger til rette for navigasjon som er *prioritert* både ut ifra både *brukerens sine mål* og *avsenderens sine strategiske mål*. Retorisk effekt er i denne forbindelse oppfylning av ett eller flere strategiske mål for virksomheten. Av retoriske virkemiddel som i stor grad påvirker navigasjonseffektivitet og forståelse er å gjøre bevisste valg og prioriteringer rundt hva slags *genre* og *konvensjoner* som blir brukt og *hva slags signal disse kommuniserer til brukerne*. Halland konkluderer med at det neppe er mulig å ha full kontroll på brukeropplevelsen til alle brukere til en hver tid. Men for strategisk prioriterte brukergrupper (målgrupper) og scenarier, bør det være en uttrykt målsetning at både bevegelsen i informasjonsrommet (navigasjon) og semantisk kognisjon av dette (forståelse) så langt som mulig skal være *planlagt og intendert fra avsenderen* (Halland 2005).

Litteraturformidling vil i denne studien forstås som en type kommunikasjon som involverer en budskapsoverføring og er planlagt og intendert fra avsenderen.

3.4 Det digitale bibliotek som en kommunikativ handling

Jack Andersen (2008) argumenter for at man kan forstå digitale bibliotek som formålsrettede kommunikasjonsformer og derfor også som sosiale og kommunikative handlinger. I og med digitale biblioteker opererer innenfor noen kommunikative rammer og er tekststeder på internett kan man betrakte digitale bibliotekfunksjoner som sosiale og kommunikative fenomener. Siden retorikken nettopp beskjeftiger seg med formålsrettet kommunikasjon og genre og er et redskap til å gjenkjenne sosiale og kommunikative handlinger, kan både retorikken og genre teori hjelpe oss til en bedre forståelse av en ny digital bibliotekforståelse. Retorikk og genre teori blir dermed velegnede verktøy for både å analysere og utvikle digitale bibliotek. Andersen argumenterer videre for at utviklingen av digitale biblioteker er bruk og utvikling av genre. Bibliotekdesign blir derfor genredesign, i følge Andersen.

”Dette fordrer, at bibliotekdesignere- og utviklere har en klar bevissthet om, hvilken genre de kommunikerer indenfor, og hva de er med til at utvikle sammenlignet med andre lignende funktioner som for eksempel Amazon eller Google. Tilsvarende bliver analyser af, hvordan disse agerer som genrer; det vil sige, hvordan de udfører digital biblioteksvirksomhet, hvilke sociale handlinger giver de anledning til og for hvem” (Andersen 2008 s. 59).

3.5 Litteratursiden.dk, Boktips.net og Biblioteket.se

I Danmark har Litteratursiden.dk eksistert i flere år nå. Litteratursiden.dk oppstod under et idèmøte i Århus våren 2000. Bakgrunnen var at flere og flere folkebibliotek hadde begynt å samle og formidle litteratur i elektronisk form via forskjellige nettjenester. Man ønsket å forene disse kreftene gjennom et nettverk bestående av interesserte biblioteker. Formålet var å utbre og styrke formidlingen av skjønnlitteratur i Danmark. Overordnet mål var å etablere en innbydende, inspirerende, kvalitativ, engasjerende og omfangsrik nettside for skjønnlitteratur (Litteratursiden.dk 2008). Litteratursiden.dk ble offentliggjort første gang

på Verdensveven i 2002 og bibliotekarer fra 60 bibliotek bidro med tekster til nettstedet ved utgangen av 2003. I 2005 var det 54 bibliotek som bidro. Litteratursiden.dk er medlem av Foreningen de Kommunale Bibliotekers Nettjenester (FKBN) og er dypt forankret i det kommunale bibliotekvesenet (Nielsen 2006).

I Sverige ble Boktips.net lansert for allmennheten september 2005. Boktips.net er et samarbeid mellom svenske folkebibliotek. Nettstedet tilbyr tips om interessante bøker som kan lånes i bibliotekene. Boktipsene samles i en database og publiseres både på Boktips.net og bibliotekenes egne hjemmesider.¹ Det vil si Boktips.net tilbyr et grensesnitt for å dele bibliotekenes boktips via Det Öppna Bibliotek. Bibliotekene har derfor mulighet til å legge inn og vise boktips, uten et eget grensesnitt, som vises både på Boktips.net og deres egne hjemmesider. Gjennom å delta i samarbeidet vil bibliotekene ha aktuelle boktips på sine hjemmesider (ÖppnaBibliotek.se 2008). Erfaringene med Boktips.net viser at i begynnelsen vegret mange bibliotekarer seg for å skrive bokomtaler og for å fremheve egen smak. Derimot viste det seg at gjennom diverse skriveseminarer våget bibliotekarene å være både mer personlige og gi uttrykk for meninger. En effekt av dette var at antall boktips i databasen økte kraftig (Jadelius 2008 s. 9, refererer en annen undersøkelse).

Biblioteket.se er Stockholms stadsbibliotek offisielle hjemmeside. Stockholms stadsbibliotek er Sveriges største kommunale folkebibliotek og består av 44 bibliotek innenfor Stockholm by. Biblioteket.se er et prosjekt som har tatt i bruk en rekke nye funksjoner, blant annet blir en bok presentert med omtaler, anmeldelser og andre aktuelle arrangementer, brukerne kan gjennom deltagende teknologier bidra til å utforme nettstedet gjennom å gi bøkene karakterer, skrive egne anmeldelser, operere med egne tagger samt å diskutere med andre brukere. Biblioteket.se skal også løfte frem bibliotekarenes egen kompetanse hvor de som ønsker det kan skrive om bøker og aktuelle temaer (Biblioteket.se 2008). Erfaringen med Biblioteket.se er at bibliotekarer ikke i tilstrekkelig grad har

---

¹ Boktips.net er et samarbeid under Det Öppna Bibliotek. Det Öppna Bibliotek er et treårig prosjekt som drives av Regionbibliotek Stockholm og Virtuella enheten på Stockholms stadsbibliotek med støtte fra Kulturrådet. Første fase av prosjektet (2007- 2008) var samarbeidet med tjenesten Boktips.net som drives av Regionbibliotek Västra Götaland. Denne delen ble avsluttet våren 2008 og omfattet sammenslåing av mediebeskrivelsene på Biblioteket.se og boktipsene fra Boktips.net.

prioritert å skrive webtekster. Ca 10 % av 400 bibliotekarer har skrevet tekster for Biblioteket.se (Letnes 2008).

3.6 Analyse av Litteratursiden.dk

Hans Jørn Nielsen er lektor ved Danmarks biblioteksskole hvor han underviser i Vidensmedier. Han forsker på nye medier og deres anvendelse i bibliotek, litteraturformidling i forbindelse med nye medier og medieteoretiske definisjoner av vidensmedier.

Hans Jørn Nielsen (2006) har foretatt en omfattende analyse av Litteratursiden.dk ”Litteratursiden.dk - Netbibliotek og litterært netmagasin”. Denne analysen anvendes som et teoretisk utgangspunkt for studien.

Nielsen mener utviklingen av databasen med anbefalinger på Litteratursiden.dk er et uttrykk for at internett har utnyttet en rekke skyggekompetanser hos den tradisjonelt sett meget beleste folkebibliotekargruppen. Som nettverksmedium er internett ideell for å samle og formidle en stor gruppes tekstproduksjon. Nielsen hevder også at Litteratursiden.dk er en nyskaping i den danske litterære offentligheten. Før Litteratursiden.dk ble opprettet i Danmark var det kun i dagsavisene man kunne lese bokomtaler og bokanbefalinger.

I følge Nielsen er Litteratursiden.dk *dypt organisatorisk og institusjonelt forankret i biblioteksektoren*². Men selv om Litteratursiden.dk markerer sin tilknytning til bibliotekverdenen er siden også et litterært nettmagasin som beveger seg utover bibliotekets tradisjonelle oppgaver og tjenester. Nielsen skriver at Litteratursiden.dk befinner seg mellom et bibliotek-nettsted og et allment litterært nettmagasin. Nielsen mener det ligger en indre motsigelse her fordi Litteratursiden.dk vil være både et litterært magasin og en bibliotekarisk tjenesteytelse. Som

---

² ”Organisatorisk er webstedet blevet til i et samarbejde mellem flere folkebiblioteker. Det blev offentliggjort på webben første gang i 2002, og bibliotekarer fra i alt 60 biblioteker bidrog med stof til webstedet i slutningen af 2003. Indtil februar 2003 eksisterede en styregruppe bestående af Biblioteksstyrelsen, Litteraturrådet, Dansk Forfatterforening og Danske skønlitterære Forfattere. Herefter blev webstedet organiseret som en forening, hvis medlemmer er de tilmeldte biblioteker. Ifølge webstedets oplysninger drejer det sig primo maj 2005 om 54 biblioteker. Som netbibliotek er Litteratursiden desuden medlem af Foreningen de Kommunale Bibliotekers Nettjenester (FKBN), hvis medlemmer indgår resultatkontrakter med Centralbibliotekerne. Litteratursiden er således organisatorisk dybt forankret i det kommunale biblioteksvæsen., hvilket især er tydeliggjort med den første styregruppes fratreden og omdannelsen til forening” (Nielsen 2009 s. 8).

litterært magasin har Litteratursiden.dk beveget seg i retning av det kulturelle felt for den litterære offentlighet, hvor litterær kritikk og vurdering gjør seg gjeldende. Som bibliotekarisk tjenesteytelse har Litteratursiden.dk beveget seg i retning av bibliotekets tradisjon med kunnskapsorganisering av bibliografier, kataloger og lignende. Sistnevnte retning deler seg i to, på den ene siden en objektiv registrering av dokumentdata og på den andre siden en beriket katalogisering og klassifikasjon med henblikk på brukernes gjenfinning, brukernes behov og språk. Litteratursiden.dk befinner seg i forlengelse av den siste tradisjon. Dermed har man på Litteratursiden.dk to forskjellige former for optikk. Den litterære kritikk og vurdering som tradisjonelt baseres på litterære vurderings- og kvalitetskriterier og en tradisjon som tar utgangspunkt i brukernes og lesernes litteraturbehov.

Nielsen peker på at det har vært en uvilje mot å gjøre bibliotektilknytningen mer markant og mener denne uviljen bunner i en frykt for at brukerne på Litteratursiden.dk vil forbinde nettstedet med tradisjonelle bibliotekfunksjoner som kunnskapsorganisering og katalogsøk og dermed føre til en svekkelse av de nye litteraturformidlingsfunksjonene. ”Man vil ikke skjule, at det er bibliotekssektoren, der oppbygger et nettmagasin, men man vil forhindre, at brukerne assosierer til de traditionelle bibliotekariske funksjoner.” (Ibid. s. 10).

Nielsens analyse viser en rekke interessante funn i forhold til hvilken litteratur som fremheves, hvilke kvalitetskriterier som anvendes, hvilke brukere man forsøker å nå og hva bibliotekarene selv betrakter som målgruppe på Litteratursiden.dk.

I analysen påvises en klar sammenheng mellom eksponering av skjønnlitterære titler på nettstedet og bokutlånet hos brukerne av nettstedet. Nielsen mener dette sier noe generelt om *effekten av synliggjøring* og *eksponering av boktitler* på bibliotekenes utlån.

Litteratursiden.dk unngår helt å utfordre leserne med henvisninger til litteratur som ligger utenfor leserens forventingshorisont. Leserens smak prioriteres fremfor inspirasjon til å gå nye veier. På Litteratursiden.dk har bibliotekarene valgt å *følge lesernes forventingshorisont* og *smak* og den litteraturen som fremheves mest er den litteraturen som forener det populære og underholdende med litterær kvalitet. Dette er, i følge Nielsen, helt i overensstemmelse med det utvalg bøker som foretrekkes i bibliotekenes innkjøp. Nielsen mener det ikke er overraskende at bibliotekarene på

Litteratursiden.dk velger dette mønsteret eller ubevisst følger mønsteret. Det er i følge Nielsen erfaringen med folkebibliotekenes utlån som bestemmer dette. Dette er nok et eksempel på hvordan utlånsstatistikken og etterspørselen er determinerende for litteraturformidlingen. Selv om Litteratursiden.dk anerkjenner som grunnprinsipp litteraturens og smakens mangfold, mener Nielsen hovedinntrykket er at man forsøker å *omfavne det brede lesersegmentet* på bekostning av mangfoldet.

I følge analysen av Litteratursiden.dk er lyrikk nesten fraværende i anbefalingene og den realistiske romanen dominerer anbefalingene. Erfaringene med Litteratursiden.dk tilsier at det er den lystbetonte leseren som dominerer bruken og at det er kvalitetskriterier som underholdende og lystbetonte som dominerer i bokanbefalingene. Nielsen mener hans funn bekrefter Jofrid Karner Smidts store undersøkelse av norske bibliotekarer dvs. en utbredt skepsis til akademisk og eksperimentell smak samtidig som man tar avstand til den rene underholdningslitteraturen.

Men undersøkelser av brukernes smak viser en bredere og mer sammensatt smak og at mellom 34 og 39 % av brukerne på Litteratursiden.dk mente det var en tendens til å fokusere for mye på populærlitteraturen og ønsket en bredere representasjon av moderne kvalitetslitteratur og klassikere.

Nielsen har også foretatt en undersøkelse av hva bibliotekarene i Danmark selv betraktet som målgrupper for Litteratursiden.dk. På den ene siden bekrefter undersøkelsen at 79 % av bibliotekarene betraktet lånerne som målgruppe og Nielsen mener dette henger sammen med at Litteratursiden.dk er forankret i en låner-biblioteks-kommunikasjon, at det er lenker til bibliotekenes fellesdatabase Bibliotek.dk og at bibliotekene er integrert i Litteratursiden.dk. På den andre siden mener Nielsen undersøkelsene også bekrefter den kjensgjerning at alle betrakter den primære målgruppe som leseren i sin alminnelighet.

En svakhet ved Litteratursiden.dk er etter Nielsens mening en beskjeden bruk av hyperlenker.

Det eksisterer liten eller ingen forskning på nettformidlingstiltak i norsk biblioteksammenheng.

Litteratursiden.no er også unik i norsk sammenheng. Videre i studien anvendes Hans Jørn

Nielsens analyse av Litteratursiden.dk ”Litteratursiden.dk - Netbibliotek og litterært nettmagasin”

for å belyse både mulighetene som er tilstede i et nasjonalt nettsted for litteraturformidling, men også for å belyse hvilke utfordringer et slikt nettsted reiser. Nielsen avslutter sin analyse med å påpeke at Litteratursiden.dk er et eksempel på hvordan biblioteket og bibliotekarene i disse år må øve seg i nye roller (Nielsen 2006). Min masteroppgave skrives i forlengelse av dette perspektivet med en fruktbar og høyst aktuell vinkling til utviklingen av Litteratursiden.no.

3.7 Den digitale bibliotekar

I Norge eksisterer ikke begrepet *den digitale bibliotekar*. Man snakker om digital kompetanse, men da i forbindelse med informasjonsbehandling, informasjonskompetanse, veiledning, opplæring og lignende. Digital kompetanse er ikke forbundet med digital formidling av litterære ressurser. Digital kompetanse eller bibliotekarens digitale rolle er forbundet med emnekretsen kunnskapsorganisasjon det vil si med katalogisering, klassifisering og gjenfinning av dokumenter.

Bibliotekarer besitter stor litterær kompetanse. Utfordringen er å omsette denne bibliotekariske fagligheten til formidling via elektroniske ressurser. Implementering av litteraturformidling på nett krever en ny praksis og nye rutiner. Helt konkret innebærer det at en langt større del av litteraturformidlingen blir skriftlig i motsetning til en muntlig dialog i det fysiske bibliotek. Litteraturformidling er en egen fagmodul på masterstudium for bibliotek- og informasjonsfag og et sentralt fagområde i grunnutdanningen. Førsteamanuensis Jofrid Karner Smidt og høgskolelektor Åse Kristine Tveit siteres hyppig i nordiske avhandlinger og arbeider knyttet til litteraturformidling og litteraturbruk. Effekten av arbeider med litteraturformidling er ikke spesielt synlig i folkebibliotekene og spesielt ikke på nett. Derfor synes det å være et stort språk mellom teori og praksis når det gjelder litteraturformidling i norske folkebibliotek.

Fra februar 2006 til mars 2007 gjennomførte Aalborg Bibliotekene i samarbeid med Aalborg Universitetsbibliotek og Danmarks Biblioteksskole prosjektet ”Den digitale bibliotekar”. Prosjektet hadde digitale ressurser som omdreiningspunkt; hvordan disse endrer den bibliotekariske faglighet, endrer interne rutiner og utfordrer bibliotekenes formidlingspraksis.

Danmarks Biblioteksskole ved Marianne Hummelshøj og Hans Jørn Nielsen (2007) har i denne forbindelse utgitt rapporten ”Hvad bibliotekarer Need2know - om den digitale tidsalders

utfordringer for bibliotekarens faglighet". Hummelshøj og Nielsen mener at man må utvide dimensjonen digital kompetanse gjennom en mer aktiv formidling. Forfatterne definerer digital kompetanse slik: "Digitale kompetencer drejer sig altså om kompetencer til aktiv formidling og til kommunikation" (Ibid. s. 15). Og: "Den digitale faglighed omfatter i dag et langt bredere spektrum end de kompetencer, der er knyttet til håndtering af katalog og vidensressurser, søgning, genfinding og formidling af resurser organiseret i databaser og kataloger." (Ibid. s. 15).

En av hovedkonklusjonene i denne rapporten er at en digital bibliotekar skal ha følgende mediekompetanser: (i) Kunnskap om og forståelse av internett og webmediet og om de forskjellige genrer og kommunikasjonsmuligheter. Kunnskapen omfatter også kunnskap om brukernes atferd på internett, og om de nye tjenestene som dukker opp. (ii) Ferdigheter i å anvende mediet. Den digitale bibliotekar bør f.eks. selv prøve og bli fortrolig med mediets muligheter: skrive i webgenrer som blogs o.l., uplade til diverse fildelingstjenester, anvende synkrone tjenester som IM, chat o.l. (iii) Evne til innovativt og utforske genrer, kommunikasjonstjenester o.l. på sitt eget bibliotek. Kan disse webtjenester brukes på biblioteket? Hvordan kan vi anvende hjemmesider, blogger, RSS, fildelingstjenester m.v. til bibliotekformål? På internett må medievalget knyttes til formidling slik at man aktivt formidler digitale ressurser og bruker digitale kanaler til formidling (Hummelshøj & Nielsen 2007).

En effekt av Litteratursiden.dk er at individuelle kompetanser har utviklet seg gjennom et nettverkssamarbeid. Bibliotekarer har for eksempel arbeidet i samme genre hvor de gjennom former for kunnskapsdeling har lært av hverandre. Litteratursiden.dk har også ført til en sterk bevissthet om kommunikasjonsprosesser dvs. bevissthet om hvem brukerne er og hvordan man skal henvende seg til dem. Samtidig er det i det Danmark kun bibliotekarene som har vært knyttet til Litteratursiden.dk som har spesialisert seg i skriftlig litteraturformidling. I følge Hummelshøj og Nielsen synes kompetansen ikke å ha bredt om seg i særlig grad. "Mange bibliotekers hjemmesider er endnu katastrofalt dårlige i deres formidling. Biblioteker anvender stadig et formelt kontorsprog med juridiske uttrykk, når de henvender sig til brugerne. Biblioteket tænker ofte i regler og jura fremfor formidling, marketing og reklame" (Ibid. s. 17).

4.0 Kvalitativ metode

4.1 Grounded theory

I det virtuelle rom/bibliotek er som nevnt ikke bibliotekarens rolle like entydig og klart definert som i det fysiske rom/bibliotek. Hensikten i denne studien er å kunne bringe frem en teori eller forståelse av bibliotekarens mandat i en digital kontekst på bakgrunn av det empiriske materialet. I 1967 lanserte Barney G. Glaser og Anselm Strauss metoden *grounded theory* i boken ”The discovery of Grounded Theory”. Et av hovedpoengene med *grounded theory* er at teorier ikke skal tvinges på data (*forcing*), man skal la teorien dannes av empiriske data om feltet selv (*emerging*). Med dette oppnår man det forfatterne kaller en grunnlagt teori; en teori som passer til forskningsfeltet, er relevant for aktørene og virker i praksis. Metoden fokuserer på nødvendigheten av å skape nye begreper og hypoteser med utgangspunkt i empiri, som kan være oppklarende for aktørene selv, og som de kan relatere seg til og benytte i praksis. Litteratursiden.no representerer en ny offentlig formidlingsarena for norske bibliotekarer og høyst sannsynlig en ny kunnskapsproduksjon. En ny kunnskapsproduksjon fordrer nye begreper og retningslinjer for å kunne anvende kunnskapen. Min hypotese er at bibliotekaren trenger nye verktøykasser for å relatere seg til en digital identitet og for å anvende sin litteraturkunnskap i en digital kontekst. Det er derfor nødvendig å utarbeide et teoretisk rammeverk for litteraturformidling på nett. En slik oppklaring vil antagelig gjøre formidlere på for eksempel Litteratursiden.no langt bedre rustet til å utføre sitt mandat i tråd med målsetningene og antagelig ville de i sterkere grad kunne relatere seg til dette mandatet. Et teoretisk rammeverk kan også bidra til å implementere digital litteraturformidling i det daglige bibliotekarbeidet.

4.2 Formålsforklaringer

Denne studien er en undersøkelse av hvilke intensjoner og formål sentrale aktører knytter til dette utviklingsprosjektet. Formålsforklaringer eller intensjonale forklaringer er derfor sentrale i min forskningsstrategi. Formålsforklaringer bygger på hermeneutisk metode. I følge Jon Elster er formålsforklaringer en hypotetisk-deduktiv metode anvendt på intensjonale fenomener (mennesker). ”Metoden går ut på å *forstå* eller *fortolke* en handling ved å knytte den til en

hensikt, en intensjon, en plan, et prosjekt hos den handlende. Intensjonalitet kan brukes som et stikkord for det framtidrettede ved forståelsen” (Elster 1989 s. 157).³ Intensjonale forklaringer skal forklare en aktørs handlinger ved å vise til intensjonen (grunnen) til handlingen. En intensjon peker fra aktørens perspektiv mot fremtiden. Hva er aktørens hensikt? Hva vet (eller tror) aktøren? Hva mener han/hun er det beste middelet for å realisere målet?

Hvordan utviklingsprosjektet forstås og tilskrives mening av ledere, oppdragsgivere og bibliotekarer som planlegger og utvikler prosjektet er et sentralt tema og en analyse av meningsdannelsen som finner sted blant aktørene vil utgjøre en sentral del av denne masteroppgaven. Jeg vil undersøke om det er mulig å si noe vesentlig om hvordan prosjektet tilskrives ulike meninger hos aktørene, hvorvidt disse meningsforskjellene kan puttes i ulike kategorier eller tankesett og om informantenes bakgrunn og rolle i prosjektet er av avgjørende betydning for deres meninger/tankegang. Da kan man si noe om de ulike aktørenes dagsordener overlapper, supplerer eller motarbeider hverandre.

4.3 Datagrunnlag

Dokumenter og intervjuer er mest egnet til å belyse problemstillingen. I første omgang har jeg intervjuet Haakon Bull-Hansen som er prosjektleder for Litteratursiden.no og Hilde Ljødal som er ansvarlig for litteraturformidling i ABM-utvikling. Deretter har jeg intervjuet Marit Egaas som er biblioteksjef ved Stavanger folkebibliotek, Britt Ellingsdalen som er biblioteksjef ved Sola folkebibliotek og til sist Leikny Haga Indergaard som er direktør ved ABM-utvikling.

Strategi- og styringsdokumenter er sentrale i dokumentanalysen samt enkelte offentlige dokumenter som Bibliotekreform 2014 og Bibliotekmeldingen 2009. Andre artikler og publikasjoner knyttet til prosjektet utgjør også en del av datagrunnlaget.

Våren 2009 offentliggjorde Stavanger folkebibliotek en side på nettet hvor man kunne følge prosjektet. Dette nettstedet har jeg fulgt med argusøyne. Stavanger folkebibliotek fjernet denne

---

³ Jon Elsters definisjon: En formålsforklaring av en handling X består i å vise at den ifølge den handlendes oppfatning var det beste middel til å realisere hans ønsker. I tillegg må man vise at dette samsvaret mellom handling, ønsker og oppfatninger ikke skyltes en tilfeldighet, men at handlingen ble foretatt fordi den var tilpasset den handlendes oppfatninger og ønsker.

nettsiden da samarbeidet med ABM-utvikling ble avsluttet. Det betyr at for lesere av denne masteroppgaven vil dette kildegrunnlaget ikke lenger være tilgjengelig.

4.4 Intervjuer og kommentarer til intervjuguide

Jeg har valgt det kvalitative forskningsintervjuet fordi hensikten er å kartlegge informantenes intensjoner og formål med Litteratursiden.no. Fire av mine fem informanter er hovedaktører i utviklingen av Litteratursiden.no. Hensikten med å intervju disse fire informantene fra henholdsvis oppdragsgiveren ABM- utvikling og prosjektledergruppen var å få frem like/ulike synspunkter, tenkesett, ønsker og oppfatninger knyttet til Litteratursiden.no.

Jeg har ikke gjort noen pilotintervjuer for å utprøve intervjuguidene. Grunnen til det er at spørsmålene som stilles er direkte knyttet til Litteratursiden.no og spørsmålene lar seg ikke besvare av utenforstående. Det er kun mine informanter som for eksempel kan beskrive deres roller i prosjektet. Intervjuguidene inneholder også ulike spørsmålsstillinger, selv om en god del av spørsmålene går igjen i de ulike guidene.

Jeg ønsket full åpenhet om formålet med intervjuet overfor mine informanter. Litteratursiden.no er et stort prosjekt med mange interessante vinklinger, noe som øker risikoen for avsporinger i forhold til intervjuets tema. Derfor var det nødvendig med en ”briefing” av formålet for å definere konteksten og rammen for intervjuet. Åpenhet om formålet er også nødvendig for å oppnå et samspill for utveksling av synspunkter og et felles produkt.

I følge Emil Kruuse (2007) finnes det to typer kvalitative intervju: det halvstrukturerte intervju og det ustrukturerte intervju. Jeg har valgt å anvende det halvstrukturerte intervju. Det vil si at jeg på forhånd forberedte en rekke spørsmål jeg ønsket å stille uten å være bundet til å kun stille disse. Underveis i intervjuene utdypet jeg noen av spørsmålene og stilte også noen uforberedte spørsmål. I intervjuguiden har jeg lagt vekt på å stille åpne spørsmål for å unngå forutbestemte svar og sikre at den intervjuede svarer selvstendig og fritt. Jeg har også unnlatt å stille multiple spørsmål (flere enn en idé per spørsmål) og konsekvent stillet singulære spørsmål (en idé per spørsmål) for å unngå forvirring og tvil rundt spørsmålsstillingen. Jeg har forsøkt å stille spørsmålene så presist som mulig. Jeg har unngått dikotome spørsmål som kan besvares med ja eller nei. Derimot har jeg måttet stille en god del hypotetiske spørsmål for å få frem

informantenes tanker om fremtiden når det gjelder Litteratursiden.no. I intervjuene med Haakon Bull-Hansen og Hilde Ljødal, som var mine første intervjuer, unngikk jeg bevisst alle typer forutsetningsspørsmål for å unngå konstruerte svar. Derimot var det nødvendig å legge noen forutsetninger i spørsmålsstillingene når jeg på et senere tidspunkt intervjuet Leikny Haga Indergaard pga funn i de tidligere intervjuene. På det tidspunktet jeg intervjuet Indergaard var det så tydelig at Hovedprosjektet fravek flere av føringene som ble lagt i Forprosjektet. Derfor forutsetter jeg for eksempel i spørsmålene mine til Indergaard at Hovedprosjektet har visse friheter og visse begrensninger. Min informant Britt Ellingsdalen er ikke tilknyttet Litteratursiden.no. I intervjuet med henne var jeg i hovedsak ute etter hennes synspunkter på Litteratursiden.no. Før jeg intervjuet henne var jeg kjent med at hun hadde kjennskap til prosjektet. Det var likevel nødvendig for meg underveis i intervjuet å orientere henne om ulike sider ved prosjektet.

Jeg har startet alle intervjuene med å stille et bredt spørsmål som: ”Kan du beskrive din rolle i prosjektet?” for senere i intervjuet å stille mer spesifikke spørsmål. Dette kalles funnel-teknikken hvor man starter bredt og snevrer mer og mer inn (Kruuse 2007). Generelt har jeg forsøkt å unngå egne verdiutsagn. Målet var å lytte mest mulig under intervjuene uten å avbryte informantene. Jeg har forsøkt å følge opp det som sies og bedt informantene utdype emnene der jeg mener det har vært nødvendig.

5.0 Fra Bibliotekreform 2014 til Litteratursiden.no

Under dette punkt vil jeg belyse foranledningen til Litteratursiden.no slik den kommer til uttrykk i det sentrale bibliotekdokumentet Bibliotekreform 2014. Deretter ser jeg på hvorvidt den etterlengtede Bibliotekmeldingen anno 2009 følger opp intensjonene i Bibliotekreform 2014.

5.1 Bibliotekreform 2014

ABM-utvikling (Statens senter for arkiv, bibliotek og museum) ble opprettet i 2003 i samarbeid med Kultur- og kirke departementet og Kunnskapsdepartementet. ABM-utvikling skal bidra til å utvikle de tre sektorene, arkiv, bibliotek og museum, hver for seg og sammen. ABM-utvikling bevilger penger og deltar aktivt som initiativtager og samarbeidspartner i forskjellige prosjekt ute i felten. Avdeling for bibliotek-utvikling har til hovedoppgave å drive aktivt, strategisk

utviklingsarbeid for å samordne, effektivisere og styrke bibliotekfeltet. Mye av dette arbeidet er forankret i Bibliotekutredningen (2006) som har fått navnet Bibliotekreform 2014.

Bakgrunnen til at ABM-utvikling startet opp forprosjektet til Litteratursiden.no er nedfelt i Bibliotekreform 2014. Utredningen er utført av ABM-utvikling på oppdrag av fra Kultur- og kirkedepartementet og Kunnskapsdepartementet. Overordnet målsetting i utredningen er at biblioteksektoren i 2014 skal bestå av et samhandlende nettverk av sterke og kompetente bibliotek. Det pekes på en rekke utfordringer som biblioteksektoren står overfor og for å imøtekomme utfordringene kreves det en reform. ”Hovedutfordringen for bibliotekreformen vil være å gå fra et tradisjonelt, samlingsorientert bibliotek med fokus på interne systemer til reell brukerfokusering, et sterkere biblioteknettverk og felles digitale bibliotek” (Bibliotekreform 2014 2006 s. 4). Bibliotekreform 2014 må betraktes som et handlingsdokument for hele biblioteksektoren. Det er en generell oppfatning i biblioteksektoren at Bibliotekreform 2014 er et godt handlingsdokument. Flere tiltak på diverse områder har blitt iverksatt for å imøtekomme målsetningene i Bibliotekreform 2014.

Utredningen har 3 målområder. Man ønsker økt satsing på kvalitet og fornyelse i innhold og tjenester gjennom digitale fellestjenester og aktiv formidling, man ønsker å gjennomføre en organisatorisk reform og økt satsing på kompetanseutvikling og forskning. Utredningen er inndelt i to deler. I del 1 presenteres hovedstrategier og tiltak. Del 2 inneholder en omfattende beskrivelse av sektoren.

Kultur- og litteraturformidling behandles under målområde 1: Innhold og tjenester i Norgesbiblioteket. Kompetanseutvikling behandles under målområde 3: Kompetanse og forskning. Det er disse to målområdene som er relevante i denne sammenheng.

For å videreutvikle kultur- og litteraturformidlingen i bibliotekene skal bibliotekene bidra til leselyst og leseferdigheter gjennom aktiv litteraturformidling, bibliotekene skal tilby et bredt spekter av litteratur og andre kulturuttrykk samt at ABM-institusjonene skal styrke lokal identitet og tilhørighet gjennom formidling av lokalhistorie.

"Litteraturformidling er en av folkebibliotekenes sentrale oppgaver. For å styrke formidlingen skal det iverksettes et eget program for litteraturformidling. Formidling av litteratur som inngår i innkjøpsordningene skal inkluderes som en del av programmet. Programmet vil omfatte ulike elementer som alle trekker mot samme mål: Å skape leselyst hos barn og voksne og bidra til at alle får et godt tilbud, uansett leseferdigheter. Programmet skal også støtte opp under lesestimulering og tilby tilrettelagt litteratur f.eks. gjennom samarbeid med utdanningssektoren. Det skal satses på utvikling og drift av nettbaserte formidlingstjenester for å synliggjøre bibliotekenes mangfold og bredde av litteratur. Barn og unge skal prioriteres innenfor programmet" (Bibliotekreform 2014, 2006 s. 22).

I Bibliotekreform 2014 etterlyses en sterk profesjonalisering av litteraturformidling hvor nettfremidling nevnes spesielt. Folkebibliotekene gis også et kulturhistorisk ansvar for å styrke kunnskapen om og lesingen av norsk og oversatt skjønnlitteratur. Dette innebærer for bibliotekarens mandat på nettet en langt mer utvidet og offensiv kunnskapsproduksjon og fremidling enn hva som er tilfelle i dag.

Det er på denne bakgrunn ABM-utvikling har iverksatt et program for litteraturformidling. Litteratursiden.no er et av tiltakene i dette programmet. I Bibliotekreform 2014 henvises det til Litteratursiden.dk som forbilledlig for nettbasert fremidling i norske folkebibliotek.

For å innfri målsetningene i Bibliotekreform 2014 er det i henhold til utredningen nødvendig med et nasjonalt program for kompetanseutvikling. Litteraturformidling til ulike grupper nevnes som ett av sju områder hvor behovet for styrket kompetanse er størst. Det må gjøres en innsats for at bibliotekforskning skal inkluderes i ulike relevante forskningsprogram. *Formidlingsformer* og *formidlingsmetoder* bør i denne sammenheng være et prioritert forskningsområde (Bibliotekreform 2014, 2006). På denne bakgrunn har ABM-utvikling utarbeidet et rammedokument om kompetanseutvikling i bibliotek. De viktigste formålene med dokumentet er å skape oppmerksomhet om behovet for kompetanseutvikling i bibliotek, etablere et felles grunnlag for planlegging, tilretteleggelse av og samarbeid om kompetanseutvikling i bibliotek for alle parter og å legge grunnlaget

for et eventuelt program for kompetanseutvikling som foreslått i Bibliotekreform 2014 (Rammedokument 2008).⁴ Rammedokumentet peker på at det er behov for bibliotekarers spisskompetanse innenfor litteraturformidling og at det vil være naturlig å knytte et kompetanseutviklingsprogram opp mot særskilte satsinger på bibliotekområdet, for eksempel innenfor litteraturformidling (Rammedokument 2008).

5.2 Bibliotekmeldingen 2009

Det var i september 2006 ABM-utvikling la frem bibliotekutredningen Bibliotekreform 2014. I april 2009 kom den etterlengtede St.meld. 23 (2008 – 2009), Bibliotek – Kunnskapsallmenning, møtestad og kulturarena i ei digital tid, også kalt Bibliotekmeldingen 2009.

Hovedformålet med Bibliotekmeldingen 2009 er å utvikle robuste og omstillingsdyktige bibliotek som kan tilby alle innbyggerne bedre bibliotektenester. Meldingen peker på at det er behov for klarere mål og krav, en bedre ansvarsfordeling og satsningsprogram for å oppnå en slik utvikling. Punkt 11.5 i Bibliotekmeldingen 2009 er viet folkebibliotekene som kultur- og litteraturformidlere. Kultur- og kirkedepartementet og Kunnskapsdepartementet ønsker å legge til rette for at 2010 blir et nasjonalt leseår, som start på et leseløft i perioden 2010-2014 rettet mot barn, unge og voksne. Men under punkt 11.5 behandles litteraturformidling kun i forbindelse med formidling av litteratur til barn/unge/elever og barnehagebarn for å styrke lesing og leselyst. I forbindelse med den kulturelle skolesekken⁵ står det: ”Det må likevel seiast at mange stader er det er eit potensial for å utvikle og profesjonalisere litteraturformidlinga gjennom det lokale folkebiblioteket. Dette er ei viktig utfordring i tida framover” (St.meld. nr 23 (2008-2009) s. 133). Videre står det at: ”Det er behov for å utvikle den kompetansen i litteraturformidling til barn og unge som dei bibliotektilsette har, og utvikle spesialkompetanse som kan dekkje fleire kommunar. Ulike typar formidlingskurs er viktige for å profesjonalisere litteraturformidlinga i

---

⁴ Det er blant annet fokusgruppesamtaler med bibliotekledere og bibliotekteiere som utgjør grunnlaget for dette dokumentet. På spørsmålet: Har du ideer om andre konkrete utviklingstiltak enn rene kurstilbud som kan bidra vesentlig til å styrke kompetanseutviklingen i bibliotekene? kom det blant annet frem at ”det er behov for at bibliotekansatte kan være aktører i samfunnsdebatten, kan skrive/publisere/popularisere og at biblioteket kan være et sted for skriving (større folkebibliotek)” (Rapport basert på fokusgruppesamtaler 2008 s. 7).

⁵ Den kulturelle skolesekken er et nasjonalt tiltak for å styrke kulturformidling til barn og unge i grunnskolen og i videregående opplæring.

biblioteka. Dette arbeidet må halde fram og knytast tettare til ulike former for biblioteksamarbeid” (Ibid. s. 133). Og til sist: ”Folkebiblioteket må stå sentralt i utviklinga av litteraturformidling i den kulturelle skulesekken i framtida. Departementet legg til grunn at det frå statleg hald vert arbeidd vidare med å utvikle folkebiblioteka som litteratur- og kulturformidlar, og samarbeider med alle aktørar som kan medverke til å styrkje og utvikle folkebiblioteka på dette feltet. Fylkeskommunane vil også kunne styrkje folkebiblioteka på dette området” (Ibid. s. 134). Meldingen peker altså ikke på behovet for å utvikle bibliotekarers kompetanse i forbindelse med litteraturformidling til voksne eller å profesjonalisere litteraturformidlingen i biblioteket rettet mot voksne. Derfor er det naturleg å anta at de ulike formidlingskursene som vil bli tilbudd dreier seg om formidling til barnehagebarn/ barn/unge/elever og at det fremtidige statlige arbeidet med å utvikle folkebibliotekene som litteraturformidlere kun vil dreie seg om litteraturformidling til barn. Mer generelt uttrykker meldingen behovet for en tydeligere formalisering av litteraturformidling også til voksne: ”Kultur- og kyrkjedepartementet vil vurdere ordningar som kan medverke til klarare og betre rammer for kultur- og litteraturformidling” (Ibid. s. 24, 133 og 135.). Det er uklart i hvilken sammenheng det er behov for klarere og bedre rammer. Spørsmålet behandles kort i forbindelse med opphavsrett, men her hadde det vært interessant hvis meldingen sa noe om hvilke ordninger som kunne være aktuelle. En måte å skape bedre og klarere rammer er å lovfeste formidlingsansvaret og meldingen peker også på at formidlingsansvaret ikke er formulert i Bibliotekloven: ”Folkebiblioteka har vidare ein sjølvstøtt plass som arena for kulturformidling og som kultur- og litteraturformidlar i kommunane. Dette formidlingsansvaret er likevel ikkje klart formulert i lov om folkebibliotek 2008–2009 St.meld. nr. 23. Departementet ønskjer å understreke formidlingsansvaret i revisjonen av lova” (Ibid. s. 133).

Det er isolert sett veldig bra at meldingen adresserer betydningen av litteraturformidling til barn/unge/elever og barnehagebarn for å styrke lesing og leselyst. Og at meldingen adresserer behovet for økt kompetanse, profesjonalisering og samarbeid på dette området. Derimot er det en svakhet ved meldingen at litteraturformidling til voksne ikke nevnes og derav ikke behovet for økt kompetanse, profesjonalisering og samarbeid i denne sammenheng. I norske folkebibliotek formidles litteratur i mye større grad til barn enn til voksne. Det betyr ikke at formidling til barn skal vektlegges mindre enn til voksne, men at man må også fra statlig hold bør få frem

betydningen av litteraturformidling til voksne og betydningen av økt kompetanse blant bibliotekarer på dette området. Bibliotekmeldingen 2009 taler om viktigheten av å styrke, utvikle, øke, satse etc. på en rekke områder, men sier lite eller ingenting om *hvordan* man skal gjøre det. Det kan man vel heller kanskje ikke forvente av en stortingsmelding, som per definisjon kun er en orientering fra regjering til storting om hvordan regjeringen vil gi folk et bedre bibliotektilbud, men det er åpenbart at hvis meldingen i sterkere grad kunne konkretisere tiltakene ville den fremtidige politikken på bibliotekfeltet tre tydeligere frem. Når det gjelder denne masteroppgavens tema viser meldingen kun til tiltak fremmet i Bibliotekreform 2014 og som senere er satt i verk av ABM-utvikling og fremmer ingen vyer for fremtiden.

Litteratursiden.no nevnes kun i en formulering: ”Litteratursida (www.litteratursiden.no) skal vere ei nasjonal teneste for litteratur og litteraturformidling i folkebiblioteka. Sida er førebels under planlegging. I Danmark finst det ei liknande teneste (www.litteratursiden.dk)” (Ibid. s. 85). En styrke for denne masteroppgavens tema og for selve bibliotekmeldingen ville vært om man kunne si noe om hvilke ordninger man vurderer for å skape klarere og bedre rammer for litteraturformidling i norske bibliotek. Da ville man også vært et skritt videre fra Bibliotekreform 2014.

6.0 Litteratursiden.no

Herunder beskrives forarbeidet med og iverksettelsen av Litteratursiden.no.

6.1 Forprosjekt

Bibliotekreform 2014 initierte altså igangsettelsen av Forprosjektet Litteratursiden.no. Formålet for arbeidsgruppen i Forprosjektet var å anbefale løsninger for hvordan folkebibliotekene kan samarbeide om litteraturformidling på nett. I samsvar med mandatet ble det utarbeidet en projektskisse for opprettelse av et nasjonalt nettsted for litteratur med tilhørende tjenester. Nettstedet skal være en del av Norgesbiblioteket på nett og inngå som en del av programmet for Norsk digitalt bibliotek. I første fase så man på ulike måter å formidle skjønnlitteratur for voksne, dernest vurderte man nettstedets innhold og tjenester, funksjonalitet og markedsføring. I tillegg ble det utarbeidet et forslag til organisasjonsmodell og fremdriftsplan, samt utkast til finansiering av Hovedprosjektet. Forprosjektet besto av en arbeidsgruppe med fem representanter fra henholdsvis Bergen Offentlige bibliotek, Sandefjord bibliotek, Østfold fylkesbibliotek og ABM-

utvikling. Hilde Ljødal ved ABM-utvikling har ledet dette arbeidet. Gjennom arbeidet i Forprosjektet inviterte blant annet ABM-utvikling Knud Schultz og Sidsel Bech Petersen fra Århus bibliotek for å presentere arbeidet med Litteraturesiden.dk og tanker om videre utvikling av nettstedet. Forprosjektgruppen utarbeidet og leverte en skisse til prosjektplan, kravspesifikasjon og aktivitetsplan desember 2007. Disse dokumentene er ikke ment som en endelig beskrivelse av prosjektet eller krav til løsning, men må betraktes som kvalifiserte innspill til utforming av tjenesten Litteraturesiden.no (Ljødal 2009).

6.1.1 Prosjektskisse

I likhet med i Bibliotekreform 2014 uttrykkes det også her at hovedinspirasjonskilden er den danske nettjenesten Litteraturesiden.dk. Hans Jørn Nielsens analyse av Litteraturesiden.dk er også brukt som bakgrunnsdokument i Forprosjektet. Andre nettsteder som nevnes som relevante i prosjektskissen er Boktips.net og den engelske tjenesten London.libraries.org. Bakgrunnen for utviklingen av Litteraturesiden.no er den samme som den var for både Boktips.net og Litteraturesiden.dk: gjennom et nasjonalt samarbeid tilbys brukerne et nettsted for litteraturformidling som både er et alternativ og supplement til bibliotekenes hjemmesider. Litteraturesiden.no skal være et nasjonalt nettsted som synliggjør bibliotekenes samlinger og kompetanse på litteraturformidling og litteraturkunnskap. Litteraturesiden.no vil være et nasjonalt løft for norske folkebibliotek innen litteraturformidling.

For å sikre kvalitet på publisering, innhold og struktur på nettstedet vil det være nødvendig med kompetansegivende kurs. ABM-utvikling oppfordrer derfor prosjektgruppen til å organisere opplæring i å skrive på nett og tilby formidlingskurs i både det fysiske og det digitale bibliotek.

På Litteraturesiden.no er formålet å formidle smal litteratur, formidle kulturfondsbøkene, formidle ny litteratur på norsk, synliggjøre hele spekteret av bibliotekenes litteraturtilbud og skape et nettsted som blir en merkevare med hensyn til kvalitet og gjennomslagskraft på litteraturfeltet.

I henhold til prosjektskissen er den primære målgruppen på Litteraturesiden.no *voksne litteraturinteresserte*. Denne målgruppen er delt inn i fire underkategorier: (i) lystlesere og fritidslesere, (ii) formidlere (bibliotekarer, bokhandlere, journalister) og undervisningspersonale, (iii) skoleungdom og studenter som trenger støtte til skolearbeid og studier og (iv) nye lesere, gjerne grupper som leser lite litteratur og sekundær litteratur. Sekundærmålgruppe er *unge voksne* 14-20 år som må bruke siden på voksnes premisser. Avgrensning av målgruppe er *barn* (Forprosjektgruppen 2007).

Utviklingen av nettstedet forutsetter et nettverk av samarbeidende bibliotek. Samarbeid og nettverksbygging mellom ulike bibliotek og litteratur- og kulturinstitusjoner blir sentralt. Andre aktuelle samarbeidspartnere bør også trekkes inn i prosjektet. Viktige samarbeidspartnere er Norsk Kulturråd, Norsk forfattersentrum og Biblioteksentralen A/L (Forprosjektgruppen 2007).

6.2 Stavanger Folkebibliotek, Sølvberget

Våren 2008 utlyste ABM-utvikling prosjektet Litteraturesiden.no. Bibliotek som ønsket å utvikle og etablere Litteraturesiden.no ble oppfordret til å søke. I midten av juni ble det klart at Stavanger folkebibliotek, Sølvberget ble tildelt prosjektet. I følge ABM-utvikling hadde Stavanger folkebibliotek en søknad som besvarte utlysningsteksten godt. Det ble vektlagt at biblioteket har tatt i bruk nye nettformidlingsmetoder. Det var også av betydning at det skjer mye spennende på litteratur og litteraturformidling i Stavanger og at de går litt under navnet litteraturby eller litteraturhovedstad (Ljødal 2009).

Stavanger folkebibliotek er Sølvbergets (Stavanger kulturhus) dominerende virksomhet. Stavanger folkebibliotek har etablert seg som en arena for litteraturformidling både digitalt og fysisk. Som første bibliotek i Norge tok Stavanger folkebibliotek i bruk ”MoBib: biblioteket rett på mobilen” våren 2008. Ved bruk av denne tjenesten kan brukerne låne og reservere bøker med mobilen. Brukerne kan også fornye lånene ved å sende en sms. Lånerne får beskjed via sms når lånetiden går ut og når en reservert bok kan hentes på biblioteket. Bokprat som nedlastbar lydfil har også blitt en suksess. Brukerne kan laste ned de fysiske bokpratene i biblioteket til en datamaskin, mp3-spiller eller mobiltelefon. Dermed har biblioteket lykket med å koble den

fysiske og digitale formidlingen. Marit Egaas er bibliotek- og kulturhussjef (daglig leder) og har ved flere anledninger uttrykket behovet for litteraturformidling i norske medier. I et intervju med Den norske Forfatterforening (DnF) uttrykker hun seg slik: ” Vi må fokusere på kompetanse og dybde i vår litteraturformidling. Gode litteraturformidlere er gull verd i bibliotekene. Når bibliotekarer utdannes, og når vi ansetter folk, er det viktig å legge vekt på dette. Etter mitt syn må dette feltet styrkes i bibliotekarutdanningen. Hvis ikke må vi i større grad rekruttere andre yrkesgrupper inn i bibliotekene. Det er mange skjulte skatter blant bøkene som kommer på de ulike kulturfondordningene, både norske og oversatte. Det kan gjøres mye mer nasjonalt for å lage gode formidlingsopplegg rundt disse. Men først av alt må de komme til bibliotekene mens de fortsatt er aktuelle” (Forfatterforeningen 2008). Her adresserer Egaas flere høyst aktuelle utfordringer: i) betydningen av bibliotekarers litteraturformidlingskompetanse, ii) nødvendigheten av å implementere kompetansen i utdanningen, iii) faren for at andre yrkesgrupper fortrenger bibliotekarer, iv) og at det faktisk er mulig å formidle kulturfondbøkene.

Marit Egaas ønsket ansvaret for utviklingen av Litteratursiden.no fordi hun mener Stavanger folkebibliotek har de beste forutsetningene for å lykkes med prosjektet. Grunnene til det er at biblioteket har mye av det som ble etterspurt i utlysningen av prosjektet: erfaring med litteraturformidling både fysisk og digitalt, god IT- kompetanse på huset, mye prosjekterfaring og egen program- og markedsavdeling. Egaas mente prosjektet ville passe som ”hånd i hanske” i forhold til det biblioteket jobber med for øvrig. I tillegg var hele staben veldig motiverte for prosjektet. Dessuten er prosjektet helt i tråd med bibliotekets fremtidstenkning som Egaas mener er noe annerledes en mange andre bibliotekers tenkning. Stavanger folkebibliotek jobber på en annen måte enn for eksempel folkebibliotekene i Oslo og Bergen. Dette har å gjøre med at Stavanger folkebibliotek er lokalisert i et kulturhus og dermed er vant til å samarbeide med andre og jobbe med utadrettete tiltak og formidling. I tillegg har biblioteket et ungt, dynamisk og kreativt fagmiljø (Egaas 2009).

Marit Egaas ved Stavanger Folkebibliotek ansatte Haakon Bull-Hansen til å lede Hovedprosjektet Litteratursiden.no. Hun forteller at det var veldig få søkere på prosjektlederstillingen og at det ikke var noen bibliotekarer blant søkerne. Egaas ble skuffet over at det var så få søkere og vurderte å utlyse stillingen på nytt. Av de få søkerne var det bare Bull-

Hansen som var en aktuell kandidat, men han var tilgjengelig ”midt i blinken” for stillingen og supplerte det som biblioteket allerede hadde av kunnskap og kompetanse. Egaas trekker frem at Bull-Hansen har erfaring fra bransjer som prosjektet skal samarbeide med (reklame, media og forlag) samtidig som han har jobbet i store organisasjoner og er vant til å gjennomføre store prosjekter. Egaas tror Bull-Hansen har den gjennomslagskraften som må til i et prosjekt som dette. Hun synes det bare er en fordel at han ikke kommer fra bibliotekmiljøet, noe som gjør han i stand til å se ting utenfra (Egaas 2009).

6.3 Hovedprosjekt

I tillegg til Bull-Hansen er prosjektgruppen sammensatt av fem representanter fra biblioteksektoren (Bergen offentlige bibliotek, Buskerud fylkesbibliotek, Deichmanske bibliotek, Nasjonalbiblioteket og Bærum folkebibliotek). Prosjektgruppen er ansvarlig for prosjektutviklingen og integrasjonen av øvrige bibliotekstjenester. I følge Bull-Hansen arbeider prosjektet med på den ene siden å bygge allianser og forhandle med samarbeidspartnere, og på den andre siden med å ”drille” en organisasjon. Arbeidet består også i å forene det lokale og det praktiske bibliotekarbeidet som foregår i Stavanger folkebibliotek med folkebibliotekene for øvrig. Hensikten er å få de ulike ressursene til å spille sammen og få dem til å forstå et minste felles multiplum, altså en tankegang som alle forstår (minste felles multiplum er her betydningen av brukerfokus). Bull-Hansen beskriver dette som en moderne bedriftskultur hvor man etablerer en forretningsidè i organisasjonen (Bull-Hansen 2009).

Det er opprettet et redaksjonsråd som skal sikre omdømme og uavhengig redaksjonell utvikling. Redaksjonsrådet består av Jon Bing, Loveleen Rihel Brenna, Eirik Newth og Britt Bildøen. Alle fire er forfattere som også gjør seg gjeldende på flere andre arenaer.⁶ Redaksjonsrådet skal tenke langsiktig og verdiorientert. Som et verdiorientert forum skal de sørge for at Litteratursiden.no

---

⁶ Jon Bing er dr. juris og professor ved Senter for rettsinformatikk ved Institutt for privatrett, Det juridiske fakultet, Universitetet i Oslo. Bing regnes som en foregangsmann innenfor internasjonal rettsinformatikk. Loveleen Rihel Brenna er utdannet i pedagogikk, psykologi og sosialpedagogikk med videreutdanning i migrasjon og flerkulturell forståelse. Hun driver et eget konsulentfirma for flerkulturelle spørsmål. Eirik Newth er utdannet astrofysiker. Newth er en aktiv blogger og mediepersonlighet som har skrevet en rekke populærvitenskapelige bøker, særlig for barn. Britt Bildøen er utdannet som og har arbeidet som bibliotekar. Hun arbeider nå som forfatter, gjendikter, oversetter, forlagskonsulent og litteraturkritiker. I tillegg har hun vært medlem av Den norske Forfatterforeningens litterære Råd.

ivaretar sin kontroversielle og mangfoldige rolle og gjøre avveininger omkring den kommersielle rollen og/eller den ikke-kommersielle rollen. Bull-Hansen beskriver redaksjonsrådets rolle som en ambassadørrolle. Rådet vil være veiledere og rådgivere for prosjektet i offentlighetsspørsmål samt forsvare den redaksjonelle profilen eller linjen ut når det er nødvendig. Redaksjonsrådet inngår i en beredskapsutvikling. Bull-Hansen sier det vil dukke opp ulike dilemmaer som etiske, juridiske og forretningsmessige hvor det er nødvendig å ha de riktige personene før å løse disse. Redaksjonsrådet kan på denne måten forstås som en beredskapstropp for hypotetiske dilemmaer (Bull-Hansen 2009).

I tillegg består organisasjonsmodellen av et fagråd for partene som både er en høringsinstans og et meningsforum for partene i den litterære offentligheten og eierne eller oppdragsgiverne som er Sølvsberget og ABM-utvikling. Eierne skal sikre grunnfinansieringen og ivareta kulturpolitiske mål. Prosjektet er grunnfinansiert av Staten som dekker drift av organisasjon og konseptutvikling i prosjektperioden. Ved overgang til drift (fra 2012) vil tjenesten satse på å sikre grunnfinansiering gjennom å bli en fast post på statsbudsjettet. Den videre utvikling av nye former for innhold og funksjoner vil realiseres i samarbeid med ulike prosjektpartnere. Om prosjektets arbeidsform i dag står det på Sølvsbergets nettsider at prosjektet fra starten av vil ha en brukersentrert filosofi og en åpen arbeidsform. Prosjektet vil inkludere og kontinuerlig være i dialog med bibliotekene, det litterære miljøet og bransjene i bred forstand, samt med de miljøene som i fremtiden både skal bruke og generere innhold i denne nasjonale litteraturtjenesten.

For å fremkalle og utnytte de litterære ressursene som finnes i landet vil prosjektet arbeide gjennom en distribuert modell hvor de lokale bibliotekene innehar ulike roller som moderatorer, temaredaktører, veiledere og kundebehandlere. I tillegg vil prosjektet engasjere forfattere, skribenter og kritikere til å bidra til refleksjon og brukeraktivitet. Filosofien er å praktisere åpenhet for nye tenkemåter og miljøer i samtiden, og føle en forpliktelse til å la ukjente, små og omstridte miljøer komme frem (Sølvsberget 2009).

7.0 Tematisk analyse av informantene

Jeg vil nå forlate foranledningen til og iverksettelsen av Litteratursiden.no og ta for meg funnene i mitt materiale.

7.1 Kort beskrivelse av informantene

Hilde Ljødal er seniorrådgiver og ansvarlig for litteraturformidling i ABM-utvikling. Hun har ledet arbeidet med Forprosjektet Litteratursiden.no. Ljødal er utdannet bibliotekar og har bred og lang erfaring fra diverse bibliotek. Lengst fartstid har hun ved Asker bibliotek (14 år) som system- og katalogansvarlig og seksjonsleder for kulturavdelingen.

Leikny Haga Indergaard er konstituert direktør i ABM-utvikling. Indergaard er utdannet bibliotekar. Hun har tidligere vært bibliotek- og kulturhussjef i Stavanger og fylkesbiblioteksjef i Rogaland. Hun har arbeidet ved universitetsbibliotek, folke- og fylkesbibliotek og i kultursektoren. Hun har også bred erfaring som prosjektleder, sist fra Stavangers søknad om å bli Europeisk Kulturhovedstad i 2008. I 2003 ble hun avdelingsdirektør i utviklingsavdelingen i ABM-utvikling og fra 15. januar 2008 konstituert i stillingen som direktør. Indergaard må betraktes som grunnleggeren av Litteratursiden.no.

Haakon Bull-Hansen er prosjektleder for Hovedprosjektet Litteratursiden.no. Han har bred bakgrunn som rådgiver, redaktør og skribent fra media (forlag, avis, tidsskrifter, reklamebyrå og ulike internettjenester), større bedrifter og offentlig sektor. Han har lang erfaring med utforming og organisering av både intern og ekstern informasjon. Som kommunikasjonsrådgiver har han ledet større internett- og intranettprosjekter og er en ofte brukt seminarleder og foredragsholder. Bull-Hansen har skrevet både skjønn- og faglitteratur. Håkon Bull-Hansen tiltro som prosjektleder for Litteratursiden.no 3. november 2008.

Marit Egaas er biblioteksjef og kulturhussjef ved Sølvberget i Stavanger. Tidligere har hun vært biblioteksjef både i Sola og Hå kommuner. Egaas har også vært medlem av Bragejuryen for norsk skjønnlitteratur og litteraturanmelder i Stavanger Aftenblad. Hun har lokalpolitisk erfaring, og har vært aktiv i flere organisasjoner, bl.a. Norsk kulturforum og Norsk bibliotekforening. Hun utgjør alene styret for Hovedprosjektet.

Britt Ellingsdalen er biblioteksjef ved Sola folkebibliotek i Rogaland fylke. Ellingsdalen har vært biblioteksjef ved Sola folkebibliotek i flere år og har bred og god erfaring med å drive et folkebibliotek. Sola folkebibliotek består av hovedbiblioteket på Sola og en bibliotekfilial i Tananger. På Sola folkebibliotek er det 10 ansatte hvorav to av disse er utdannede bibliotekarer, Ellingsdalen selv og en voksenbibliotekar. Sola kommune er nabokommunen til Stavanger, noe som gjør at Ellingsdalen har god kjennskap til både Stavanger folkebibliotek og Rogaland fylkesbibliotek.

7.2 Anvendelse av Nielsens analyse

I denne oppgaven har jeg anvendt Nielsens analyse av Litteraturesiden.dk som et utgangspunkt fordi analysene peker på en rekke interessante erfaringer og utfordringer når det gjelder digital litteraturformidling. I ABM-utviklings prosjektskisse står det at Nielsens analyse er blitt brukt som bakgrunnsdokument i Forprosjektet (Forprosjektgruppen 2007). I intervjuet med Hilde Ljødal ønsket jeg derfor å få belyst hvordan ABM-utvikling forholder seg til Nielsens funn. Jeg spurte Ljødal først om hun har noen synspunkter på hva som er bra med Litteraturesiden.dk. Hun pekte på at Litteraturesiden.dk er et nyttig søkeverktøy for bibliotekarer til å få boktips som kan videreformidles til brukeren, at siden har synliggjort ressursene ute i folkebibliotekene og at man på siden kan få alt fra brede til smale og sære bøker. Jeg spurte henne om hun mente Litteraturesiden.dk hadde lyktes med det og hun uttrykker videre: ” Du kan finne, ja det smale, det mer populære altså, det er mange, det er eksperter som tipser, det er bibliotekarer, og etter at det nå er blitt Litteraturesiden 2.0 er det jo også brukerne som er inne på siden” (Ljødal 2009 s. 4). Deretter spør jeg henne om hun har noen synspunkter på svakheter ved den danske varianten. Det blir stille en periode før jeg følger opp med spørsmålet ” Ja, som dere kanskje ikke ønsker å overføre til Litteraturesiden.no?” (Ibid. s. 4). Da svarer hun at Forprosjektet bare brukte Litteraturesiden.dk som et utgangspunkt og at Litteraturesiden.no ikke skal være en ”hermegås”. Hun har ingen synspunkter på hva som er svakheter på Litteraturesiden.dk og faller i intervjuet ned på at det er selve ideen bak Litteraturesiden.dk man ønsker å videreføre: en felles tjeneste med en enkel tilgang til anbefalinger, råd og tips samt en mangfoldig litteraturformidling på et kvalitetsmessig nivå. Hun avslutter denne bolken med å spørre: ” Jeg vet ikke om det er det du er ute etter?” (Ibid. s. 4). Ljødal nevner altså ikke Nielsens analyse i denne sammenheng og det er plausibelt å tro at analysen og dens funn ikke har blitt anvendt aktivt i Forprosjektet. Leikny

Haga Indergaard forteller også at Litteratursiden.dk mest har vært til inspirasjon. Da tenker hun spesielt på det å kunne tilby en felles tjeneste til alle som gir digitale muligheter utover det enkelte folkebibliotek. Ingen av mine informanter i ABM-utvikling gjør seg noen refleksjoner på bakgrunn av Nielsens analyse.

7.3 Kulturpolitiske oppgaver

Et formål med Litteratursiden.no er å gi brukerne kunnskap om det litterære universet med vekt på nyere litteratur utgitt på norsk og gi brukerne oversikt over smal og bred litteratur (Forprosjektgruppen 2007). Formålet er derfor noe langt mer enn å møte leserens forventningshorisont og smak eller å la seg lede av utlånsstatistikken slik det har blitt gjort på Litteratursiden.dk. Hvilke kulturpolitiske oppgaver skal Litteratursiden.no ivareta?

Hovedprosjektets leder Bull-Hansen mener den norske bokbransjen er preget av proteksjonisme (beskyttelsespolitikk). Bokbransjen er et halvbeskyttet område fordi Norge er et lite språkområde og fordi litteraturen har gode støtteordninger. Han mener bokbransjen skremmes av hvordan platebransjen kannibalisierer musikkmiljøet og tror dette er en årsak til at bokbransjen nøler i forhold til å utvikle nye tjenester og kanaler. Proteksjonismen har beskyttet språket og litteraturen så langt, men beskyttelsespolitikken har også gjort det vanskelig å ruste opp tjenester som kan konkurrere med internasjonale tjenester. Bull-Hansen peker også på at bokhandlerne i dag har et mye smalere utvalg av bøker på grunn av manglende lagerbeholdning. På denne bakgrunn mener Bull-Hansen behovet for nye formidlingskanaler er stort. Han forteller også at bokbransjen er svært positive til Litteratursiden.no og han tror bransjens åpenhet henger sammen med at de ser seg tjent med en tjeneste som har sitt utspring i en nøytral part som bibliotekene. Dessuten peker han på at Norge har en sterkt desentralisert kultur og at det vil være en klar styrke å lage en infrastruktur (på nett) som forener disse kreftene og lar dem utfolde seg. I denne sammenheng skal Litteratursiden.no være det manglende norske mellomledet i digital formidling. På Litteratursiden.no vil Bull-Hansen ta i bruk det kommersielle internetts virkemidler for å drive litterær motkonjunkturpolitikk og litteraturformidlingen skal være uavhengig av trender, etterspørselsfrekvens og den allmenne smak.

Siden Norge er et lite språkområde er det viktig å få med bredden i det som skjer. Bull-Hansen fremhever lyrikken spesielt fordi den er vanskelig tilgjengelig og en genre som er i ferd med å

formidles via mobiltelefon. Han mener den oversatte litteraturen er forsømt. Det et kulturpolitisk mål å formidle bøkene i innkjøpsordningen, men det er bare en del av det, i følge han. Det finnes også verdifull litteratur som ikke er innkjøpt. Det vil være viktig for Litteratursiden.no å identifisere litteraturen det er mangel på i offentligheten og sette inn støtet der. Bull-Hansen mener ikke den litteraturen som ikke er tilgjengelig er smal, uleselig og uinteressant. Den er utilgjengelig på grunn av tilfeldigheter eller på grunn av plassmangel i den norske offentligheten. Av en eller annen grunn forsvinner den litteraturen som kunne fortalt noe til meg eller deg og han sier at det som egentlig er jobben deres er å frembringe denne litteraturen. Litteratursiden.no skal drives på bakgrunn av en motkonjunkturpolitikk. Denne politikken innebærer at man bryter med vanetenkningen. Han mener den markedsføringen som kommer fra hele bokbransjen i dag fokuserer på få og store forfattere. Det er en gammeldags markedsføring og vil virke motkontraproduktivt. Litteraturen og litteraturinteressen har, i følge Bull-Hansen, flere nisjer og særinteresser. (Bull-Hansen 2009). Marit Egaas mener i likhet med Bull-Hansen at de viktigste litteraturpolitiske oppgaver i dag er å synliggjøre mangfoldet og formidle bredden i litteraturtilbudet, fordi det ellers i samfunnet formidles bare bestselgere.

Forprosjektets leder Hilde Ljødal mener litteraturpolitiske oppgaver er viktigere enn før og at det er nødvendig med en motpolitikk mot ”det ti på topp samfunnet som vi har overalt, terningkast og at alt blir vurdert etter utseende” (Ljødal 2009 s. 5). Derfor er det viktig å gjøre et fremstøt og hun mener Litteratursiden.no kan være et viktig tiltak i denne sammenheng. Ljødal ser på det å *bevisstgjøre* bibliotekarer om betydningen av litteraturformidling som et litteraturpolitisk tiltak. Hun tror det mangler en bevisstgjøring omkring betydningen og viktigheten av litteraturformidling i bibliotekene. For at bibliotekarer skal være i stand til å formidle et bredt spekter av litteratur må de ha kunnskap om formidling, bokkunnskap og tid til å lese. Ljødal mener det ofte er en skepsis blant bibliotekarer overfor bøkene i innkjøpsordningen. Hun sier diskusjonen om kulturfondbøkene ofte havner i en diskurs (debatt og samtale) der bøkene som mottas blir betraktet som ”grå” og ”kjedelige”. Hun utfordrer derfor bibliotekarer til å finne ”gullkornene” eller ”perlene” og løfte disse bøkene frem i sitt formidlingsarbeid. Ljødal har selv arbeidet i bibliotek og vet av erfaring at formidlingsarbeidet krever kunnskap, tid og ressurser. Bibliotekarer må også bli bevisst ressursbruken i biblioteket. I følge Ljødal går det mange ressurser til å først vurdere hva som skal kjøpes inn opp mot budsjett og brukerne, dernest

kommer bøkene inn som igjen krever mye bakromsarbeid og til sist havner bøkene i hylla og det var jo da formidlingsarbeidet skulle begynne. Ljødal mener man derfor må tenke nytt i forhold til denne ressursbruken og anvende mer ressurser på å bli kjent med boken og vite hvordan den skal formidles. Ljødal sier det er en kjempeutfordring fordi bibliotekene mottar ”drøssevis” med bøker hver dag. Egaas bekrefter også i denne sammenheng at selv ikke Stavanger bibliotek som er en stor organisasjon klarer å få gjort noe særlig ut av Kulturfondordningen og at mindre biblioteket i alle fall ikke har noen mulighet til dette. Egaas sier at det i norske folkebibliotek ikke brukes noen penger på formidling. Pengene går til å kjøpe inn bøkene og å sende de ut til bibliotekene og deretter blir de stående i hylla. I følge Ljødal og Egaas skal Litteratursiden.no være både et litteraturpolitisk og språkpolitisk virkemiddel først og fremst gjennom å formidle kulturfondbøkene.

Når det dreier seg om syn på litteratur og litteraturpolitikk er Forprosjektets leder Hilde Ljødal, Leikny Haga Indergaard, Hovedprosjektets leder Haakon-Bull Hansen og Marit Egaas samstemmige. Alle mener det er et kulturpolitisk mål å formidle bøkene i innkjøpsordningene og at det er nødvendig med en motpolitikk i den norske litterære offentligheten. Litteratursiden.no bør etter alles mening være et viktig litteraturpolitisk tiltak i denne sammenheng. Mens Ljødal, Indergaard og Egaas primært snakker om å løfte frem kulturfondbøkene og bibliotekenes utfordringer i denne sammenheng, er Bull-Hansen også opptatt av å få formidlet verdifull litteratur som ikke er innkjøpt og at de innkjøpte bøkene bare er en del av det som skal formidles: ”Nei, du kan si at det ligger i mandatet vårt at den litteraturen som kjøpes inn, altså innkjøpsordningene, ønsker Staten distribuert og det står i grunnlovspapirene våre at det er et kulturpolitisk mål, men det er bare en del av det, det finnes også verdifull litteratur som ikke er innkjøpt” (Bull-Hansen 2009 s. 9). Bull-Hansen ønsker å formidle all verdifull litteratur uavhengig av innkjøpsordningene og opererer derfor med en mer utvidet forståelse av hvilken litteratur som bør prioriteres i formidlingen enn både Ljødal og Egaas.

7.4 Kulturfond til besvær

Samtidig mener alle mine 4 informanter fra biblioteksektoren at flertallet av bibliotekarer ikke er spesielt begeistret for kulturfondbøkene. I følge informantene er Kulturfondordningen omdiskutert i bibliotekmiljøer. Som nevnt mener Ljødal problematikken knyttet til formidling av

kulturfondbøkene ofte havner i en diskurs der bøkene som mottas blir betraktet som grå og kjedelige av bibliotekarer. Indergaard mener bibliotekarer klager mest på diktsamlingene i Kulturfondordningen og sier i tillegg at hvis bibliotekarer bryter loven er det fordi man ikke formidler bredden i bibliotekenes litteraturtilbud (Indergaard 2009). Egaas uttrykker at det er veldig mange kulturfondbøker hun synes er likegyldige og ”det at de er likegyldige er det verste man kan mene om en bok”. Det er bedre hvis en bok er dårlig for da kan den være interessante å lese nettopp fordi den er så dårlig.

7.5 Formidling av litteratur

Mine informanter er i stor grad enige om hvilken litteratur (kulturfondbøkene) som skal formidles. Men *hvordan* skal for eksempel kulturfondbøkene formidles? Marit Egaas kaller dette tusenkronersspørsmålet.

7.5.1 Sosiale teknologier

I følge Bull-Hansen vil all formidling av litteratur skje ved bruk av sosiale teknologier. Formidlingen vil finne sted gjennom diskusjonsgrupper, nettdebatter og andre fora rundt ulike typer litteratur. Brukerne vil få tilbud om å delta i ulike kampanjer og det vil sendes invitasjon til nettverkene om for eksempel å delta i nettmøte med en forfatter. Det blir som på Facebook altså, sier Bull-Hansen til meg. Det sentrale her er at interesse og engasjement for litteratur skal skapes gjennom dialog og diskusjoner. Mye av det som skjer på Litteratursiden.no vil være brukerinitiert. Den pedagogiske metoden på Litteratursiden.no er at brukeren selv finner fram til litteraturen. I følge Bull-Hansen vil ikke brukeren bli pådyttet litteratur (”folk synes ikke det er morsomt å bli pådyttet litteratur på internett, det får folk i rikt monn andre steder”), men brukeren vil utfolde seg selv i fordøyelsesmiljøet på Litteratursiden.no. Dette tilsier også at tekstgenrer som boktips, bokanbefalinger og bokanmeldelser faller utenfor den pedagogiske metoden og at brukeren vil oppleve disse genrene som å bli pådyttet den litteraturen som anbefales.

Bruk av sosiale teknologier på Litteratursiden.no er helt i tråd med ABM-utviklings føringer. Ljødal sier det er ønskelig med flere innganger til litteratur som lesesirkler, konkurranser, blogging og for eksempel ”chatting” med en forfatter. Men i tillegg til bruk av sosiale teknologier skal bibliotekarer skrive bokanbefalinger, bokanmeldelser og boktips på

Litteratursiden.no. En pedagogisk metode på Litteratursiden vil, i følge Ljødal, også være å gi brukerne gode og tydelige anbefalinger.

7.5.2 Den gode formidlingen

I følge Indergaard er det den gode formidlingen som skal gjør Litteratursiden.no til en *merkevare*. Hennes hovedmål med Litteratursiden.no er å få frem den gode formidlingen som finnes i folkebiblioteket på det nivå som folkebibliotek formidler. Ambisjonsnivået er verken akademisk eller å drive med litteraturkritikk. Ambisjonsnivået er det brede folkelige, sier Indergaard.

I intervjuet nevner Indergaard ”den gode formidlingen” flere ganger. Det er litt vanskelig å få tak i hva hun mener med den gode formidlingen. Jeg skal her forsøke å definere hva Indergaard mener med den gode formidlingen. Den gode formidlingen innebærer at du tør å være personlig. Du må klare å si noe om en bok uten å forklare hele boken. Du må kunne gi boken et troverdig anslag. Du skal gi lånerne lyst til å lese noe. Du skal drive med brukerorientering. Du skal ikke skrive en perfekt anmeldelse. Du skal gi leserne litt mer enn baksideteksten på boken. Du må beherske kommunikasjon på internett.

Men hvordan skal du gjøre dette. Hva vil det si å være personlig? Hvordan skal du forfatte deg i korthet? Hvordan skal du gi boken et troverdig anslag? Hvordan skal du få leserne til å få lyst til å lese boken? Hvordan skal du drive med brukerorientering? Hva vil det si å beherske kommunikasjon på nett?

Indergaard skiller mellom den personlige (her sikter hun til den fysiske formidlingen i bibliotek) og den digitale formidlingen. Hun sier den digitale formidlingen er annerledes enn den personlige og at den som behersker den personlige formidlingen nødvendigvis ikke behersker den digitale. Det som skiller den digitale formidlingen fra den personlige er at den er distansert, at den tar i bruk sosiale teknologier og at man i teorien kan nå alle (som kan lese norsk). I intervjuet nevner Indergaard den personlige og den digitale formidlingen om hverandre. Når jeg spør henne om bibliotekarer skal kommunisere med brukerne på Litteratursiden.no blander hun inn den personlige (som hun her kaller analog) og svarer overhodet ikke på spørsmålet mitt. Jeg forsøker med et oppfølgingsspørsmål for igjen å holde dette innenfor en digital sammenheng:

”Johnsen: Skal bibliotekarer kommunisere med brukerne på siden? Du sier at formidling i dag handler om kommunikasjon?

Indergaard: Ja det gjør det, ja det synes jeg absolutt, jeg husker en gang og det var ikke digitalt, men det var en sånn brosjyre som jeg fikk fra Aust-Agder Fylkesbibliotek, der de har satsa ganske mye på formidling, analog formidling hadde jeg nesten sagt, og jøss ja her står det Kari formidler, Anne formidler med bilde, guriland så kule, så tøft at dere tør det, også så de på meg og sa: er det, det beste du kan si om denne brosjyren, men jeg er så vant til at bibliotekarer skjuler seg ikke sant, de skal være nøytrale eller de skal ikke vise ansikt å si her kommer jeg og jeg kommer gjerne til ditt bibliotek og formidler det og det, og det var så bra.

Johnsen: Men hvordan kan de da bli synlige i en digital sammenheng?

Indergaard: Synlig, det er ikke bare bilde, men stemmen eller måten du er på, de skal gi litt av seg selv, tro på den personlige formidlingen og hvordan den skal være på nett? Kanskje det med kommunikasjon med brukeren er den måten å gjøre det på, det er ikke sikkert at bare bilde av bibliotekarene...(pause)

Johnsen: Nei?

Indergaard: Nei, dessuten er det sånn at folk tiltrekkes av seg selv, så da blir det kanskje middelaldrende damer på min alder som blir brukerne, alle bildene av bibliotekarene som kommer på siden (latter) ser sånn ut, så her er det utfordring, men kommunikasjon kan jo skje på mange måter” (Indergaard 2009 s. 9).

I tillegg sier hun altså at du må beherske kommunikasjon på internett for å drive god litteraturformidling. Jeg spør henne flere ganger hva som må til for å beherske denne kommunikasjon og om hvordan man kan kommunisere med brukeren på internett. Men hun gir meg ingen adekvate svar på disse spørsmålene eller hun svarer ikke på spørsmålene i det hele tatt.

Når jeg spør henne hvordan bibliotekarer kan kommunisere med brukerne på internett svarer hun slik:

”Ja, altså og der er jo litteratursiden kanskje litt sånn stor og litt sånn statisk at i forhold til de sosiale mulighetene, men jeg vil ikke si at den skal gjøre det ene eller andre, det er en sånn utvikling nå og det må vi følge med på og se om man må endre på konseptet og andre ting, det er godt mulig, kan hende ikke for å skryte av meg selv, men jeg er ekstremt nysgjerrig og det er ikke alltid jeg får gjort noe med det, jeg har vært med på Facebook i mange år og det at der kom bildene av barnebarna mine før jeg fikk de (latter) ellers som har med ungene mine å gjøre, men og på Second life og på Twitter for eksempel, der så jeg nå at jeg meldte meg inn tredje mai i fjor eller noe sånt, det var ingen der nesten” (Ibid. s. 10).

Når hun besvarer mine spørsmål på en slik måte er jeg nødt til å tolke henne dit hen at hun ikke har eller vil ha noen formening om kommunikasjonsform (selv om den etter hennes mening må beherskes for å drive god litteraturformidling) på Litteratursiden.no fordi utviklingen tilsier at det er vanskelig å si noe om. Det eneste hun bekrefter er at hun synes bibliotekarer skal kommunisere med brukerne og at du må beherske kommunikasjon på internett. Hva den gode formidlingen er forblir ubesvart i intervjuet med Indergaard.

Egaas ønsker også å overføre mye av den gode litteraturformidlingen som hun mener finner sted i biblioteket i en en-til-en relasjon til Litteratursiden.no. Det er en-til-en formidling i det fysiske bibliotek som har en overføringsverdi til digital formidling. Først og fremst fordi bibliotekarer er gode på en-til-en formidling og ikke gode på å formidle til en gruppe av mennesker: ”... fordi veldig mange bibliotekarer ikke er noen gode formidlere egentlig, i sånn altså, de hater å snakke for store grupper, men de er veldig gode en til en” (Egaas 2009 s. 10). Egaas mener videre at bibliotekarer tør å formidle i en en-til-en relasjon for da er det ingen andre som vet det. Det er mye skumlere for bibliotekarer å formidle på nett fordi da kan for eksempel forfattere sjekke hva man har skrevet om hans eller hennes bok. Egaas sier at bibliotekarer er flinke til å finne bøker til brukerne som er passende gjennom å intervju brukeren osv. Overføringsverdien fra en-til-en formidling skal komme til uttrykk i bokanbefalinger og tips på Litteratursiden.no. Utfordringen

blir, i følge Egaas, å se om formidlingen på nett blir den samme som en-til-en formidling i det fysiske bibliotek eller om den blir annerledes. Det viktigste sier hun er å finne en form der en-til-en formidling kan gjøres digital. Denne digitale formen er det for tidlig å si noe om.

7.5.3 Eksempler på formidling

Selv om det er tidlig i prosjektets utvikling ønsket jeg likevel å høre hva informantene tenker om konkrete litteraturformidlingstiltak på Litteraturesiden.no. Det var ikke mange konkrete eksempler informantene kom opp med, men her følger de få eksemplene som dukket opp.

7.5.3.1 Lokal versus nasjonal

Det er et eksempel på hvordan lokale litteraturformidlingstiltak kan gjøres nasjonale som går igjen i mitt materiale og det har jeg valgt å kalle Vestlandsforfattereksempelet. Folkebibliotekene i henholdsvis Stavanger, Haugesund og Bergen har alle gode nettformidlingstiltak i forbindelse med vestlandsforfattere. Tanken er da å forene disse lokale nettformidlingstiltakene på Litteraturesiden.no slik at alle lesere i Norge kan bli kjent med Vestlandsforfattere og gjøre det samme med nordnorske forfattere osv. Dette eksempelet illustrer mye av tanken bak Litteraturesiden.no slik den er formulerte både i Forprosjektet og Hovedprosjektet. Litteraturesiden.no skal være en formidlingskanal for hele landet, både for publikum og folkebibliotekene. Derfor vil man på Litteraturesiden.no kjøre nasjonale kampanjer med lokale aktiviteter og synliggjøre lokale nettformidlingstiltak på Litteraturesiden.no.

7.5.3.2 Litteratur som ligner

Felles for mine informanter er også en forståelse av at bibliotekarer er gode på å anbefale lignende litteratur eller litteratur som ligner. Det vil si ”hvis du liker denne boken vil du også like denne”. I denne sammenheng refereres det til Amazon som oppgir for hvert bokkjøp at kunder som kjøpte denne boken kjøpte også disse bøkene. Egaas sier det er ønskelig med en slik tankegang på Litteraturesiden.no og sier det er en utfordring å få til dette. Bull-Hansen ønsker i tillegg å snu denne fremgangsmåten på hodet for å gi lesere som ønsker å skille seg ut eller være annerledes et annet alternativ. Det vil si istedenfor å bruke metoden ”De som lånte denne boken har også lånt disse bøkene.” vil man kunne si ”Ingen av de som lånte denne boken har lånt disse bøkene”.

7.5.3.3 Koble nytt og gammelt

Egaas er den eneste av mine informanter som påpeker at en god formidlingsstrategi vil være å bruke en nyhet for å trekke frem eldre og glemt litteratur.

7.5.3.4 Genreoverskridelse

Bull-Hansen sier formidlingen skal skje gjennom genreoverskridelse. Han beskriver et scenario hvor brukers interesse er ørretfiske. Da kan man lokke brukeren med for eksempel en bok eller en film som handler om ørretfiske. Ideen er også for eksempel å få den akademiske interesserte leser interessert i skjønnlitteratur og omvendt. Genrene må også berikes overfor brukerne for eksempel ved å formidle den historiske bakgrunnen for en genre.

7.5.3.5 Formidling av en smal bok

Jeg har spurt mine informanter om hvordan en smal bok eller en kulturfondbok kan formidles på Litteratursiden.no. Som sagt mener Indergaard bibliotekarer klager mest på diktbøkene i Kulturfondordningen. På den andre siden mener Indergaard diktbøker er svært egnet for litteraturformidling på nett. I følge henne er et dikt en bok i seg selv, selve formatet er spesielt egnet for nett og dikt er i denne sammenheng det enkleste å formidle. For øvrig mener hun det er nødvendig å plassere smalere bøker i andre kategorier og presentere de på andre måter. For eksempel å lage en utstilling om de særeste bøkene du har lest.

Egaas er mest opptatt av hvordan smale bøker kan formidles via mobiltelefon. Da tenker hun ikke på romaner, men på ulike korttekster og dikt i Kulturfondordningen som er spesielt egnet for formidling via mobil. Egaas mener det er viktig å tenke parallelt når det gjelder pc og mobil. Hun tror mobilen er i ferd med å overta for bærbar pc og at det er nærliggende å tenke at lydbøker i nær fremtid vil lastes direkte ned fra mobilen. Det viktigste for Egaas er imidlertid å finne overbygninger, fellestrekk og tematisk sammenhenger i og mellom smalere bøker. Her skyter jeg inn i at hypertekst er formålstjenelig for litterære fremstillinger av denne type. Egaas er enig, men følger ikke opp resonnetet.

All litteraturformidling skal, i følge Bull-Hansen, foregå innenfor sosiale teknologier, også når det gjelder formidling av smale bøker. En måte å formidle en smal bok på kan være å opprette en gruppe rundt en smal bok du liker godt. En annen er å sende en invitasjon til de ulike samfunnene

på Litteratursiden.no om for eksempel å møte en ukjent forfatter. En tredje er å anvende kampanjer som allerede finnes i folkebibliotekene og tilby kampanjene på et nasjonalt plan. Brukerne vil også kunne abonnere på ulike kampanjer og delta i ulike diskusjoner omkring ulike typer litteratur. Hensikten er, i følge Bull-Hansen, hele tiden å tilgjengeliggjøre litteratur i de ulike nettverkene på Litteratursiden.no gjennom kampanjer, invitasjoner og litterære smakebiter. I denne sammenheng nevner også Bull-Hansen språkteknologi som gjør det mulig å finne parallelle skrivemåter og bruk av de samme begrepene til ulike tider. Han peker derimot på at dette ikke er noe som kan gjøres i morgen og sier dette ligger noe frem i tid, men at teknologien finnes der.

7.6 Innholdsprodusenter

Hvem skal produsere og formidle innholdet på Litteratursiden.no?

7.6.1 Brukere

Jeg skrev i punkt 6.3 at Hovedprosjektets idé er fundert i forståelsen av et minste felles multiplum dvs. å forstå betydningen av brukerfokus og den brukersentrerte utviklingen. Det er en konsensus Bull-Hansen mener bibliotekarer ikke har problemer med å forstå nettopp fordi bibliotekarer jobber brukersentrert i biblioteket. Som i biblioteket skal man på Litteratursiden.no spørre brukeren og gi brukeren mulighet til å finne veien selv. Dette synet henger tett sammen med hvem som skal være produsenter på Litteratursiden.no. Det meste av innholdet på Litteratursiden.no skal være brukerinitiert og slik jeg tolker Bull-Hansen er det i hovedsak brukerne som er produsenter innenfor det nettunivers som bibliotekarer eller andre tilrettelegger for. Når jeg spurte Bull-Hansen om han så for seg noen tekstgenrer (som for eksempel en bokaufstilling) på Litteratursiden.no som ikke er fundert i sosiale teknologier svarte han at det måtte være at brukerne selv skriver noveller, dikt eller dagbøker dvs. brukernes selvproduserte tekster. Hans ønske er å få aktive og medskapende brukere. Samtidig skal Litteratursiden.no være et miljø hvor brukerne blir ”sett” ved å få kritikk og oppmuntring fra andre brukere. Formålet er å la brukerne få utfolde seg og skape sin egen verden. Internett er en bevegelig og motsetningsfylt masse som ikke kan kontrolleres av en instans. Hvis et bibliotek skal kontrollere innholdet på Litteratursiden.no så måtte denne instansen stå inne for alt som ble produsert der. Det er, i følge Bull-Hansen, ikke mulig når mesteparten av det som produseres er brukerinitiert

og hvor ideene og prosjektene like gjerne kommer fra enkeltpersoner. Dette innebærer at man må ha stor takhøyde for innholdet på Litteratursiden.no og det må kunne ”bannes i kjerka” som Bull-Hansen sier. Samtidig er det litteraturen som skal være fellesnevneren i samfunnet, selv om det her blir muligheter for både sjekking, rollespill og mye annet rart (Bull-Hansen 2009).

Bull-Hansen opererer ikke med et skille mellom brukere og bibliotekarer. Hvis bibliotekarer ønsker å produsere innhold på siden blir det på lik linje med enhver annen bruker.

7.6.2 Bibliotekarer

I motsetning til Bull-Hansen peker Egaas på noe essensielt, nemlig at det er viktig å skille mellom brukernes og bibliotekarers formidling (for eksempel gjennom ulike publiseringsverktøy, ulik pålogging og autorisasjon) slik at det kommer tydelig frem hvem som har gjort hva og at bibliotekarer har en annen rolle enn brukeren på Litteratursiden.no. Egaas tilskriver altså i motsetning til sin kollega i Hovedprosjektet bibliotekarer en produsentrolle. Bibliotekarer forstås av ABM-utvikling representert ved Ljødal som primærprodusenter på Litteratursiden.no.

7.6.3 Andre innholdsprodusenter

Både Forprosjektet representert ved Ljødal og Indergaard og Hovedprosjektet representert ved Egaas uttrykker at det er aktuelt med andre innholdsprodusenter. Ljødal vil inkludere tekstforfattere som er litteraturkyndige, men hun mener det ikke er aktuelt med litteraturvitere. Egaas derimot mener det er helt nødvendig med litteraturvitere. Noe oppsiktsvekkende som trer frem i mitt intervju med Egaas er at hun opererer med et skille mellom bibliotekarer og profesjonelle. Egaas ønsker å legge til rette for at bibliotekarer skal anbefale mye litteratur på Litteratursiden.no, men hun mener i tillegg at man må ha profesjonelle anmeldelser ellers blir det for ”lett”. Med profesjonelle anmeldelser mener hun anmeldelser fra andre medier som aviser og hun beskriver profesjonelle anmeldere som litteraturvitere og kritikere. Anmeldelsene og anmelderne skal derimot ikke være akademiske. I Egaas terminologi omtales bibliotekarenes formidlingskompetanse som ”lett” eller ”lettbeint”: ” Au så ønsker vi å legge til rette for at bibliotekarer skal anbefale veldig mye bøker her, å legge inn sine ting, men i alle fall Haakon eller vi, er veldig enige om at du må ha noe mer, ellers blir det for lett, at du må ha mer profesjonelle typer anmeldelser i tillegg, for ellers blir det lett for sånn lettbeint” (Egaas 2009 s. 7). Bibliotekarers bokanbefalinger skal i følge Egaas heller ikke være faglige: ”... men at

bibliotekarer legger inn bokanbefalinger og boktips sånn som bibliotekarer kan, litt sånn personlige, men ikke så veldig faglige for å si det sånn, ikke en anmeldelse, men sånn kortere boktips” (Ibid. s. 8). Den innholdsproduksjonen bibliotekarer skal bidra med er å skrive ”lettere” og korte boktips.

7.7 Målgruppe

I henhold til prosjektskissen er den primære målgruppen voksne litteraturinteresserte. Denne målgruppen har fire underkategorier. Blant undergruppene har man på den ene siden lystleseren (korresponderer med Forprosjektets mål om å gi tips om fritidslesning og hygge) og de som leser lite litteratur (korresponderer også med målet om å gi tips om fritidslesning og hygge, om å få flere brukere til biblioteket og med kvalitetskriterier på Litteraturesiden.dk: vekke leselyst og være underholdende) og på den andre siden profesjonelle formidlere (bibliotekarer, journalister etc.) og skoleungdom/student (korresponderer med målet om å finne faglig materiale til oppgaveskriving). Her kan man etterspørre leseren som verken er en lystleser, ikke-leser, profesjonell eller student. Det vil si hvor er den litteraturinteresserte leseren som ønsker å lese kvalitativt gode bøker som kunne vært en målgruppe som korresponderte med Forprosjektets mål om å formidle smal litteratur, formidle kulturfondsbøkene, formidle ny litteratur på norsk, synliggjøre hele spekteret av bibliotekenes litteraturtilbud og skape et nettsted som blir en merkevare med hensyn til kvalitet og gjennomslagskraft på litteraturfeltet? I denne formålsformuleringen finnes det en implisitt leser som antagelig er interessert i å lese bøker med noen bestemte kvaliteter.

Litteraturesiden.no favner hele bibliotektilbudet. Men målsetningene gjenspeiles ikke i målgruppene slik de er skissert i Prosjektskissen. Målsetningene rommer både ulike litteratursyn og ulike kvalitetskriterier. Et inspirasjonssted for lystleseren, et nettsted for litterære oppdagelsesreiser for ikke-leseren lar seg kombinere med et nettsted for ”kvalitetsleseren” nettopp fordi man på nett kan pga av nettverkstrukturen operere med flere målgrupper og innganger til litteraturen. Og i henhold til målene med Litteraturesiden.no legges det opp til en slik bredde og flerbruk.

Ljødal holder i sitt intervju med meg fast ved at den primære målgruppen er voksne litteraturinteresserte. Ljødal mener brukerne i utgangspunktet må være litteraturinteresserte dvs. interessert i å lese og interessert i litteratur. Litteratursiden.no skal tilfredsstillende brukers behov og sug etter gode leseopplevelser. Ljødals målgruppetenkning tar utgangspunkt i brukers interesse for litteratur. Derimot er hun ikke villig til å dele denne målgruppen opp i flere underkategorier slik de er definert i prosjektskissen. Hun holder også fast ved at Litteratursiden.no ikke skal rette seg mot barn. Ljødal sier ABM-utvikling har fått råd fra Litteratursiden.dk om å spisse målgruppen. I intervjuet oppstår det også flere ganger en viss komikk rundt spørsmålet om målgruppe. Ljødal ler flere ganger av sin egendefinerte målgruppe og uttrykker vel en viss usikkerhet omkring valg av målgruppe som her: "... men vi endte opp med voksne litteraturinteresserte, hva nå det begrepet innebærer?" (Ljødal 2009 s. 9). Bakgrunnen for valg av voksne litteraturinteresserte er, i følge Ljødal, at Litteratursiden.no skal være et nettsted for folk som liker å lese og som vil ha inspirasjon og påfyll. Hun sier også at de gjerne skulle hatt de andre (de som ikke er så glad i å lese), men at det ikke lot seg gjøre. Strategien er derfor *ikke* å nå ikke-leserne, men en målgruppe som åpner opp for både menn og kvinner og muligheten for som hun selv sier det: "... hvis vi sier voksne litteraturinteresserte da har vi begge kjønn og du kan gå ned og helt i overkant" (Ibid. s. 9).

Bull-Hansens syn på målgruppe henger sammen med Bull-Hansens syn på brukerne av internett. Brukerne er individer med særinteresser og derav har litteraturen mange nisjer. For å imøtekomme individenes sære interesser må man formidle ulike typer litteratur. Innenfor en slik forståelse blir det altså meningsløst å snakke om spesifikke målgrupper eller spesiell litteratur som bør formidles (foruten den litteraturen man er forpliktet til å formidle). Ønske er å nå flest mulige individer og da kan man verken utelukke eller prioritere grupper av mennesker eller ulike typer litteratur. For Bull-Hansen er det ikke interessant hvor mange lesere en bok har, men hvilken verdi en bok har for ett individ. Derfor er det viktig å formidle en bok selv om boken kun har ti lesere. Det avgjørende er at nettopp den ene boken kan inspirere alle disse ti leserne til selv å skrive bøker. Hver enkelt leser og hver enkel bok er unik og har en egenverdi.

For Bull-Hansen er det ikke avgjørende viktig om du er interessert i litteratur. For han skal Litteratursiden.no tilfredsstillende brukers særinteresser om det er ørretfiske, analyser av Ibsens brev, slektsforskning eller andre ubegripelige ting. Det betyr at brukeren ikke trenger å ha noen

litteraturinteresse, men en særskilt interesse for et tema, emne, problemstilling etc. Bull-Hansens målgruppetenkning tar utgangspunkt i individets sære interesser.

Egaas definerer i likhet med Ljødal målgruppen som voksne litteraturinteresserte og markerer sterkt at Litteratursiden.no må være for lesere som er interessert i litteratur og ikke for de som ikke leser. Litteratursiden.no skal ikke være en lesekampanje for å få ikke-leseren interessert i litteratur. Indergaard derimot definerer ikke målgruppen som voksne litteraturinteresserte slik både Ljødal og Egaas gjør. Hun sier det alltid er en målsetting å nå ikke-brukeren og at det også vil være en målsetting på Litteratursiden.no. Litteratursiden.no vil gi muligheten til å nå de som ikke bruker bibliotek. Hun definerer målgruppen som den voksne allmennheten og sier Litteratursiden.no er en invitasjon til hele befolkningen.

Verdt å merke seg her er at Ljødal i Forprosjektet og Egaas i Hovedprosjektet er samstemte når det gjelder målgruppe (voksne litteraturinteresserte), mens Indergaards tanker om målgruppe (allmennheten) samsvarer best med Bull-Hansens målgruppetenkning (flest mulig).

7.8 Virkemidler for å skape aktivitet eller nå brukeren

Ljødal mener Litteratursiden.no vil være et funn for interesserte lesere. Derfor må brukerne gjøres oppmerksomme på siden ved at den markedsføres via lenke på folkebibliotekenes hjemmesider. Markedsføring er det viktigste middelet for å gjøre brukerne oppmerksomme på siden. Markedsføring er også en strategi for å invitere bibliotekarene inn, det litterære miljøet for øvrig som forfattere og anmeldere og organisasjoner som Kulturrådet. Ljødal beskriver en to-steps markedsføring som først rettes inn mot selve biblioteksektoren og deretter ut mot de voksne litteraturinteresserte. Ljødal beskriver markedsføringen eller å få budskapet ut som en kjempestor jobb. I intervjuet påpeker hun flere ganger viktigheten av å bevisstgjøre bibliotekarer. Markedsføring er nettopp også en strategi for å bevisstgjøre dvs. bevisstgjøre bibliotekarer om betydningen av digital formidling, men ikke minst også gjøre bibliotekarene bevisste på å bruke og anvende sin kunnskap om litteratur. Når jeg spør Ljødal om hvilke virkemidler man skal ta i bruk etter at leseren og bibliotekaren har blitt gjort oppmerksomme på siden kommer hun noe nærmere inn på betydningen av grensesnitt, navigering og oppbyggingen av nettstedet, men utdyper ikke dette noe mer.

Siden Bull-Hansen forfekter at internett er individdrevet og at formidling av litteratur skjer gjennom brukeraktivitet er det helt sentralt for han å iverksette tiltak rettet mot allerede aktive brukere på internett. Markedsføringen av Litteratursiden.no vil derfor i første omgang være rettet mot individer eller grupper som utgjør *nøkkelen i å skape et virtuelt samfunn*. Prosjektgruppen har en del kunnskap om hvem disse er. Bull-Hansen mener disse brukerne er mellom 16 og 35 år, ofte knyttet til en utdanningsinstitusjon og utgjør motoren på Facebook. Derfor vil markedsføring av Litteratursiden.no rettes mot universiteter og høyskoler. For eksempel kan man initiere en debatt rundt en forfatter som er populær i studentmiljøene og derav få toneangivende mennesker i høyskole- og universitetsmiljø til å melde seg på debatten. Man kan også samarbeide med ulike fora på høyskoler og universiteter om forskjellige temaer. Bull-Hansen peker samtidig på at det også er viktig å sikre tilflyt fra andre kanter slik at dette ikke blir en ren studentopinion. Hensikten er at disse gruppene ikke skal ekskludere andre, men *skape trafikk og aktivitet* på siden ved å generere innhold som igjen skal gjøre det attraktivt for og *aktivisere tregere grupper*. Og noen ganger vil man sette inn støtet mot grupper det er politisk ønskelig å nå. Marit Egaas bekrefter også at siktemålet er de som er under 35 år og som er *trendsetterne* når det gjelder bruk av nye internettjenester. Hun spesifiserer at man i alle fall ikke sikter mot kvinner over 40 år. For å nå trendsetterne på internett (35-) må man ta de riktige valgene når det gjelder teknologi og man må kjøpe tjenester fra leverandører som har kunnskap på dette området. Egaas mener denne kunnskapen ikke finnes i bibliotekene eller hos ABM-utvikling. Hun uttrykker at Hovedprosjektet og ABM-utvikling er uenig om prislappen på kjøp av slike tjenester og at det viktigste er å få på plass et redaksjonelt system innenfor de økonomiske rammene som finnes. Hennes hovedpoeng er at teknologi er et viktig virkemiddel for å nå trendsetterne på internett. Som et apropos i denne forbindelse mener Indergaard i ABM-utvikling at folk tiltrekkes av seg selv. Derfor er det viktig å unngå synliggjøring av middelaldrende damer på Litteratursiden.no for ikke å tiltrekke seg nettopp middelaldrende damer.

For Hovedprosjektet representert ved Bull-Hansen og Egaas kan man si at hovedgrepet for å skape aktivitet på Litteratursiden.no er at brukeren *gjenkjenner* teknologien.

7.9 Forankring

Hva innebærer det når ABM-utvikling sier Litteratursiden.no skal forankres i norske folkebibliotek? Hvordan skal brukeren gjenkjenne at Litteratursiden.no er forankret i bibliotekverdenen? Hva er det som i talesetter bibliotekverdenen på Litteratursiden.no?

I mitt intervju med Ljødal kommer hun gjentatte ganger tilbake til betydningen av at Litteratursiden.no skal representere en *merkevarebygging* av bibliotekarer og bibliotekarers kompetanse (Ljødal 2009 s. 15), at Litteratursiden.no er ment for at folkebibliotekene skal *profilere* seg på nett ved å vise sin litteraturkunnskap og formidlingskompetanse (Ibid. s. 3), at Litteratursiden.no skal *synliggjøre* bibliotekarers kompetanse på litteratur (Ibid. s. 7 og 8) og at Forprosjektets hovedidé er at Litteratursiden.no skal løfte frem litteraturen som finnes i folkebibliotekene ut på nett og synliggjøre litteratur og litteraturformidlingskompetanse blant bibliotekarer (Ibid. s. 13). Tre ganger forfekter hun viktigheten av å *invitere* bibliotekarer og folkebiblioteker inn i prosjektet for å drive en slik merkevarebygging på Litteratursiden.no (Ibid. s. 3, 7 og 8). Det Ljødal beskriver her er betydningen av å forankre de nye oppgavene og tjenestene på Litteratursiden.no blant bibliotekarer og i biblioteket. Ljødal utelukker ikke andre bidragsytere eller produsenter på siden, men peker på at hovedforankringen er i biblioteket.

I følge Bull-Hansen er det mange krefter som skal spille sammen på Litteratursiden.no. Bull-Hansen sier Litteratursiden.no ikke bare skal være et kulturpolitisk redskap, men også et profileringsredskap for norsk bokbransje som helhet. Denne helheten involverer, foruten Staten og de enkelte folkebibliotekene, forlagene, bokhandlerne og forfatterne. Egaas poengterer også at det er viktig at andre aktører i bokbransjen kommer med ellers blir det i følge henne for "lett" (dette er en argumentasjon hun også bruker når hun forklarer at andre profesjoner enn bibliotekarer må skrive bakanmeldelser dvs. bibliotekarenes egne bakanmeldelser blir for lette). Egaas mener det ikke er tilstrekkelig at Litteratursiden.no har en bibliotekarisk forankring. Litteratursiden.no skal representere mange parter og deres interesser (det er også en av årsakene til opprettelsen av et uavhengig redaksjonsråd). Dette er for øvrig nødvendigvis ikke i strid med ABM-utviklings intensjoner. Ljødal ønsker ikke bare å invitere bibliotekarer og bibliotek inn, men også aktører i det litterære miljøet. Derimot peker hun på mindre kommersielle litteratur- og kulturinstitusjoner (Norsk Kulturråd, Norsk forfattersentrum og Biblioteksentralen A/L) som

aktuelle samarbeidspartnere. I følge Ljødal skal Litteratursiden.no i hovedsak være et profileringsredskap for biblioteker og bibliotekarer og samarbeidet med andre aktører i det litterære miljø er ment for å profilere *litteraturen* og ikke bokbransjen forøvrig. Bull-Hansen mener Litteratursiden.no vil bli utsatt for mange typer press og at mange parter vil ønske å dominere på siden. Redaksjonsrådet er opprettet både for å ivareta partsuavhengighet og for å ivareta litteraturen. Siden Bull-Hansen mener Litteratursiden.no vil risikere å bli utsatt for et så sterkt press fra aktører i den norske offentligheten kan det bare bety at de samme aktørene vil bli invitert inn og ha en betydelig stemme på Litteratursiden.no. For å sette det på spissen betyr dette at folkebibliotekenes interesser må konkurrere med andre parter interesser på Litteratursiden.no. Og slik sett vil det da også være nødvendig med et redaksjonsråd som ivaretar uavhengigheten og litteraturen.

I mitt intervju med Indergaard ønsket jeg å få klarhet i hvilke interesser Litteratursiden.no skal representere i og med at Bull-Hansen sier Litteratursiden.no skal representere flere ulike parter og deres interesser. I følge Indergaard skal Litteratursiden.no representere folkebibliotekenes interesser, men også Statens interesser og dens støtteordninger for litteratur som Kulturfondordningen. Det er kun folkebibliotekene og Staten hun trekker frem i denne forbindelse. Verken Indergaard eller Ljødal ved ABM-utvikling uttrykker at Litteratursiden.no skal representere norsk bokbransje forøvrig. Og Litteratursiden.no skal definitivt forankres i biblioteksektoren. Når jeg spurte Indergaard hvordan det skal bli synlig at tjenesten er forankret i biblioteksektoren repliserte hun med ”Mener du at det skal stå et bibliotekstempel på den?” (Indergaard 2009 s. 7). Nei, det var ikke det jeg siktet til, men jeg ønsket noen betraktninger omkring hvordan brukerne eventuelt vil gjenkjenne denne tjenesten som *bibliotek*.

Når det dreier seg om forankring er Forprosjektet representert ved Ljødal og Hovedprosjektet representert ved Bull-Hansen og Egaas på kollisjonskurs. Man kan her tale om 4 ulike forankringer: *Litterær* forankring, *global* versus *nasjonal* forankring, *institusjonell*- og *organisatorisk* forankring og *faglig* forankring. Forprosjektet representert ved Ljødal mener Litteratursiden.no skal ha en litterær forankring i folkebibliotekenes boksamlinger. På den måten forankrer Forprosjektet Litteratursiden.no i en nasjonal kontekst. Hovedprosjektet representert ved Bull-Hansen mener Litteratursiden.no skal ha en litterær forankring i verdenslitteraturen. Bull-Hansen vil forankre Litteratursiden.no i en global kontekst dvs. verdensbiblioteket. Den

faglige forankringen vil i følge Forprosjektet forankres i bibliotekene og i bibliotekarenes kunnskap og kompetanse. Hovedprosjektet vil ha en faglig forankring i andre yrkesgruppers kunnskap og kompetanse. Per dags dato er Litteratursiden.no institusjonelt og organisatorisk forankret i bibliotekverden. ABM-utvikling ønsker samarbeid med flere ikke-kommersielle aktører som Kulturrådet og forfatterforeninger. Hovedprosjektet derimot ønsker å samarbeide med kommersielle aktører i bokbransjen.

7.10 Bibliotekarens mandat

I henhold til Prosjektskissen skal Litteratursiden.no synliggjøre bibliotekarers litteraturkunnskap og kompetanse på litteraturformidling. Hvilke oppgaver og funksjoner er tiltenkt bibliotekarer i denne sammenheng? Er det mulig å si noe om hvilke publikasjonstyper, teksttyper og mediale funksjoner Litteratursiden.no vil prioritere og hvordan bibliotekarenes kompetanse vil komme til uttrykk innefor disse kategoriene?

Hovedprosjektets leder Bull-Hansen lanserer 4 ulike bibliotekarroller på Litteratursiden.no: *Moderatorer*; dvs. bibliotekarer skal være vertskap på Litteratursiden.no. *Simulatorer*; dvs. bibliotekarer skal simulere det fysiske biblioteket på nett. Bibliotekarer skal tilrettelegge for og ha ansvar for flere samfunn på nettstedet samt å tilrettelegge for diskusjonsgrupper uten selv å blande seg inn eller styre diskusjonen. Bull-Hansen poengterer at bibliotekarer ikke skal være tilretteleggere av litteratur, men av miljøet og de ulike samfunnene på Litteratursiden.no. I tillegg skal de være *kampanjekoordinatorer* og *idèutviklere* for nye formidlingsaktiviteter ved å produsere og organisere oversiktsstoff. I tillegg skal bibliotekarer også være ”*chatte-verter*” 24 timer i døgnet. Bull-Hansen synes det er vanskelig å forutse i hvilken grad bibliotekarer vil skrive på Litteratursiden.no og mener det i så fall vil være på individuelt plan og som *brukere* av nettsiden.

Ljødal og Egaas knytter først og fremst bibliotekarens rolle på Litteratursiden.no til det å skrive og levere bokanbefalinger og boktips. Ljødal mener denne rollen vil synliggjøre bibliotekarens litteraturkompetanse på Litteratursiden.no. Hun sier også at bibliotekarene skal komme med ideer og forslag på siden. Denne rollen samsvarer med den rollen Bull-Hansen beskriver som *idèutvikler*.

Indergaard mener det er litt tidlig å si noe om hvilke roller bibliotekarer kan spille på Litteratursiden.no. Hun håper bibliotekarene og bibliotekkompetansen kan spille en rolle og hun mener den må ligge i bunn. Men samtidig sår hun tvil om bibliotekarkompetansen kan gjøre det fordi kommunikasjon og formidling på nett er annerledes enn den personlige formidlingen i biblioteket. Av den grunn sier hun at de har diskutert å ha med web-redaktører og journalister for å få til dette (dvs. kommunikasjon og formidling på nett). Hun ser for seg at noen skribenter formidler noe, mens bibliotekarer formidler noe annet. Bibliotekarkompetansen er mer vesentlig i forhold til noen formidlingsoppgaver enn andre.

7.10.1 Nye roller

Litteratursiden.no vil representere noe ganske nytt i den norske litterære offentlighet. Ser man bort i fra omtaler og anmeldelser i norske dagsaviser, ukeaviser og tidsskrifter er det få norske nettressurser som omtaler eller anbefaler bøker, og hvis så, er det i et mye mindre omfang. Profilen til Litteratursiden.no er så langt distinkt annerledes enn avisenes og tidsskriftenes lanseringsjournalistikk og anmeldelser av bøker. Internett fordrer andre produsenttyper og tekstene på Litteratursiden.no bør og kan representere en ny type kulturskribenter (bibliotekarene). Kan man peke ut noen nye arbeidsoppgaver eller funksjoner for bibliotekarer på Litteratursiden.no?

I følge Bull-Hansen får bibliotekarene noen ”nye roller” på Litteratursiden.no, men de nye rollene er etter hans mening kun en simulering av rollene bibliotekarene har i det fysiske bibliotek, men som bibliotekarene ikke er helt klar over selv dvs. for eksempel som moderator. Den nye rollen for bibliotekarer vil, i følge Ljødal, være den *offentlige* rollen. Denne offentlige rollen innebærer at bibliotekarer er *tekstprodusenter* og at de gjennom tekster opptre som *meningsyttere* samt at de gjennom å vurdere litteraturen opptre som *kvalitetssikrere*.

Ljødal vektlegger sterkt bibliotekarens nye offentlige rolle på Litteratursiden.no. Det er i denne sammenheng at det er oppsiktsvekkende, men også logisk at Hovedprosjektets leder Bull-Hansen ikke mener Litteratursiden.no gir bibliotekarer noen nye roller og derav ingen faglige utfordringer knyttet til nye tjenester eller oppgaver. Bull-Hansens syn er oppsiktsvekkende fordi Ljødal i sitt intervju så sterkt vektlegger betydningen av nye roller, tjenester og oppgaver for bibliotekarer. Det er logisk fordi Bull-Hansen mener all formidling skal skje innenfor sosiale

teknologier. Han ser ikke for seg noen lineære tekstgenrer foruten brukerbidrag som selvproduserte dikt, noveller, dagbøker og lignende. Med dette eliminerer han tekstgenrer som bokanbefalinger og bokanmeldelser og derav bibliotekarer som tekstprodusenter, meningsstyrere og kvalitetssikrere. Dermed fjerner han hele fundamentet Ljødal brenner så sterkt for. Det er derfor også logisk at Bull-Hansen ikke kan se at det vil finnes noen nye utfordringer for bibliotekarer når det ikke finnes noen genrer de kan uttrykke seg innenfor. Bull-Hansen sammenligner bibliotekarens roller på Litteratursiden.no med tradisjonelle roller i det fysiske biblioteket, men setter andre ord på disse rollene når han henter sitt vokabular fra internett (*moderator* = vertskap, *simulator* = tilrettelegger, *kampanjekoordinator* = administrator, *idéutvikler* = initiativtager). Som simulator skal bibliotekaren tilrettelegge miljøet og samfunnene på Litteratursiden.no og som moderator skal du gripe inn hvis noe uregelmessig skjer. Bull-Hansen sammenligner disse oppgavene med hvordan det skjer i det fysiske biblioteket: ”Det er det bibliotekarene gjør, de går rundt, også ser de en ungdomsgjeng som begynner å bli litt høyrøsta, også er det forskjellige ting som skjer og så modererer de det, det er det som kalles moderatører på internett da, å overføre en slikt type kompetanse til internett” (Bull-Hansen 2009 s. 7). Her kan man si at Litteratursiden.no for Bull-Hansen innebærer en remediering av bibliotekarens rolle i det fysiske biblioteket, nærmere bestemt som sosial møteplass. Som moderator, simulator eller koordinator trer derimot bibliotekaren ut av rollen som *avsender* på Litteratursiden.no. I henhold til Ljødals beskrivelse skal bibliotekarene på Litteratursiden.no tre inn i den norske litterære offentlighet hvor vurdering og kritikk av litteratur gjør seg gjeldende. I likhet med Bull-Hansen tilskriver heller ikke Egaas eller Indergaard bibliotekarer noen nye roller. For begge disse er det essensielle at bibliotekarer viderefører en-til-en formidling i en digital sammenheng. Nettopp fordi det er denne formidlingen bibliotekarer behersker. Dermed kan man si at både Bull-Hansen, Egaas og Indergaard mener bibliotekarenes mandat (det vil si oppdrag og oppgaver) på Litteratursiden.no kun er en remediering og *forlengelse* av det mandatet man er gitt i det fysiske bibliotek. Ljødals synspunkter representerer derimot en klar *fornyelse* av bibliotekarenes mandat i denne sammenheng.

7.10.2 Faglige utfordringer?

Finnes det noen faglige utfordringer for bibliotekarer knyttet til eventuelle nye arbeidsoppgaver og funksjoner på Litteratursiden.no?

Bull-Hansen ser ikke for seg at bibliotekarer vil møte noen faglige utfordringer i forbindelse med Litteratursiden.no. Han mener bibliotekarer ikke trenger skrivekurs eller lignende fordi selve opplæringen foregår på internett ("det største skrivekurset som foregår nå heter internett, der får du også brukerkurs og brukeropplæring"). Litteratursiden.no skal ikke skape noe nytt, men kopiere brukergrensesnitt fra de beste tjenestene på internett som Facebook. Bull-Hansen mener bibliotekarer besitter denne kompetansen og sier det slik: "De (bibliotekarene) bruker Google og de bruker Facebook hele gjengen, altså, og dermed slipper vi å drive opplæring rett og slett" (Bull-Hansen 2009 s. 16).

I følge Ljørdal må bibliotekarer bli mer bevisstgjort på at digital litteraturformidling er av stor betydning. Det er viktig at bibliotekarer har kunnskap om digital formidling og kan skrive i den formen som nettmediet representerer. Bibliotekarer må mestre overgangen fra fysisk formidling til digital. Samtidig må bibliotekarer ha tid til å lese bøker. Ljørdal mener det først og fremst er et *lederansvar* å sørge for den riktige kompetansen i fremtiden og inkludere digital formidling som en prioritert arbeidsoppgave. Hun sier hun ikke kjenner til hvor tilpasset utdanningen er i forhold til digitale utfordringer, men mener bibliotekutdanningen bør inkludere digital litteraturformidlingskompetanse i undervisningen. I tillegg må bibliotekarene "stå for noe" uavhengig av nøytralitetsprinsippet. Litteratursiden.no skal være en kvalitetsside hvor bibliotekarene har gjort litterære vurderinger. Det innebærer at bibliotekarene må være tydelige og kan hende kontroversielle. Derfor må bibliotekarer være utfordrende og tåle en debatt i etterkant. Bibliotekarer må ikke bare gis en ny offentlig rolle, de må også ta den selv. For å få til dette poengterer Ljørdal at det må en *holdningsendring* til for å kunne ta denne rollen. Hun vil ikke skjære alle bibliotekarer over en kam, men sier det finnes en god del bibliotekarer som ikke liker å skrive og som heller ikke liker seg der ute i offentligheten.

Indergaard sier hun håper Litteratursiden.no vil by på noen faglige utfordringer for bibliotekarer. "Du vet våre utviklingsmidler skal gå til å utvikle biblioteksektoren og da håper jeg det jammen blir faglige utfordringer (latter)" (Indergaard 2009 s. 10). Jeg vil vite hvilke utfordringer det kan være. Indergaard mener det ligger ganske mange utfordringer i det å bevege seg fra den gode personlige formidlingen til den digitale. Jeg er veldig interessert i å høre hvilke utfordringer hun tenker på i denne sammenheng. Svaret hennes er å gjøre det på en god måte og formidle det gode folkebiblioteket. Men istedenfor å fortelle meg *hva* som er en god måte eller *hva* som er det gode

folkebiblioteket stiller hun selv spørsmålstegn ved hva det gode folkebibliotek er. Hun peker ikke på noen konkrete utfordringer knyttet til det å bevege seg fra personlig til digital formidling eller til det å kunne formidle på en god måte. Hun sier bare at det finnes ganske mange utfordringer. At hun ikke kan redegjøre for noen konkrete utfordringer er noe underlig i og med, som hun også peker på selv, ABM-utvikling bruker sine midler på å utvikle bibliotekarers kompetanse. ABM-utvikling har en gyllen anledning i forbindelse med utviklingen av Litteratursiden.no til å definere hva som er og som blir faglige utfordringer knyttet til dette prosjekt, men også generelt i forhold til digital litteraturformidling. ABM-utvikling har som nevnt satt i verk et program for å utvikle nettfremidling og et kompetanseutviklingsprogram. I rammedokumentet for Kompetanseutviklingsprogrammet står det at det er behov for spisskompetanse innen litteraturformidling. Jeg vil vite hva denne spisskompetansen er for noe. I mitt intervju sier hun også at vi (ABM-utvikling) ikke får til det her med ny nettbasert formidling uten at det blir tilført kompetanse i bibliotekene. Jeg spør henne om hvilke kompetanse dette er i forbindelse med litteraturformidling. Hun svarer at dette er et vanskelig og viktig spørsmål. Men referer her kun til Tord Høivik som sier at man må kunne kommunisere skriftlig på en måte som går inn hos mottageren. Hun utdyper ikke på hvilken måte man kan gjøre det, men nevner i alle fall *skriftlig formidling* som et kompetanseområde som må utvikles.

Indergaard sier når det gjelder kompetanseutviklingsprogrammet at de har laget en plan, men at den er veldig generell og overordnet og at innholdet må konkretiseres i samarbeid med Høgskolen i Oslo, Bibliotekforeningene og andre. Siden innholdet ikke er konkretisert kan ikke ABM-utvikling iverksette kurs eller annen opplæring i digital litteraturformidling per dags dato (Indergaard 2009).

7.11 Forestillinger om bibliotekaren

I mitt materiale vokser det frem et noe oppsiktsvekkende bilde av bibliotekaren som alene ville fortjent en diskursanalyse. Bibliotekaren fremstilles som en middelaldrende kvinne. Dette kan by på et imageproblem fordi man tiltrekkes av de som ligner på en selv, i følge Indergaard. Middelaldrende kvinner tiltrekker seg andre middelaldrende kvinner til biblioteket. Disse kvinnene bør derfor ikke synliggjøres på Litteratursiden.no som ønsker å nå brukere under 35 år. Flesteparten av de som formidler litteratur i dag er middelaldrende kvinner uten nettkompetanse.

De klamrer seg fast til Dewey og er flinke til å pynte ting. Bibliotekarer hater å formidle til grupper. De har ikke lyst til å formidle fordi de ikke tør eller er redde. De er stille og nøytrale personer som ikke viser ansikt eller går i skjul⁷.

Indergaard forfekter betydningen av å få mer ulik kompetanse i bibliotekene. Her skildrer Indergaard sin erfaring med å ansette ulik kompetanse fra sin tid som biblioteksjef ved Stavanger folkebibliotek:

”Når jeg var biblioteksjef i Stavanger så ansatte jeg både førskolelærere, jeg ansatte skuespillere og jeg ansatte kunstnere til å lage utstillinger og noen bibliotekarer var helt i harnisk: ”den ene kunstneren kunne i alle fall aldri lære seg Dewey, nei det kunne hun absolutt ikke, hun var ikke egnet for Dewey”, men vi trang å ha bra utstillinger, vi trang å ha noen som regisserte bibliotekrommet, det er det også mange bibliotekarer som er flinke til, de driver og diller og pynter ting med små blomster, men det å lage et innbydende rom, det er det ikke alle som kan og jeg kan ikke gjøre selv” (Indergaard 2009 s. 14).

Hva ønsker egentlig Indergaard å fortelle med disse uttalelsene? Hun peker på at noen bibliotekarer uttrykker *fiendtlighet* (de var helt i harnisk) overfor andre yrkesgrupper som kommer inn i biblioteket og at noen bibliotekarer har et sterkt behov for å definere et kunnskapsområde (Dewey) som deres eget og som ingen andre yrkesgrupper kan ta fra dem. Slik Indergaard fremstiller disse bibliotekarene på Stavanger folkebibliotek skulle tilsi at bibliotekarene føler seg *truert* og *overflødige* i sitt bibliotek og at de av den grunn går i forsvarsposisjon med Dewey som eneste angrepsvåpen. Implisitt uttrykker hun at det bibliotekarer kan er Dewey og pynting.

---

⁷ Dette bilde av bibliotekaren lever også utenfor mitt materiale. Liv Sæteren som er biblioteksjef for Norges største folkebibliotek, Deichman, har uttrykt det samme, men i tillegg malt et ennå mer negativt bilde (det er i forbindelse med to foredrag om visjonen ”Nye Deichmanske” hun har kommet med uttalelsene). Det ene ble holdt internt på Deichmanske hovedfilial og det andre på Høgskolen i Oslo). I følge henne er bibliotekarer en homogenisert gruppe, bibliotekarer mangler sosialt nettverk og er uten relevans i dagens samfunn. I dagens bibliotek trenger man derimot nettverksbyggere og personer med inter-kulturell kompetanse. ”Strong signals from the organisation confirms that the library need a much more varied competence than we get from the traditional library school only. As earlier mentioned – monocultures are dangerous for institutions” (Sæteren 2006).

I tillegg skriver Hovedprosjektet at de på Litteratursiden.no kan skilte med ”tusener av *hjelpsomme* bibliotekarer” (Statusrapport 2009 s. 3).

7.12 Litteratursiden.no versus folkebibliotekene

I prosjektskissen står det at Litteratursiden.no vil være et nasjonalt løft for norske folkebibliotek innen litteraturformidling (Forprosjektgruppen 2007). Kan man si noe om hvilken betydning Litteratursiden.no vil ha for norske folkebibliotek og motsatt hvilken betydning folkebibliotek vil ha for Litteratursiden.no?

Ljødal håper Litteratursiden.no kan være noe å strekke seg etter for norske folkebibliotek og at Litteratursiden.no kan bli en ny kanal ut. Men hun er ikke sikker på om man får det til. Litteratursiden.no versus folkebibliotekene er ment å være en ”vinn-vinn” situasjon dvs. at folkebibliotekene samtidig kan levere inn og hente ut innhold fra Litteratursiden.no. Slik jeg tolker henne vil denne situasjonen være en ressursutnyttelse dvs. at man på Litteratursiden.no tar i bruk litteraturtiltak som allerede er iverksatt på folkebibliotek og dermed får synliggjort gode tiltak som er gjort lokalt av kunnskapsrike bibliotekarer som kun opptrer i sitt nærmiljø. Situasjonen bidrar også til kunnskapsdeling dvs. bibliotekene utveksler ulike litteraturtiltak som de innbyrdes har mye kompetanse på. Indergaard sier bibliotekarer synes det er vanskelig å formidle kulturfondbøkene og Litteratursiden.no skal gjøre det lettere for bibliotekarer å formidle bøkene. Litteraturformidlingen skal bli lettere fordi bibliotekarer kan hente inspirasjon til selv å formidle på nye måter. Ved å få tilgang på anmeldelser og bokomtaler trenger ikke hver enkelt bibliotekar lese seg opp på alt, noe som er umulig på de minste bibliotekene med to eller tre ansatte. Denne arbeidsdelingen vil lette arbeidsbyrden for ansatte i folkebibliotek og gi dem et nyttig verktøy i sin lokale litteraturformidling. Indergaard sier også en av beveggrunnene for å opprette Litteratursiden.no var de mange ufullstendige hjemmesidene til folkebibliotekene og at det av den grunn er nødvendig med en presentasjonskanal utad for folkebibliotekene. ”Når vi begynte med dette her, så gikk vi gjennom bibliotekenes hjemmesider, også så vi at alle hadde en lenke til minst en formidlingstjeneste og noen hadde mange, noen så ut som en sånn lapskaus, du kom inn til et bibliotek også var det tjue lenker til det biblioteket har av litteratursider, det har litt forfatteromtaler, det har litt bokomtaler, også var det bare et sånt lenkesurr, det der går ikke an, det er mye bedre å ha en sånn felles ting” (Indergaard 2009 s. 2). Biblioteksjef Britt Ellingsdalen

ved Sola folkebibliotek bekrefter også overfor meg at Litteratursiden.no vil være et ressursbesparende tiltak med tanke på at Sola bibliotek verken har tid og ressurser til å utvikle en god hjemmeside og at det heller ikke er mulig å få til gode og fleksible løsninger på kommunenes nettsted. Ellingsdalen sier hun skulle ønske hun ikke hadde en hjemmeside fordi den kun er en byrde som skaper bekymring.

Egaas viser også til den dårlige kvaliteten på mange folkebiblioteks hjemmesider og det faktum at flere ikke har egne hjemmesider, men har noe informasjon om biblioteket på kommunenes hjemmesider. På bakgrunn av disse kjensgjerningene mener Egaas folkebibliotekene istedenfor å bruke ressursene på egne hjemmesider kan bruke de samme ressursene på Litteratursiden.no og få mye igjen for det. Hun sier det er enormt arbeids- og ressurskrevende å drive Sølvbergets egen hjemmeside og at det arbeidet og de ressursene man bruker på hjemmesiden antagelig er uproporsjonalt høye i forhold til antall besøk. Mange andre bibliotek har ikke mulighet til å bruke tilsvarende ressurser på hjemmesider som Sølvberget. Derfor vil Litteratursiden.no være av større betydning for dem enn for Sølvberget, i følge Egaas.

Bull-Hansen mener de større folkebibliotekene har en organisasjon med sine formidlingsaktiviteter og redaksjoner som står klare til å involvere seg i prosjektet. For de mindre folkebibliotekene vil Litteratursiden.no bli en berikelse. Et lite bibliotek vil kunne tilby hele verdenslitteraturen på Litteratursiden.no og bli en slags lokal konsulent. Bull-Hansen sier folkebibliotekene mangler et formidlingsledd mot den store verden og at Litteratursiden.no er ment å fylle nettopp dette formidlingsrommet. Han mener de mange ikke-brukerne av biblioteket er på internett og at Litteratursiden.no vil være et bindeledd mellom disse og biblioteket. Litteratursiden.no vil i følge Bull-Hansen gjøre det lettere å være et lite bibliotek på flere måter. Den lokale bibliotekaren vil kunne bruke en virtuell utstilling (dvs. Litteratursiden.no) på nettet til å kjøre en lokal utstilling. Bibliotekaren kan bruke Litteratursiden.no som et paraplymateriale og som en bakgrunn for møter med lokale folk, lokale helter, lokale innvandrere etc. og dermed forsterke effekten av det lokale. Litteratursiden.no skal ikke kun være en berikelse for folkebibliotekene, men folkebibliotekene skal også berike Litteratursiden.no med lokale kampanjer og aktiviteter. Til sist tror han bibliotekene vil forandre seg gjennom en aktiv dialog med brukerne på internett.

7.12.1 Lite formalisert samarbeid med folkebibliotekene

I følge Hovedprosjektet skal teknologien og systemene være selvinstruerende og intuitiv dvs. at alle brukere skal skjønne hva de skal gjøre slik som på Facebook uten opplæring, kurs etc. Publiseringstøyet skal være så intuitivt at brukere og bibliotekarer kan gå rett inn å skrive. Egaas mener det må være uforpliktende og enkelt nok til at folk synes det er gøy. Målet må i følge henne være at det ”går av seg selv”. Hun mener det er et stort potensial for bibliotekarbidrag i små folkebibliotek og at det ikke er nødvendig å lage avtaler med dem eller formalisere samarbeidet. Hun mener derimot det er nødvendig å lage avtaler med de store aktørene (de store folkebibliotekene) for å få disse til å forplikte seg og dra Litteratursiden.no i gang. Dette er altså i strid med ABM-utviklings føringer som vektlegger opplæring og kurs for bibliotekarer og et mer formalisert samarbeid med folkebibliotekene for å invitere dem inn i prosjektet. Verken ABM-utvikling eller Hovedprosjektet ønsker å belønne bibliotekarer for deres bidrag på Litteratursiden.no.

8.0 Fra dypet av et folkebibliotek

Jeg har valgt å intervju Britte Ellingsdalen fordi hun er biblioteksjef på et mindre eller mellomstort folkebibliotek. Det jeg ønsket å kartlegge i intervjuet med Ellingsdalen er hvordan man driver litteraturformidling i et mindre eller mellomstort folkebibliotek, både hvilke muligheter man har og hvilke begrensinger som finnes når man skal drive både fysisk og digital litteraturformidling. Jeg ønsket også å få belyst hvilke tanker Ellingsdalen gjør seg om et nasjonalt og digitalt litteraturformidlingstiltak som Litteratursiden.no. Hvilken betydning hun mener Litteratursiden.no kan ha for digital litteraturformidling i hennes bibliotek, hvilke oppgaver hun mener bibliotekarer bør ha på Litteratursiden.no og hvordan hun mener disse oppgavene kan og bør ivaretas.

Ellingsdalen forteller at hun har prioritert åpningstider i flere år på Sola folkebibliotek. Åpningstider har blitt prioritert for å få folk til å komme og ha tilgang til biblioteket. Ellingsdalen beskriver en slik prioritering som svært ressurskrevende. Omtrent halvparten av arbeidstiden går med til åpningstider og mesteparten av ansattetimene går med til å betjene skranken. Når man bruker så mye ressurser på åpningstider er det vanskelig, i følge Ellingsdalen, å få frigjort ressurser til formidlingsaktiviteter. Det er også svært vanskelig for Ellingsdalen å kutte ned

åpningstidene for å få frigjort tid til formidlingsaktiviteter. Brukerne av biblioteket er vant til gode åpningstider. Hun sier biblioteket derfor ikke har noen formidlingsaktiviteter i biblioteket rettet mot voksne. Biblioteket leverer et ukentlig boktips til Solabladet som Ellingsdalen selv skriver. Det er noen litteraturgrupper som er knyttet til biblioteket, men de ansatte er ikke direkte involvert i litteraturgruppene. Heller ikke på internett driver biblioteket noen form for formidling. På bibliotekets hjemmeside, som er underlagt Sola kommune, kan brukerne søke i bibliotekets katalog og få informasjon om bibliotekets adresse.

Fra Ellingsdalen begynte som biblioteksjef har hun ønsket å samarbeide med andre folkebibliotek i Rogaland fylke. Ellingsdalen har selv et behov for et større fagmiljø fordi biblioteket kun har to ansatte bibliotekarer og flere ansatte som ikke er bibliotekarer i bibliotekstillinger. Hun sier folkebibliotekene i fylket har forsøkt flere typer samarbeid⁸ uten at det har gitt konkrete resultater. Fra Ellingsdalens ståsted som sjef for et mindre bibliotek så hun bare fordeler ved en slik konsolidering. I et større fagmiljø og med et faglig nettverk utenfor biblioteket ville både Ellingsdalen og hennes ansatte være i stand til å jobbe mer utadrettet.

8.1 Forutsetninger for å drive litteraturformidling i et mindre folkebibliotek?

Når jeg spør Ellingsdalen om hva som må til for at hennes bibliotek kan drive mer utadrettet litteraturformidling ser hun ingen annen mulighet enn å frigjøre tid. Hun har sett på interne rutiner flere ganger og mener det ikke er noen steder å kutte i arbeidstid for å frigjøre mer tid til formidling. Når det dreier seg om kunnskapsorganisering, daglige rutiner og betjening av skranke tar det så lite tid som det kan, i følge Ellingsdalen. For eksempel fikk biblioteket for to år siden 20 000 kroner, i forbindelse med tiltaksplanen for psykiatri, for å starte en litteraturgruppe. Det har ikke lyktes Ellingsdalen å starte opp denne litteraturgruppen fordi hun ikke har nok kveldsvakter til rådighet.

---

⁸ I flere år forsøkte Sandnes folkebibliotek, Stavanger folkebibliotek, Randaberg folkebibliotek og Sola folkebibliotek å få til en konsolidering i forbindelse med andre typer interkommunale samarbeidsprosjekter. Konsolideringen ble aldri noe av. Ellingsdalen forklarer det med at de fire bibliotekene er så ulike i størrelse. Stavanger er dobbelt så stort som Sandnes og Sandnes er dobbelt så stort som Sola og Sola er dobbelt så stort som Randaberg. Beslutningene i en slik konsolidering ville, i følge Ellingsdalen, ligge hos Stavanger og hun mener Sandnes ikke ville akseptere det.

Den eneste måten å frigjøre tid er å gjøre endringer i organisasjonen som sikrer flere kveldsvakter og stillinger. For å oppnå det må hun jobbe politisk i sin kommune. Hun synes det er svært positivt og et stort skritt at man i Bibliotekmeldingen vurderer å lovfeste bibliotekenes formidlingsansvar i Bibliotekloven. Helt konkret ville det innebære for henne at hun overfor kommunestyret har ”noe å slå i bordet med” og at hun for å ivareta formidlingsansvaret må ha en eller flere stillinger. Biblioteksjef Marit Egaas mener en slik lovfesting er relativt uinteressant fordi formidlingsansvaret er helt selvsagt. Egaas beskriver lovfestingen som en fallitterklæring overfor bibliotekene dvs. at man må lovfeste formidlingsansvaret for at bibliotekene skal gjøre det som er selvsagt. Disse to vidt ulike synspunktene på lovfesting av formidlingsansvaret må vel her tilskrives to vidt forskjellige folkebibliotekverdener hva gjelder størrelse, antall ansatte og tilgang på ressurser.

I intervjuet er Ellingsdalen svært opptatt av å få formidlet hvor mye ressurser som brukes på den daglige driften av et folkebibliotek og at de stillingene og den tiden man har til rådighet er uforenlig med litteraturformidling for voksne både i det fysiske biblioteket og på internett. Hun presiserer at den manglende litteraturformidlingen verken skyldes manglende lyst eller manglende kunnskap og kompetanse.

Hun forfekter dette for å imøtekomme uttalelser hun har møtt både fra Ine Bertelsen ved Rogaland fylkesbibliotek og Marit Egaas ved Stavanger folkebibliotek. Begge to har uttalt at bibliotekarer ikke har lyst eller vil drive med litteraturformidling (dette er for øvrig et syn på bibliotekarer som også tydelig kommer til uttrykk i mine intervjuer med Marit Egaas, Leikny Haga Indergaard og Hilde Ljødal, samtidig har biblioteksjef Liv Sæteren ved Deichmanske bibliotek uttrykt det samme ved flere anledninger). Ellingsdalen vil gjerne og har veldig lyst til å drive med litteraturformidling i sitt bibliotek hvis hun hadde hatt mulighet til det. Hun blir veldig provosert når noen påstår at bibliotekarer ikke vil formidle litteratur og mener det er en *usann* påstand. Hun mener også mange bibliotekarer har et stort ønske om å formidle litteratur nettopp fordi bibliotekarer har lest så mye og derfor har mye å bidra med i litteraturformidling. For eksempel er det en barnebibliotekar på Sola bibliotek som gjerne vil formidle mer enn det hun gjør i dag. Derfor bruker hun fritiden til å bli en bedre formidler og til å lese mye, men det kan man ikke forlange av sine ansatte over flere år, mener Ellingsdalen. Overfor barnebibliotekaren som gjerne vil formidle mer og som gir uttrykk for det må Ellingsdalen ”holde igjen”

barnebibliotekaren så hun ikke bruker for mye tid på å formidle og for lite i skranken. I de situasjonene føler Ellingsdalen seg som en ”skikkelig treg” og ”bakstreversk biblioteksjef”. Men Ellingsdalen må gjøre det for å holde åpent og hun mener barnebibliotekaren ville hatt en mye morsommere hverdag og trivdes mye bedre på jobben hvis hun fikk jobbe mer med litteraturformidling.

8.2 Bakvendt problemstilling

Ellingsdalen beskriver andres utsagn om at bibliotekarer enten ikke kan, vil eller har lyst til å formidle som en bakvendt problemstilling. Hun ønsker derfor å snu denne problemstillingen på hodet. Litteraturformidling har først de senere år blitt aktualisert både i utdanningen og i biblioteket. Det innebærer at mange bibliotekarer som jobber i folkebibliotek i dag verken har litteraturformidlingsutdannelse eller praktisk erfaring med litteraturformidling i biblioteket. Samtidig, som på Sola folkebibliotek, har ikke litteraturformidling blitt prioritert på grunn av manglende ressurser. Derfor mener Ellingsdalen det er sannsynlig å anta at mange bibliotekarer ikke føler at de kan formidle fordi de mangler utdannelse eller fordi de mangler ressurser og at de ikke vil eller har lyst fordi de mangler trening og erfaring med å formidle. Derfor må man istedenfor for å slå fast at bibliotekarer ikke har lyst eller kan formidle gi bibliotekarer muligheten til først å bli gode formidler.

”Ja hun (barnebibliotekaren) vet det, men hun prøver seg jo, hun vil jo gjerne, og derfor føler jeg at det for meg blir litt sånn bakvendt problemstilling når jeg hører at, ja det finnes sikkert bibliotekarer som ikke har lyst til å formidle eller som kanskje har opplevd å bli kastet ut i en situasjon foran en stor gruppe, for det skjer en del og når du ikke har erfaring og ikke har tid til å forberede deg så plutselig blir du kastet ut foran en gjeng med fremmedspråklige elever eller en gruppe du kanskje ikke engang er helt bekvem med, som du ikke kjenner fra før, sånne ting tror jeg skjer og at folk får litt angst da, de har jo likevel masse kunnskap og litteraturkompetanse” (Ellingsdalen 2009 s. 8).

Ellingsdalen tror en god del bibliotekarer har opplevd å bli ”kastet ut” i en formidlingssituasjon som man ikke har erfaring med og hvor man verken har fått forberedt seg eller kjenner sitt publikum. Hun peker på at bibliotekarer må ha trening i å formidle gjennom for eksempel kurs og man må ha tid til å forberede seg for å kunne etablere seg som og bli en god formidler. I en

vanlig bibliotekhverdag er det ikke så mye rom for å få til dette. Grunnene til at noen bibliotekarer uttrykker at de er utrygge i en formidlings situasjon må tilskrives manglende skoling, kursing og erfaring. Denne utryggheten kan igjen være en årsak til at bibliotekarer istedenfor å påta seg formidlingsoppgaver overlater formidlingsansvaret til andre yrkesgrupper som de antar er bedre kvalifiserte enn dem selv.

Påstanden om at bibliotekarer ikke ønsker og ikke vil formidle litteratur har blitt et argument for flere biblioteksjefer (blant annet for Liv Sæteren og Marit Egaas) til ikke å ansette bibliotekarer, men andre yrkesgrupper i biblioteket. Ellingsdalen mener det er lite hensiktsmessig av biblioteksjefer å konkludere med at bibliotekarer ikke har lyst til å formidle litteratur og bruke det som et argument for ikke å ansette bibliotekarer. Hun mener man istedenfor å ansette andre yrkesgrupper må legge til rette for eller gi bedre mulighetsbetingelser for bibliotekarene som allerede jobber i biblioteket til å drive litteraturformidling. Å karakterisere bibliotekarer som dårlige formidlere (og som en tapt sak) og derfor ansette andre yrkesgrupper er, i følge Ellingsdalen, å starte i feil ende. Man må heller snu det på hodet og starte med å se på hvordan bibliotekarer kan bli bedre litteraturformidlere.

Ellingsdalen mener videre at det er en *grunnleggende mistillit* mellom bibliotekarer dvs. bibliotekarer har ikke tillit til at bibliotekarer har noe interessant å melde. Hun mener det er vanskelig å vite hvordan man skal jobbe for å imøtekomme og fjerne denne mistilliten.

8.3 Hvilke tanker har Ellingsdalen om Litteraturesiden.no?

Ellingsdalen har før intervjuet med meg lest om Litteraturesiden.no på hjemmesiden til Stavanger bibliotek. På bakgrunn av det hun har lest oppfatter hun Litteraturesiden.no som et veldig *litterært* prosjekt uten et bibliotekperspektiv. Hun kritiserer prosjektet for i altfor stor grad å profilere smal litteratur og knytte til seg forfattere og litteraturvitere. En av grunnene til det er redaksjonsrådet. På bakgrunn av redaksjonsrådet som består av forfattere og folk fra det litterære miljø, som Ellingsdalen uttrykker det, tegner hun i intervjuet et ganske tydelig skille mellom det litterære og bibliotek. Hun frykter at prosjektet ved å trekke til seg forfattere og folk fra det litterære miljø også vil fokusere på det *litterære* ved bøkene som skal formildes. Ellingsdalen har derimot litt problemer med å beskrive hva hun mener med litterært. Ellingsdalen frykter leserne vil bli skuffet når de leser den anbefalte smale litteraturen og at Litteraturesiden.no trenger bibliotekarer

som har reell kontakt med alminnelige lesere, noe for eksempel litteraturvitere ikke har. I motsetning til bibliotekarer som tenker *hva har folk lyst til å lese?* tenker litterære folk her representert ved Morgenbladet *hvordan skal vi få noen til å lese dette?* På grunn av prosjektets ambisjon om å formidle smal litteratur og bruk av forfattere eller litteraturvitere til å formidle denne litteraturen tror Ellingsdalen Litteraturesiden.no vil bli møtt av skuffede brukere som ønsker seg noe helt annet av en nasjonal og digital litteraturformidlingstjeneste. For å lykkes med å formidle kulturfondbøkene mener Ellingsdalen man må snakke om bøkene på en mindre ”jålete” måte enn det for eksempel Morgenbladet gjør. Hun mener det ideelle ville være å finne en balanse i formidlingen mellom den brede og den smale litteraturen og at utfordringen på Litteraturesiden.no blir å skille mellom ulike fora og ulike målgrupper. Hun frykter prosjektets litterære profil kan gi uttrykksmåter som kan ekskludere mange brukere.

8.4 Kulturfond med potensial

Britt Ellingsdalen ved Sola folkebibliotek bekrefter mine andre informanters syn på bibliotekarers syn på kulturfondbøkene. Hun er som bibliotekar skeptisk til hvor interessante og relevante flere av bøkene er i forhold til brukeren og hun tror hun deler dette synet med flere: ”For jeg tenker, og det tror jeg mange bibliotekarer tenker, at det er masse litteratur som gis ut som egentlig ikke har noen reell interesse for mange av våre brukere og som kanskje ikke har så mye interesse utover eller utenfor litterære kretser” (Ellingsdalen 2009 s. 10). Ellingsdalen mener flere kulturfondbøker ikke har potensial til å nå mange lesere. Hun ser ikke noe galt med å formidle kulturfondbøker, men mener at det er en forutsetning når du formidler at du selv har hatt en glede av å lese boken for i det hele tatt å kunne formidle den. Derfor mener hun bibliotekarenes oppgave er å formidle bøker som i utgangspunktet ikke er kjent, men som har et reelt potensial for å nå mange lesere. Hun bruker romanen ”Eg elska ho” av den franske forfatteren Anna Gavalda som eksempel på en bok som må formidles og som har et reelt potensial for å nå mange lesere. Ellingsdalen frykter når man skal formidle en smalere bok at man omtaler den som en mer tilgjengelig og underholdende bok enn det den egentlig er. Da risikerer man at bibliotekaren forteller noe om en bok som brukeren opplever som usant. Det er en feil som begås ofte både av henne selv og av andre, i følge Ellingsdalen. For å formidle kulturfondbøker på Litteraturesiden.no mener hun derfor man må ha bibliotekarer som har reell

kontakt med alminnelige lesere og som kan utsi noe om en bok har potensial for å nå mange lesere eller ikke.

8.5 Forutsetninger for bibliotekarers mandat og bidrag på Litteratursiden.no?

Ellingsdalen peker på ulike forutsetninger for at bibliotekarer kan spille en rolle på Litteratursiden.no. Jeg vil her undersøke hvorvidt Forprosjektet og Hovedprosjektet oppfyller disse forutsetningene.

I følge Ellingsdalen var Ønskebok forbilledlig når det gjaldt å forberede og engasjere bibliotekarer i sitt prosjekt.⁹ I forbindelse med Ønskebok satte ABM-utvikling i gang skoloring gjennom kurs og seminarer av det ABM-utvikling kaller ”superlesere”. Skoloringen resulterte i 60 aktive bibliotekarer over hele landet som utgjør ryggraden i Ønskebok. Det er disse som sørger for at utvalget av litteratur på Ønskebok.no stadig utvides. Ellingsdalen sier Ønskebok er det mest profesjonelle litteraturformidlingstiltaket hun har sett i norsk biblioteksammenheng til nå. Hun synes det beste med Ønskebok var hvordan man la til rette for bibliotekdeltakelse før tjenesten ble lansert blant annet gjennom kurs og opplæring. Flere ansatte på Sola folkebibliotek deltok på formidlingskursene, som i følge Ellingsdalen, var grundige og ordentlige. Hun berømmer også Ønskebok som honorerer bibliotekarbidrag.

I følge Ellingsdalen må man først avklare om det er ønskelig at bibliotekarer skal spille en rolle. Alle mine informanter mener bibliotekarer skal spille en rolle, men det er ulikt syn på hvilke roller de skal spille. Grovt sett kan man si at Hovedprosjektet ved Bull-Hansen mener bibliotekarer skal spille flere roller, men ikke har noen aktiv formidlingsrolle og Marit Egaas mener bibliotekarer skal spille en mindre formidlingsrolle. Forprosjektet representert ved Ljødal mener bibliotekarer skal ha en aktiv formidlingsrolle.

Deretter må man for å forberede og involvere bibliotekarer jobbe aktivt gjennom for eksempel kurs og opplæring. Dette må gjøres nettopp for å unngå at dette blir en bakvendt

---

⁹ Ønskebok.no (www.onskebok.no) er et nettsted for formidling av litteratur til ungdom og unge voksne. ABM-utvikling har siden 2005 utviklet tjenesten Ønskebok etter engelsk modell fra selskapet ”Opening the book” og deres tjeneste Whichbook. Tjenesten ble lansert høsten 2007. Etter to års drift i regi av ABM-utvikling er det nå Aust-Agder bibliotek- og kulturformidling som er eiere av søketjenesten.

problemstilling.”De må ikke tro at de kan slippe det løs på en måte og si at bidra eller kom med noe, fordi folk har andre ting de holder på med. De må gjøre noe for å få med bibliotekarer og ikke bare si etterpå at de er ikke interessert mens de isteden da, for det er klart forfattere og en del kritikere og i hvert fall forfattere er jo interessert i å skrive om litteratur og har kanskje tid på en annen måte enn det en vanlig arbeidende bibliotekar har. Det jeg er mest opptatt av er at de ikke skal få si at bibliotekarer ikke er interessert hvis ikke de har spurt på en ordentlig måte”

(Ellingsdalen 2009 s. 13). I følge Forprosjektet skal bibliotekarer tilbys kurs og opplæring samt at man skal motivere bibliotekene til deltakelse og bidrag på Litteratursiden.no. Hovedprosjektet representert ved Bull-Hansen og Marit Egaas gir helt tydelige signaler på at hovedprosjektet ikke vil iverksette opplæring og kurs for bibliotekarer. Spørsmålet er derfor hva ABM-utvikling vil foreta seg overfor Hovedprosjektet i så måte.

For det tredje må man bestemme seg for hvilke bibliotek og hvilke bibliotekarer man vil ha med. Er det bibliotekarer fra de store bybibliotekene eller bibliotekarer fra et bredere lag? Ellingsdalen mener man vil nå forskjellige typer brukere hvis man involverer bibliotekarer fra forskjellige typer bibliotek og fra hele landet. Forprosjektet ønsker en bred representasjon av bibliotek og bibliotekarer. Hovedprosjektet mener det finnes et stort potensial for bibliotekarbidrag i små folkebibliotek og at det ikke er nødvendig å lage avtaler med dem eller formalisere samarbeidet. Derimot er det nødvendig å lage avtaler med de store aktørene (de store folkebibliotekene).

For der fjerde mener Ellingsdalen det er nødvendig med en sterk profilering av bidragsytende bibliotekarer og bibliotek. Hvis Ellingsdalen skal bidra med bokanbefalinger eller lignede vil hun bli synlig på Litteratursiden.no, også for å kunne vise lokale politikere at hun er med på å synliggjøre Sola bibliotek. ABM-utviklings føringer legger opp til en slik profilering. Det er bibliotekarers litteratur- og formidlingskompetanse som skal synliggjøres. Det er vanskelig ut i fra Hovedprosjektets tankegang å se hvordan den enkelte bibliotekar eller det enkelte bibliotek vil oppnå en sterk profilering på Litteratursiden.

For det femte vil det kun være attraktivt for Ellingsdalen å være på Litteratursiden.no i egenskap av å være bibliotekar og i en profesjonell rolle. Det som er interessant for Ellingsdalen er å delta på en arena hvor hun stiller som bibliotekar og/eller biblioteksjef og hvor tilhørerne synes det er morsomt å høre hva hun har å formidle fordi hun er *noen* og det betyr *noe* hva hun formidler.

Hun er derfor ikke interessert i å bidra i et forum hvor hun ikke er noen. Litteraturformidling er en knallhard prioriteringssak for Ellingsdalen. Derfor vil hun prioritere andre arenaer hvor det både er nyttigere og morsommere for henne å bidra på. Ellingsdalens klare ståsted er interessant både i forhold til Bull-Hansens kobling mellom bibliotekar og bruker og i forhold til Marit Egaas skille mellom bibliotekarer og profesjonelle. Sett i lys av Bull-Hansens tankegang hvor bibliotekarer forstås som brukere på lik linje med alle andre brukere av Litteratursiden.no er det helt uinteressant for Ellingsdalen å delta. Hun poengterer at hun ikke selv er aktiv på Facebook og erkjenner at det godt kan være at det finnes måter å profilere seg på innen 2.0 teknologi som hun ikke kjenner til. Men på bakgrunn av den kjennskap hun har til sosiale teknologier mener Ellingsdalen at hun gjennom deltagelse i sosiale teknologier ikke vil være i stand til å utrykke seg som profesjonell bibliotekar eller som hun uttrykker det selv: ”Jeg er ikke interessert i å bruke tiden min bare på å ytre meg som ingen” (Ellingsdalen 2009 s. 18). Sett i lys av Egaas tankegang er ikke engang Ellingsdalen profesjonell og vil ikke bli gitt en profesjonell rolle i utgangspunktet.

Den sjette og siste forutsetningen er belønning. Bibliotekarer som bidrar med kunnskap og kompetanse på Litteratursiden.no bør belønnes. Bibliotekarene bør belønnes for å frigjøre ressurser. Å frigjøre ressurser er helt nødvendig for å drive litteraturformidling overhode. Hvis alle bidrag skal være gratis tror Ellingsdalen Litteratursiden.no kun vil få noen få aktive bibliotekarer. Marit Egaas har et noe annerledes bilde av hvordan tiden anvendes og hva den kan anvendes til på et mindre bibliotek: ”Jeg ser au for meg at det er veldig mange, altså når du sitter og jobber på et lite bibliotek der det kanskje er to ansatte eller noe sånt, hvis du da er entusiastisk og vet mye om litteratur, og i tillegg har det av og til litt kjedelig på seinvakten så må det jo være fantastisk på en måte å bruke en del tid på å gå inn å anbefale bøker og følge med og følge litt med på hva andre gjør og sånn, så jeg tror det er et stort potensial i de små bibliotekene au uten at vi trenger å lage så mye avtaler med dem” (Egaas 2009 s. 12). Samtidig uttrykker Egaas at bibliotekarer må ta inn over seg at den daglige jobben i et bibliotek i fremtiden innebærer at bibliotekarer bidrar med digitale bokanbefalinger og at det ikke er noe du skal lønnes ekstra for. Tanken med Litteratursiden.no er at de bidragene bibliotekarer yter på Litteratursiden.no også har nytte for bibliotekarenes egne lokale bibliotek. Både ABM-utvikling og Hovedprosjektet er helt tydelige på at bibliotekarer ikke skal få betaling eller honoreres for sine bidrag på Litteratursiden.no.

Av de til sammen 6 forutsetningene, Ellingsdalen mener man må oppfylle for at Litteratursiden.no skal bli en god formidlingsarena for bibliotekarer, oppfyller Hovedprosjektet ingen av forutsetningene, mens Forprosjektet oppfyller 5 av 6 forutsetninger.

8.6 Definere, profesjonalisere og anerkjenne

Ellingsdalen mener det er vanskelig å definere hva bibliotekarer egentlig kan og har også selv problemer med å sette ord på det. Det er kombinasjonen av en opparbeidet litteraturkunnskap og kunnskap om brukerne som gjør bibliotekarer unike i formidlingssammenheng, mener hun. På denne bakgrunn peker hun på at det er et behov for en større bevisstgjøring av hva bibliotekarer kan. ”Vi trenger en bevisstgjøring av hva det egentlig er vi kan, vi har lett for å tro at det ikke er noe” (Ellingsdalen 2009 s. 16). Hilde Ljørdal ved ABM-utvikling etterlyser også en bevisstgjøring omkring bibliotekarers kunnskap og kompetanse.

Ellingsdalen ønsker også at litteraturformidlingen skal profesjonaliseres mer. Her mener hun bibliotekarer må starte med seg selv ved å anerkjenne sin egen kompetanse og anerkjenne at den kan brukes til noe, samt å anerkjenne at den er annerledes enn andre yrkesgruppers kompetanse. Dette tolker jeg dit hen at bibliotekarer har en kompetanse som kan gjøre seg gjeldende på litteraturfeltet på andre måter enn for eksempel litteraturkritikere gjør.

9.0 Forprosjekt versus Hovedprosjekt

Oppsummert må man kunne si at Hovedprosjektets tankegang representert ved Bull-Hansen på alle måter er *større* enn Forprosjektets. Han opererer ikke med noen begrensinger verken i forhold til målgruppe eller litteratur som skal formidles. På Litteratursiden.no vil all litteratur finnes og være tilgjengelig 24 timer i døgnet. Han vil nå alle og imøtekomme alles interesser. Samtidig skal Litteratursiden.no ivareta mange parters ulike interesser.

Derfor var det naturlig at jeg i mitt intervju med Indergaard som er direktør ved ABM-utvikling ønsket å få vite hvilke friheter og begrensinger Hovedprosjektet har versus Forprosjektets føringer. I følge Indergaard er Hovedprosjektets tankegang ambisiøs, men hun ser ingen grunn til å hindre Bull-Hansen i å gjennomføre sine planer så lenge han oppfyller de krav og føringer ABM-utvikling har satt for prosjektet og innenfor de økonomiske rammene og den fremdriftsplanen som er lagt.

Selv om Indergaard påpeker at ikke det er noe i veien for at Hovedprosjektet gjør noe ”mer” så lenge de gjør det Forprosjektet har bedt dem om å gjøre, er det noe påfallende at hun ikke ser at Bull-Hansens tankegang ikke bare er større, men også står i motsetning til enkelte av ABM-utviklings målsettinger for prosjektet som for eksempel at nettstedet skal forankres i biblioteksektoren og at det er bibliotekarens kompetanse som skal synliggjøres.

Etter intervjuet fikk jeg avklart med Indergaard at Hovedprosjektet skal gjøre det som står i Forprosjektets prosjektbeskrivelse, det som står i kontrakten mellom ABM-utvikling og Hovedprosjektet og Stavanger biblioteks søknad (var noe usikker på om den kom klart frem i intervjuet om hvilke friheter og begrensinger Hovedprosjektet har i forhold til ABM- utviklings føringer). Men Hovedprosjektet står altså fritt til å gjøre noe mer, altså i tillegg til det som skal gjøres, så lenge det gjøres innenfor de økonomiske rammene som er lagt og fremdriftsplanen.

Det må også opplyses om at Indergaard ikke var fullstendig oppdatert i forhold til ABM-utviklings føringer, noe hun innrømmer selv i intervjuet. I etterkant ser jeg at det kanskje ville være mer relevant å intervju Tone Moseid som er leder for bibliotekavdelingen ved ABM-utvikling.

Min andre informant ved ABM-utvikling, Hilde Ljødal, er i motsetning til Indergaard direkte involvert i prosjektet. Hun er den av mine informanter som i størst grad har kunnet gi meg pregnante svar på mine spørsmål og selv om jeg intervjuet henne et par måneder før Indergaard kommer det tydelig frem at Ljødal er kjent med Bull-Hansens noe avvikende tankegang i forhold til Hovedprosjektets føringer. Slik svarer Ljødal når jeg spør henne om hvem som skal produsere tekster for Litteratursiden.no: ”Ja, det er jo tanken å invitere bibliotekarene og bibliotekene inn i prosjektet, som leverandører og produsenter, men i tillegg er vel tanken at å ha inn andre, forfattere kanskje som vil gjøre noe eller folk med kompetanse på litteratur. Det tror jeg han (Bull-Hansen) har tenkt på, men kanskje han har tenkt litt for stort, men det er bare min mening, men i første omgang fra oss så var det, det her med å prøve å synliggjøre bibliotekarkompetansen” (Ljødal 2009 s. 8). Og når vi snakker om målgruppe kommenterer hun hovedprosjektets tankegang på denne måten: ”Jeg tror nok Sølvberget (Hovedprosjektet) tenker ennå videre, altså alle, de tenker mer en Google tankegang” (Ibid. s. 9). Som nevnt har ABM-utvikling delegert ansvaret for å ivareta faglige utfordringer for bibliotekarer som

nettskrivingskurs eller lignende til Hovedprosjektet. Ljødal uttrykker usikkerhet om hvorvidt Hovedprosjektet vil følge opp dette. ”Jada, det skal de (Hovedprosjektet) gjøre, men om de gjør det, det vet jeg ikke” (Ibid. s. 12). Basert på disse uttalelsene til Ljødal virker det som om hun ikke har tillit til at Hovedprosjektet vil følge opp ABM-utviklings føringer. Samtidig opererer Ljødal underveis i intervjuet med en god del utsagn hvor hun innskrenker sin egen rolle: ”... men det sier jeg jo ut i fra at jeg jobber her (latter)” (Ibid. s. 5, linje 9). ”... men det er bare etter min mening” (Ibid. s. 8, linje 16). ”Jeg kan jo bare snakke ut i fra meg selv” (Ibid s. 8, linje 19). ”... det er bare min tanke” (Ibid. s. 12, linje 9).

Etter å ha intervjuet mine informanter ved ABM-utvikling var mitt inntrykk at disse snakket uten autoritet og myndighet i forhold til dette prosjektet. Samtidig som Bull-Hansen i Hovedprosjektet virket svært overbevisende og bestemt i sine uttalelser. Derimot viser det seg at ABM-utvikling allerede på det første styringsdialogmøte (som fant sted etter at jeg hadde intervjuet mine informanter) med Hovedprosjektet tar noen klare grep i forhold til prosjektets utvikling.

9.1 ABM-utvikling inn som aktør i Hovedprosjektet

I følge avtalen mellom ABM-utvikling og Sølvsberget skal det gjennomføres styringsdialogmøte minst to ganger årlig. Det første regulære styringsdialogmøtet fant sted 30.04.09. I forkant av møtet avleverte Sølvsberget en statusrapport om prosjektet som utgjorde grunnlaget for diskusjonene på styringsdialogmøtet. I denne statusrapporten foreslo Sølvsberget (Hovedprosjektet) opprettelsen av et eget profesjonelt styre for prosjektet. ”Prosjektet har grenseflater mot ulike bransjer og sektorer, og avklaring av en rekke komplekse avtalemessige spørsmål ligger foran oss. I denne situasjonen ser Sølvsberget at den fastsatte ordningen med styringsdialog er utilstrekkelig som styringsorgan, og ønsker at det opprettes et profesjonelt styre for prosjektet” (Statusrapport 2009 s. 2). Bakgrunnen for dette forslaget fra Sølvsbergets side er at Egaas, som alene representerer styret for Hovedprosjektet, syntes det er litt nifst å ha ansvaret for en så stor oppgave samt å sitte alene i en styringsdialog med ABM-utvikling på vegne av hele biblioteknorge. Egaas beskriver en slik modell som en veldig lite byråkratisk modell, men samtidig en potensiell konfliktmodell eller en problematisk modell. Hvis hun og ABM-utvikling blir uenig kan det bli en problematisk modell. Derfor ønsket Sølvsberget opprettelsen av et eget

profesjonelt styre med kompetanse utenfra for å kunne løse eventuelle prinsipielle og kompliserte spørsmål.

ABM-utvikling avsto dette forslaget og for å løse problemet ønsket ABM-utvikling heller å delta mer aktivt og være en aktør i prosjektet. Med dette signaliserer ABM-utvikling at de vil spille en ganske annen rolle enn ved prosjektets oppstart hvor de signaliserte at prosjektet i hovedsak var Sølvsbergets prosjekt og at de hadde vide fullmakter fra ABM-utvikling til å iverksette ting. Egaas uttrykker at hun er tilfreds med at ABM-utvikling går inn som en partner i prosjektet for da må også ABM-utvikling ta et større ansvar når vanskelige problemstillinger eventuelt skulle dukke opp.

Av rapporten fra styringsdialogmøtet kommer det frem at ABM-utvikling tar noen klare grep i forhold til prosjektets status så langt. Statusrapporten inneholder i følge ABM-utvikling flere avvik fra den opprinnelige prosjektplanen som ble levert av Sølvsberget. ABM-utvikling gir i rapporten uttrykk for at prosjektets fremdrift ikke har vært tilfredsstillende og at det er viktig å ha en bedre dialog om hvilken retning prosjektet skal ha fremover. I følge Hilde Ljødal (e-post korrespondanse 2009 26. mai) mente ABM-utvikling det var riktig å gi Hovedprosjektet og Sølvsberget tid og handlingsrom i en første orienteringsfase for å kunne etablere seg, men at ABM-utvikling nå ser at de burde ha vært sterkere inne fra starten av og at Sølvsberget samtidig har savnet sterkere føringer fra dem.

I rapporten viser ABM-utvikling til en rekke punkter i Forprosjektet, prosjektskissen og samarbeidsavtalen som Sølvsberget bør vektlegge fremover. De peker på at Litteratursiden.no skal inngå som en del av Program for litteraturformidling og at utviklingen forutsetter et nettverk av samarbeidende bibliotek. ABM-utvikling vil ha en mer aktiv rolle som oppfølger, faglig veileder og støttespiller (en større rolle enn den tiltenkte observatørrollen). Avvik i forhold til å omdefinere prosjektet må legges frem til godkjenning av ABM-utvikling. Det presiseres at viktige samarbeidspartnere er Norsk Kulturråd, Norsk Forfattersentrum og Biblioteksentralen. Mandat for prosjektgruppen skal godkjennes av ABM-utvikling og Sølvsberget.

I rapporten uttrykker ABM-utvikling at prosjektet trenger en bedre forankring i bibliotekmiljøet. Dette begrunnes slik: "Bibliotekene vil komme inn i prosjektet gjennom at de ser en nytteverdi i

det å gjøre noe/bidra. For å få en tilstrekkelig god forankring i biblioteksektoren må prosjektet opparbeide tillit” (Rapport styringsdialogmøte 2009 s. 2).

Rapporten slår også fast at Sølvsbergets kompetanse på litteraturformidling og bruk av IKT i formidlingsarbeidet ble lagt vekt på i tildelingsprosessen og at det er ønskelig at prosjektet tar i bruk denne kompetansen i det videre arbeidet.

ABM-utvikling advarer mot en kommersialisering av tjenesten og ønsker et sterkere fokus på innhold/innholdsproduksjon og peker på at tjenesten skal være et verktøy som spiller på kompetansen i bibliotekarenes formidlingsevne.

ABM-utvikling vektlegger sterkt at Sølvsberget må formalisere samarbeid med bidragsyttere. De vil i den forbindelse bidra med å knytte kontakter mot bibliotekmiljøet og andre aktuelle samarbeidspartnere. Dessuten skriver ABM-utvikling at det må etableres samarbeid med andre prosjekter som PODE, Skrivebua og Ønskebok.

For øvrig er ABM-utvikling tilfreds med de rapporter Sølvsberget har lagt frem hittil og at det er opprettet et nettsted for prosjektet. Prosjektet trenger i følge ABM-utvikling noen som kan fronte prosjektet inn i biblioteknorge. Derfor er de tilfredse med at Sølvsberget har gitt nytilsatt leder kulturformidling på Sølvsberget en ny rolle i prosjektet. Dette vil bidra til å styrke prosjektorganisasjon ved Sølvsberget (Rapport styringsdialogmøte 2009).

Dette innebærer at ABM-utvikling her svarer på en rekke kritiske punkter. De forfekter viktigheten av å samarbeide med aktører innen biblioteksektoren dvs. Biblioteksentralen, folkebibliotekene og bibliotek tjenester som PODE, Skrivebua og Ønskebok. Samtidig forfekter de viktigheten av å samarbeide med ikke-kommersielle aktører som Norsk Kulturråd og Norsk Forfattersentrum. Med dette gir de et sterkt signal til Hovedprosjektet om å i større grad forankre Litteratursiden.no i biblioteksektoren og at Litteratursiden.no ikke skal være et profileringsredskap for den kommersielle bokbransjen. ABM-utvikling advarer også her Hovedprosjektet mot en kommersialisering av tjenesten.

ABM-utvikling mener Hovedprosjektet må fokusere sterkere på innholdsproduksjon og peker på at tjenesten skal være et verktøy som spiller på kompetansen i bibliotekarenes formidlingsevne! Hovedprosjektet må la folkebibliotekene komme inn i prosjektet slik at bibliotekene skal se at det

er en *nytteverdi* i å bidra her. Videre adresserer de at hvis Litteratursiden.no skal få en forankring i biblioteksektoren må det opparbeides *tillit*. Her tar ABM-utvikling tak i noe særdeles viktig. I mitt intervju med biblioteksjef Ellingsdalen ved Sola bibliotek uttrykker hun nettopp en grunnleggende mistillit til hvorvidt og om bibliotek og bibliotekarer vil bli involvert i prosjektet og hun mener det er en forutsetning at Hovedprosjektet jobber aktivt for å få med landets folkebibliotek. Ellingsdalen uttrykker også sterkt at hun selv må se en nytteverdi ved å bidra for i det hele tatt å gjøre det. ABM-utvikling griper derfor fatt i to helt avgjørende forutsetninger (nytteverdi og tillit) for at Ellingsdalen og antakelig flere andre bibliotekarer vil ønske å bidra med sin litteratur- og formidlingskompetanse på Litteratursiden.no. I rapporten nevner ikke ABM-utvikling noe om kurs eller opplæring i digital litteraturformidling. Det hadde vært ønskelig med tanke på at Hovedprosjektet ikke har planer om å gjennomføre verken kurs eller annen type opplæring.

10.0 Drøfting og synspunkter

I lys av teorien og den tematiske analysen vil jeg her diskutere noen betydningsfulle postulater for digital litteraturformidling.

10.1 Operasjonalisering

Mitt materiale, både informanter og offentlige dokumenter illustrerer at man ikke har noe språk dvs. vokabular, begreper eller relevante faguttrykk for hva digital litteraturformidling er. Det er et uklart, upresist og diffust felt jeg har beveget meg inn på hvor det viser seg vanskelig å definere hva en digital litteraturformidlingstjeneste skal inneholde, hvilken kompetanse som er nødvendig og hvilke faglige utfordringer bibliotekarer står overfor i en ny digital kontekst. På spørsmålsstillingene foreligger det få adekvate svar. I mitt materiale mangler det derfor en operasjonalisering (gjøre operasjonell), altså er det vanskelig å overføre de opplysninger jeg har til en form som lar seg behandle etter bestemte metoder.

Det som slås fast i mitt materiale er at digital litteraturformidling er viktig (fra Bibliotekreform 2014 til Bibliotekmeldingen 2009) og at kompetanse på dette område er avgjørende. Jeg har forsøkt i denne masteroppgaven å se på hvilke oppgaver som bør ivaretas av bibliotekarer i en digital sammenheng. Jeg har vært tydelig overfor mine informanter at det er oppgaver og

utfordringer knyttet til en digital rolle jeg er ute etter. Hva kan bibliotekarer, hva bør man kunne og hvordan kan man tilegne seg den kunnskapen. Det er i bunn og grunn de spørsmålene jeg ønsker besvart. Med unntak av Hilde Ljødal ved ABM-utvikling er det ingen av mine informanter som har gitt meg noen adekvate svar på disse spørsmålene. Svarene foreligger heller ikke i aktuelle offentlige dokumenter.

Derfor er det helt nødvendig å starte operasjonaliseringen av digital litteraturformidling som et fagområde nå, og svare på hva slags kunnskap og kvalifikasjoner som kreves for å beherske formidlingsaspektet ved interaktiv og multimedial kommunikasjon. Først når man har operasjonalisert og definert hvilke kunnskaper og kompetanser som kreves for å beherske digital litteraturformidling, kan man si noe om hvorvidt bibliotekarer behersker denne ferdigheten eller ikke. Samtidig vil en operasjonalisering gjør det mulig for bibliotekarer å tilegne seg denne kunnskapen og kompetansen. Bare gjennom operasjonalisering kan digital litteraturformidling som et fagfelt profesjonaliseres.

På denne bakgrunn må det også forfektes at mine ambisjoner om å komme frem til en grunnlagt teori eller dannelsen av nye begreper basert på mitt empiriske materiale har vært litt for høye. Med utgangspunkt i *grounded theory* ønsket jeg å nærme meg et teoretisk rammeverk for en ny systematisk kunnskapsproduksjon som kunne være oppklarende for bibliotekarer og som de kunne relatere seg til og benytte seg av i praksis. Derimot mener jeg at jeg har skissert avgjørende forutsetninger og betingelser som må finne sted og danne grunnlaget for en ny kunnskapsproduksjon og implementeringene av denne. Dette vil diskuteres videre i punktene under.

10.1.1 Begrepsoperasjonalisering

Når vi har å gjøre med folkebibliotek synes det å være visse begreper og formuleringer som ligger nedfelt i språket dvs. hvordan man omtaler leseren (låneren), ambisjonsnivået, litteraturen og formidlingen. I mitt materiale snakkes det på den ene siden blant annet om hensynet til *den alminnelige leser* eller *den allmenne smak* og på den andre siden snakker man om hensynet til *den individuelle leser* eller *lånerens smak* som gjør seg gjeldende i samtaleintervjuet i biblioteket. Hensynet til disse to leserne kan vanskelig ivaretas på Litteratursiden.no. Bruken av formuleringen den alminnelige leser er altfor generell og tar ikke høyde for ulikheter som for

eksempel kjønn, klasse, generasjon, alder, etnisitet og profesjon. Her sår man tvil om hvilke lesere man sikter til. Hensynet til den individuelle leser blir vanskelig å ivareta rett og slett fordi hensynet krever god innsikt i denne leserens preferanser og fordi kommunikasjonsformen blir annerledes på internett. Derfor mener jeg det også er skivebom når Indergaard i ABM-utvikling mener den gode formidlingen er *den brede folkelige* og når hun definerer målgruppen som *den kjedelige allmennheten*. Den folkebibliotekariske diskurs (debatt og samtale) med formuleringer som den alminnelige leser, den allmenne smak og allmennheten er for vag og mangelfull i denne sammenheng. Samtidig snakkes det om den *brede* og *smale* litteraturen som noen evige gitte størrelser. Jeg tror heller ikke det er hensiktsmessige å dele opp litteraturen i bred og smal, høy og lav. Kategoriene representerer en for snever forståelse av litteratur og kan virke gjensidige utelukkende. Det kan synes som langt mer hensiktsmessig å se bort fra disse kategoriene og heller forsøke å beskrive *litteraturens mangfold*. I denne sammenheng må det sies at Hovedprosjektets leder Haakon Bull-Hansen, som ikke har tilhørighet i bibliotekverdenen, er en representant for et langt mer mangefasettert syn både på både leseren og litteraturen.

Til sist blir formidlingen forstått som enten *opplysende* (å pådytte brukeren) eller som *etterspørselstyrt* (hengitt leserens preferanser).

Kan hende må man tenke ganske nytt i forhold tradisjonell bibliotekarisk tankegang med hensyn til litteratursyn (bred eller smal, høy eller lav), til ambisjonsnivå (folkelig til forskjell fra akademisk), til formidling (opplysende eller etterspørselstyrt) og brukerens smak (allmenn eller individuell). Todelingene er rett og slett ikke gangbare i en hypertekstuell struktur som kjennetegnes av mangfold og diversitet.

Hva innebærer det å kommunisere på internett? Hva skjer med formidlingen når mottakerne er flere? Hvilket oppdrag gis og tas av bibliotekaren i en slik kommunikasjons situasjon og kommunikasjonsform? Hvilke hensyn bør man ta og hvilke hensyn må man se bort i fra?

10.2 Endret diskurs om kulturfondbøkene?

Det er all grunn til å tro at diskursen (debatten og samtalen) om kulturfondbøkene vil dreies i en positiv retning med etableringen av Litteratursiden.no. Formidling av kulturfondbøkene vil jeg si er bærebjelken i dette prosjekt. Mandatet om å formidle kulturfondbøkene står sterkt og alle

involverte parter i prosjektet viser et stort engasjement på kulturfondbøkernes vegne. Dette bør være en solid garantist for et større mangfold av litteratur på Litteratursiden.no enn hva man har sett på den danske tjenesten. På Litteratursiden.dk har vi sett at lyrikk nesten er fraværende i bokanbefalingen og at den realistiske romanen dominerer anbefalingene. Danmark har for øvrig ingen Kulturfondordning og derfor har man heller ikke en så tydelig kulturpolitisk forpliktelse til å formidle for eksempel lyrikk eller annen modernistisk litteratur (danske folkebiblioteker er derimot forpliktet gjennom bibliotekloven til å ta hensyn til kvalitet og det har jo også vært en klar målsetting på Litteratursiden.dk). Det må komme noen alvorlige skjær i sjøen for at man ikke skulle få en bred formidling av kulturfondbøkene på Litteratursiden.no.

Denne studien viser samtidig at det finnes en utbredt skepsis til kulturfondbøkene blant bibliotekarer. For eksempel ligger Ellingsdalens litteratursyn tett opp til opp til det syn som har gjort seg gjeldende blant bibliotekarer på Litteratursiden.dk. På Litteratursiden.dk mener Nielsen bibliotekarene bevisst eller ubevisst har valgt å følge lesernes forventningshorisont og fremhevet romaner som forener det populære og underholdende med litterær kvalitet. ”Eg elska ho” av Anna Gavalda må sies å være en slik roman og Ellingsdalens syn vil på samme måte som bibliotekarene på Litteratursiden.dk forsøke å omfavne det brede lesersegmentet på bekostning av mangfoldet. Ellingsdalen frykter også Litteratursiden.no vil bli for ”litterært” og dermed ekskludere brukere. Dette synet er igjen en bekreftelse på funnene i Smidts avhandlingen. I følge Smidt ønsker ikke bibliotekarer å virke nedlatende, skremmende eller arrogante i fare for å støte publikum bort fra folkebibliotekene (Smidt 2002).

Folkebibliotekene har også sviktet formidlingsansvaret som er forbundet med bøkene i innkjøpsordningen. Derfor mener jeg det er fornuftig at Hovedprosjektet har opprettet et redaksjonsråd som er uavhengig av bibliotekene for å sørge for og ivareta dette formidlingsansvaret. Det er godt mulig Litteratursiden.no vil bli et tidsbesparende verktøy og gi bibliotekarer inspirasjon til å formidle bøkene lokalt. Dermed kan kulturfondbøkene bli et overskuddsfenomen i norske folkebibliotek og ikke kun være til besvær.

Mine informanter har ikke i nevneverdig grad berørt de muligheter internett gir for litteraturformidling, men jeg vil trekke frem Egaas som mener en god formidlingsstrategi på internett vil være å bruke en nyhet for å trekke frem eldre og glemt litteratur. Nyhetsbildet, både

lokalt og globalt, vil alltid aktualisere en rekke både skjønnlitterære og faglige bøker. Å gripe fatt i nyheter vil aktualisere både litteraturen og selve nettstedet. ABM-utvikling har som formål å skape et nettsted med gjennomslagskraft på litteraturfeltet. En måte å oppnå gjennomslagskraft kan være å aktualisere litteraturen i lys av nyhetsbildet, men også i lys av pågående samfunnsdebatter og litteraturdebatter for den sakens skyld. *Relevans* har dukket opp som et litterært kriterium den siste tiden. Flere litteraturkritikere (blant annet Tore Rem) anser relevans som et verdifullt kriterium og viktig for bedømmelsen av litteratur. Relevans som litterært kriterium anser jeg som anvendelig både i forhold til eldre litteratur og nyanskaffede kulturfondbøker. Kulturrådet ønsker at innkjøpsordningen skal nå nye lesergrupper, et mål med Litteratursiden.no er også å få flere til å lese kulturfondbøkene. For å gi kulturfondbøkene flere lesere vil det trolig være hensiktsmessig å framvise bøkens relevans i forhold til den enkelte brukeren, men også i forhold til den verden vi lever i.

10.3 Snill, tjenestevillig og nyttig

Omtalen av bibliotekarer utgjør også en egen diskurs i mitt material. Synet på bibliotekarer er forbundet med noen bestemte forestillinger om bibliotekarers menneskelige egenskaper: forestillingen om bibliotekaren som en middelaldrende kvinne, som redde, som nøytrale, som skjuler seg, som ikke viser ansikt, som stille og som hjelpsomme. Å for eksempel omtale bibliotekarer som *hjelpsomme* er ikke å fremheve bibliotekaren som en fagperson. Å være snill, tjenestevillig og nyttig er norske synonyme for hjelpsom og det er disse assosiasjonene man får ved en slik benevnelse. ABM-utvikling tilbyr bibliotekarer hovedrollen på Litteratursiden.no og ikke biroller som hjelpere.

Følgelig viser mitt datagrunnlag et felt av utsagn (fra ABM-utvikling og biblioteksjefer) om et bestemt emne (bibliotekarer) organisert etter en særlig forforståelse (stille, nøytrale etc.) av dette emnet. Denne forforståelsen er særdeles kategorisk og gir implikasjoner for hvordan bibliotekarers mandat forstås. Blant annet bidrar den til å utelukke bibliotekarer som litteraturformidlere i en-til-flere kommunikasjon. Det er beklagelig at bibliotekarer forstås som inkompetente faglig på grunn av menneskelige egenskaper. Når man ønsker å tale om bibliotekarers kompetanse blir man møtt med personkarakteristikk heller enn ferdigheter og kompetanser. Man faller ned på generaliserende karakteristikk av bibliotekarers menneskelig

egenskaper for å få forklare hvorfor de ikke behersker litteraturformidling i en-til-flere kommunikasjon.

Her kan man spørre om hvor hensiktsmessige det er av biblioteksjefer og andre myndighetspersoner å omtale bibliotekarer på denne måten og regissere dette bildet av bibliotekaren i offentligheten. Og hvor hensiktsmessig det er å bruke dette bildet for å forklare hvorfor bibliotekarer ikke kan fylle bestemte roller i biblioteket. Kanskje bør de tenke gjennom den definisjonsmakten de besitter i kraft av sine posisjoner?

Jeg kan ikke betvile biblioteksjefers erfaringer med og virkelighetsbeskrivelser av bibliotekarer. Derimot er det grunn til å tvile på om deres beskrivelser er gode nok argumenter for å overlate formidlingsoppgaver i biblioteket til andre yrkesgrupper. Det er åpenbart utvilsomt viktig å samle ulike kompetanse i bibliotek. Selv om digital litteraturformidling representerer noe nytt for folkebibliotekene bør likevel denne kompetansen forstås som en bibliotekarisk kjernedisiplin. Istedenfor å ansette andre yrkesgrupper til å utføre formidlingsoppgaver i biblioteket bør man se på hvordan man kan utvikle og tilrettelegge for at disse oppgavene kan ivaretas av bibliotekarer. Leikny Haga Indergaard i ABM-utvikling sier at all kompetanse ikke kan finnes i et bibliotekarhode og at man derfor må ansette andre yrkesgrupper for å fylle hullene i kompetansen til denne ene bibliotekaren. Det er vel ingen som forventer at en bibliotekar kan sørge for all nødvendig kompetanse i et bibliotek. Det er umulig for en bibliotekar eller en stilling å besørge alle oppgaver og tjenester i et bibliotek. Man kan ikke forvente at en bibliotekar eller stilling både skal være en kunnskapsarkitekt, en pedagog, en veileder, en muntlig og skriftlig litteraturformidler samt betjene skranken og den fysiske samlingen. Til det trengs det flere bibliotekarer med ulike kompetanse. Britt Ellingsdalens beskrivelser av den daglige driften på Sola folkebibliotek bekrefter nettopp at man trenger flere bibliotekstillinger for å fylle alle bibliotekets funksjoner. I denne studien trer det klart frem en forståelse eller forestilling om at bibliotekarers kompetanse kommer til kort innenfor den komplekse forståelsen av hva et bibliotek skal være i dag. Det er helt flott å invitere både skuespillere og kunstnere inn i bibliotekrommet (Bibliotekmeldingen 2009 åpner jo nettopp opp for dette), men det er likevel en rekke andre daglige oppgaver bibliotekarer bør ivareta i fremtiden som for eksempel digitale litteraturformidling.

Samtidig mener Indergaard bibliotekarkompetansen er undervurdert ellers i samfunnet (jeg vil jo heller hevde den er undervurdert innenfor biblioteksektoren selv) og at man ikke bør tenke på bibliotekaryrket som en truet yrkesgruppe. Jeg stusser også over formuleringer som ”bibliotekarer kan brukes til utrolig mye”. Det er altså et spørsmål om hva bibliotekarer kan brukes til (og hva de ikke kan brukes til) og ikke hva bibliotekarer har å tilby og tilføre av kunnskap og kompetanse. Dette vitner om et *instrumentelt* syn på bibliotekarer (som tjener som et middel eller redskap) hvor man vurderer hvilken nytte man kan ha av en bibliotekar eller hva denne kan brukes til. Hvis bibliotekarer skal se alle mulighetene bibliotekrommet åpner opp for, må disse formuleringene snus på hodet. I denne sammenheng er det nødvendig å omtale og tiltale bibliotekarer på en annen måte. Statens representanter og biblioteksjefer (og andre med definisjonsmakt i biblioteksektoren) bør heller se etter hva bibliotekarer kan tilby og tilføre av kunnskap og kompetanse innenfor den komplekse forståelsen av bibliotek i dag. På denne bakgrunn kan man slå fast at forståelsen av bibliotek vokser i kompleksitet samtidig som forståelsen av bibliotekarens kompetanse snevres inn.

10.4 Avsenderprofil

I følge Jens E. Kjeldsen er retorikken i dag underkastet teknologien. Kommunikasjon i dag kjennetegnes ved at den er multimedial. Retorisk kommunikasjon skjer derfor gjennom en koordinert bruk av forskjellige medier og kommunikasjonskanaler. I slik kommunikasjon er det ofte ikke en konkret avsender. Kjeldsen peker også på at vår tids kommunikasjon ikke er hensiktsbestemt eller intensjonell i tradisjonell retorisk forstand fordi ytringene nettopp ikke er knyttet til konkrete avsendere med bestemte intensjoner eller hensikter (Kjeldsen 2006). Det som først og fremst svekker eller usynliggjør tekstforfatterens autoritet på nett er interaktivitet, ikke-lineær struktur og brukerens mulighet til å manipulere budskapet (Liestøl 1999). Brukeren vil gjennom disse sosiale teknologier få anledning til å manipulere budskapet ved å kommentere, skrive anbefalinger, opprette blogger og wikis, legge inn egne tekster samt å møte og diskutere med andre via leseklubber. I en ikke-lineær struktur som legger til rette for brukervedvirkning vil det også kunne være en reell risiko for å bli brukerstyrt. Derfor må den lineære strukturen fremheves hvis man ønsker å få frem ett budskap og synliggjøre en stemme. ”The quality of the linear/nonlinear relationship depends upon the purpose of communication. When the

sender's point of view is stressed, linear structure must dominate non-linear organization" (Liestøl 1999 s. 93). Litteratursiden.no vil være multimedial gjennom bruk av bilder, lyd, video og tekst og interaktive gjennom bruk av sosiale teknologier i både Forprosjektets og Hovedprosjektets forståelse. Det innebærer at store deler av strukturen på Litteratursiden.no vil være en ikke-lineær struktur som legger til rette for brukermedvirkning. Samtidig er det ulikheter i hvordan Forprosjektet og Hovedprosjektet vekter forholdet mellom en ikke-lineær struktur og en lineær struktur. I Hovedprosjektets tankegang vil en ikke-lineær struktur være dominerende og sosiale teknologier vil gi brukerne mulighet til å manipulere budskapet. I prinsippet kan alle her være både avsendere og mottagere og kommunikasjon kan gå i alle retninger. Bibliotekarer har i denne forståelsen ingen konkret avsenderfunksjon. Sett i lys av Hovedprosjektet vil både bibliotekarens stemme og budskap svekkes. I følge Haakon Bull-Hansen vil all litteraturformidling skje gjennom bruk av sosiale teknologier som genererer dialog, diskusjon og debatter om ulike typer litteratur. Litteraturdebatter har vært en mangelvare i norsk bibliotekverden. Det skal bli svært interessant å se hvordan debatt og diskusjoner kan skape interesse for og engasjement omkring for eksempel kulturfondbøkene. Kanskje er det nettopp her flere av kulturfondbøkene kan aktualiseres, bli vekket til live og få sine fortjente lesere. Derimot tror jeg ikke man her nødvendigvis kan sette likhetstegn mellom debatter/diskusjon og litteraturformidling dvs. som involverer en *budskapsoverføring* og er *planlagt og intendert fra avsenderen*. Gode litteraturtiltak er nødvendigvis ikke litteraturformidlingstiltak og sosiale teknologier har noen begrensinger i forhold til en formidlingsstrategi.

Forprosjektet fremhever i tillegg til en ikke-lineær struktur også en lineær struktur hvor bibliotekarer tildeles en konkret og direkte avsenderfunksjon. I lys av Forprosjektet vil bibliotekarens stemme synliggjøres og budskapet styrkes. Ved å gi bibliotekarer en tydelig, klar og direkte avsenderfunksjon og operere med lineære tekstgenrer kan Litteratursiden.no bli en offentlig formidlingsarena for bibliotekarer. En klart definert avsenderinstans vil også bidra til å styrke folkebibliotekenes profilering på Litteratursiden.no.

10.5 Ny skribentrolle?

Når Hovedprosjektet ikke tilskriver bibliotekarer en avsenderfunksjon vil det naturligvis heller ikke medføre noen ny skribentrolle for bibliotekarer. I motsetning til Bull-Hansen tilskriver dog Egaas (og Indergaard i ABM-utvikling) bibliotekarer en mindre avsenderfunksjon/skribentrolle som forfatter av korte og ”lettere” boktips. Denne skribentrollen er derimot kun en forlengelse av det mandatet bibliotekarer har i det fysiske bibliotek og kan ikke forstås som en ny skribentrolle.

Samtidig utdefinerer Hovedprosjektet bibliotekarer som profesjonelle og omtaler den litteraturformidlingen bibliotekarer skal bidra med som ikke faglig. Fagligheten skal her ivaretas av andre profesjoner og yrkesgrupper. Bør man ikke kreve mer av bibliotekarers kompetanse enn det som kreves for å skrive et kortere personlig boktips og bør man ikke legge til rette for tekstgenrer hvor bibliotekarers faglige kunnskap og kompetanse kan komme til uttrykk og utfolde seg? Ellingsdalen sier hun kun er interessert å bidra med sin kompetanse og kunnskap på Litteratursiden.no hvis hun kan uttrykke seg som profesjonell. Dermed kan man si at *Ellingsdalen krever å bli gitt et mandat for selv å kunne sette dagsorden på Litteratursiden.no*. Det lar seg vanskelig gjøre hvis du i utgangspunktet defineres som uprofesjonell og lettbeint på en arena hvor andre som ikke er bibliotekarer er tiltenkt rollen som profesjonelle og faglige bidragsytere. Hadde man ønsket bibliotekarer som profesjonelle formidlere på Litteratursiden.no måtte man i større grad åpne for eller tillagt bibliotekarer en skribentrolle som er ukjent for mange bibliotekarer og derav profesjonalisert bibliotekarer i denne rollen. Ved å ikke gi bibliotekarer en profesjonell rolle unngår man også å måtte kurse dem. Det er ingen grunn til at bibliotekarer ville skrive mindre profesjonelle eller mindre faglige anmeldelser enn dagsavisens litteraturkritikere gjør, men kanskje ville bibliotekarer skrive ut i fra et annet profesjonelt ståsted og en annen faglig bibliotekarisk forankring. Som Ellingsdalen poengterte i mitt intervju med henne handler det om å anerkjenne at bibliotekarers kompetanse er *annerledes* enn andre yrkesgruppers kompetanse.

I kontrast til Hovedprosjektet og sin kollega i ABM-utvikling har Hilde Ljødal en noe annen forståelse av hvilken rolle bibliotekaren skal spille i formidlingen på Litteratursiden.no. Ljødal tilskriver bibliotekarer en offentlig rolle som tekstforfattere, kvalitetssikrere og meningsytrere. Denne forståelsen innebærer både en fornyelse og utvidelse av bibliotekarenes mandat. I motsetning til den tradisjonelle formidlingen i det fysiske bibliotek skal formidlingen på

Litteratursiden.no innta en sentral rolle i den kritiske litterære offentligheten. I denne sammenheng tillegges bibliotekarer en sterkere kritisk stemme. Ljødal knytter først og fremst bibliotekarens rolle på Litteratursiden.no til det å skrive og levere bokanbefalinger, bokanmeldelser og boktips. Hun har en annen forståelse av hva en bokanbefaling eller et boktips skal inneholde enn for eksempel det Egaas gir uttrykk for. I følge Ljødal skal ikke en bokanbefaling være noe lettbeint. En bokanbefaling skal være en kritisk bedømming av et verk som åpner opp for bruk av litterære kriterier. Ljødal mener denne rollen vil synliggjøre bibliotekarens litteraturkompetanse på Litteratursiden.no. Derfor kan man også si at Ljødal tilskriver bibliotekarene både en ny skribentrolle og en langt mer aktiv formidlingsrolle i det å ivareta målsetningene med Litteratursiden.no enn det Hovedprosjektet uttrykker.

I følge Ljødal er det bibliotekarene som skal sikre kvaliteten og aktualiteten på Litteratursiden.no. I denne sammenheng kan man istedenfor å tale om en opplysende eller etterspørselstyrt formidling heller tale om en formidling som er styrt av hensynet til kvalitet, aktualitet og relevans.

10.6 Troverdighetsprodusenter

Ethos representerer oppfatningen av en persons karakter (dyd, arete), kompetanse (forstandighet, fronesis) og velvilje (intensjon, eunoia) overfor tilhørerne. Ethos er helt avgjørende for å få folk til å lytte og å overbevise dem (Kjeldsen 2006). I det fysiske biblioteket opplever brukerne at bibliotekarer har troverdighet nettopp på grunn av deres kompetanse og velvilje. Denne troverdigheten eller oppfattelsen av bibliotekarer blant brukere kan betraktes som innledende (initial) ethos (etablert ethos som finnes før taleren ytrer seg i den konkrete situasjonen) og må overføres til og utnyttes når bibliotekarer skal entre en ny formidlingsarena på nett. Innledende ethos er meget betydningsfull for retorisk påvirkning. Innledende ethos er viktig fordi den er utgangspunktet for mottagerens fortolkning av det du sier. Bibliotekarers innledende ethos legger grunnlaget og er utgangspunktet for deres formidling på nett. Bibliotekarer har ingen etablert troverdighet på nett i dag må man forsiktig kunne si. Troverdigheten må opparbeides i den nye digitale situasjonen for å skape en ny eller utvidet troverdighet som (nett)skribenter. Det gjenstår å se hvordan bibliotekarers avledete (den ethos en avsender tildeles under sin tale eller

kommunikasjon kalles den avledete ethos) og endelige (det inntrykk tilhørerne har av deg når du er ferdig med å kommunisere) ethos etableres på nettet?

Troverdighet kan oppnås ved bruk av ulike retoriske virkemidler. For eksempel kan man bygge opp sin troverdighet gjennom egen selvbeskrivelse. Bibliotekernes Netguide (Bibliotekernesnetguide.dk/) illustrerer hvordan bibliotekarer i deres egen selvbeskrivelse styrker sitt ethos. Brukerne blir her fortalt at dette ikke bare er en ny guide til internett, men at det er en guide hvor brukerne kan forvente kvalitet og aktualitet fordi det er bibliotekarene som står bak utvelgelsen (Andersen 2008). På nettstedet kan man lese blant annet: ”Bibliotekernes Netguide inneholder frit tilgjengelige links til over 6.000 af de bedste steder på nettet både danske og udenlandske udvalgt og beskrevet af 130 bibliotekarer, som med deres erfaring sikrer guidens kvalitet og aktualitet” (Bibliotekernesnetguide 2009).

Vi kan her snakke om troverdighetsforsterkende virkemidler, men troverdighet kan også overføres mellom nodene i en nettstruktur av hyperlenker. For å opparbeide troverdighet på et nettsted kan man legge opp til fast lenking til ulike troverdighetsprodusenter. Gjennom å lenke opp til for eksempel de store regionsavisene overføres troverdigheten til disse. Det er en velkjent strategi å lenke til troverdighetsprodusenter for å styrke troverdigheten til nettstedet i seg selv og det er en ofte anvendt taktikk i den kommersielle verden på nett. Et nettsted som lenker opp til mange andre nettsteder som har høy troverdighet, vil selv importere mye av denne troverdigheten. Det betyr at et nettsted selv ikke trenger å investere i å produsere troverdigheten i egen organisasjon¹⁰. Det holder å lage gode avtaler, og framstille seg for brukerne som en god portal med troverdige lenker (Lindholm 2008).

---

¹⁰ Magne Lindholm bruker Telenor.no som et eksempel på dette. Produktpresentasjonene i deres nettbutikk har lav troverdighet, siden de er levert av produsenten. En god, uavhengig test vil derimot ha høy troverdighet. Derfor lenker også Telenor til amobil.no. Amobil.no fungerer her som en troverdighetsprodusent, som overfører troverdigheten til de som lenker opp til stedet.

Noe av den samme tankegangen er å finne hos Hovedprosjektet. For å sikre at innholdet på Litteratursiden.no har faglig og profesjonell troverdighet må det importeres fra andre yrkesgrupper eller tekstprodusenter eller medier via lenker eller høsting¹¹. Egaas definerer bibliotekarer som ikke-profesjonelle (lette) og for eksempel litteraturvitere som profesjonelle (tunge). Det er disse profesjonelle som skal besørge troverdigheten her. Det holder i grunn for bibliotekarer å legge til rette (som simulatorer og moderatorer) for eksternt innhold som genereres av andre. Denne typen bruk av lenker dreier seg om *ulik sosial og faglig rang*, i følge Lindholm. Bibliotekarene vil fremstå med mindre faglig rang enn andre tekstprodusenter og innholdsleverandører og et svekket ethos. Retoriske strategier vil derfor ikke tas i bruk for utnytte effektene av bibliotekarenes kompetanse og faglighet. Litteratursiden.no skal ikke drive butikk og selge sine egne produkter og bør derfor investere i å produsere troverdighet i egen organisasjon eller i denne sammenheng folkebibliotekene eller eget produsert innhold. Ved å ikke gjøre det vil man her overføre den litterære, faglige og vurderende troverdigheten bort fra bibliotekene og til andre medier og tekstprodusenter. Innenfor Hovedprosjektets forståelse vil andre enn bibliotekarer være både innholdsprodusenter og troverdighetsprodusenter.

Hvis det er bibliotekarenes kompetanse som skal synliggjøres på Litteratursiden.no bør også den faglige troverdigheten plasseres hos bibliotekarene.

10.7 En-til-en formidling

Den kompetansen bibliotekarer høster anerkjennelse for er en-til-en formidling som foregår i det fysiske biblioteket. Både Ljødal, Indergaard og Egaas uttrykker at dette er en formidling bibliotekarer er svært gode på. Indergaard og Egaas mener også derfor at det er denne en-til-en formidlingen som skal overføres til Litteratursiden.no. Det er likevel tvilsomt om en-til-en formidlingen i det fysiske bibliotek har noen overføringsverdi til digital formidling og det er

---

¹¹ På Deichmanske bibliotek utvikles det på oppdrag av ABM-utvikling en plattform for utvikling av mashup-applikasjoner (dvs. en vevapplikasjon som integrerer data fra flere forskjellige kilder og presenterer disse på en felles side basert på bibliotek katalogen). Dette prosjektet har fått navnet Pode og er en utprøving av nye teknologier på bibliotek katalogen. Formålet med Pode er å presentere bibliotekdataene på nye måter. Katalogpostene skal berikes med informasjon fra andre tjenester og innholdstjenester. Hovedprosjektet har vært i kontakt med og er avhengig av å samarbeide med Pode. Relevante eksterne innholdskilder kan i denne sammenheng være anmeldelser, artikler og forfatterbiografier samt tekst, lyd og video.

vanskelig å se for seg at en-til-en formidling i det fysiske biblioteket blir den samme digitalt. I en dialog med brukeren via en ”chatte” tjeneste vil formidlingen nødvendigvis være en-til-en, men en digital bokanbefaling på nett vil alltid være en-til-flere formidling. Det innebærer at når du skriver en bokanbefaling må du prøve å appellere til flere lesere. En digital bokanbefaling vil være skriftlig i motsetning til muntlig. Det innebærer at du må ta i bruk helt andre språklige og retoriske virkemidler. En digital bokanbefaling er synlig. Det innebærer at du må stå inne for det du har skrevet og imøtekomme eventuell kritikk.

10.8 En-til-flere formidling

På den andre siden høster bibliotekarer ikke noen anerkjennelse for en-til-flere formidling. Det er bibliotekarer ikke gode på. Men hvorfor er bibliotekarer dårlige formidlere når tilhørerne er flere? Britt Ellingsdalen forklarer at bibliotekarer føler utrygghet når formidlingen skyves bort fra en person som står rett overfor deg til en gruppe av tilhørere. Bibliotekarer er vant til å forholde seg til en bruker av gangen dvs. individuelle brukere med individuelle lesevaner og litterære preferanser. Men når det derimot blir en gruppe med flere ulike individer med ulike lesevaner og litterære preferanser blir bibliotekarene usikre. En gruppe består av mange ulike individer og hvordan kan man egentlig formidle et budskap til flere forskjellige brukere samtidig? Når du jobber i et bibliotek blir du kjent med mange forskjellige brukere og mye forskjellig litteratur. Det gir et komplekst bilde både av brukeren og litteraturen, noe som igjen skaper usikkerhet om hva du egentlig kan. Til slutt føler du at du ikke kan noen ting utover hver enkel individuelle bruker og hver enkelt bok, i følge Ellingsdalen. Det er en interessant iakttakelse som ligner det å ikke se skogen for bare trær. Bibliotekarer er selvfølgelig vant til å tenke målgrupper i forbindelse med bibliotekets tjenester og ressurser, men tradisjonelt har den konkrete litteraturformidlingen i bibliotek tatt utgangspunkt i den enkelte leserens preferanser.

Formidling overfor en gruppe kan ikke i like stor grad hvile på brukerens premisser, den må i større grad ta utgangspunkt i bibliotekarens egen litteraturinteresse og preferanser. Og det er en ny og uvant rolle som bryter med lang vanetenkning i norske bibliotek. Hva gjør man når formidlingen tar utgangspunkt i bibliotekarens egne litterære preferanser og profesjonelle faglige ståsted?

Smidt skriver i artikkelen Litteraturformidling og dannelse: ”Stilt overfor den enkelte, er det låneren som spiller førstefiolin. Han er informanten, du får vite noe om hvor han er og hvor han vil. Du skal komme med innspill i hans prosjekt. Men stilt overfor en uensartet forsamling er det du som bibliotekar som spiller førstefiolin. Du har noe å komme med som du synes er verd å beskjeftige deg med, og du prøver å få litteraturen til å framtre med sine mange muligheter for å se om det kan vekke interesse” (Smidt 2009 s. 61). Dette henger ikke bare sammen med kommunikasjonsformen, men også kommunikasjonssituasjonen. For litteraturformidling på nett vil som annen litteraturformidling til et sammensatt publikum involvere en formidlingsstrategi i motsetning til spontan veiledning av brukeren i biblioteket. I følge Smidt må du innenfor en slik formidlingsstrategi foreta prioriteringer og valg ut i fra hva du ønsker å vise fram, legge vekt på og skape debatt om. Dette indikerer igjen at du må stå for noe, investere noe og ha en egen profil.

Dette synet samsvarer godt med Ljødals vektlegging av bibliotekarens nye offentlige skribentrolle. Egaas forfekter også at bibliotekarer må bli langt mindre nøytrale når de formidler litteratur. De må tørre å si hva folk skal lese og gi tydeligere bokanbefalinger. Egaas og Ljødal har likevel et ulikt syn på hvordan bibliotekarer kan ytre seg for å bli tydeligere. Egaas mener bruk av terningkast (eller stjerner som hun kaller det) er effektivt i denne sammenheng og hun mener bibliotekarer har noe å lære av kommersielle aktører som Platekompaniet. En slik bruk av virkemidler motsetter Ljødal seg. Hun vil at Litteratursiden.no skal fungere som en motpolitikk til ”ti på topp” samfunnet og trillende terninger. For Ljødal skal bibliotekarers standpunkter og meninger komme til uttrykk gjennom en kvalitetsevaluering. Det er stor enighet blant mine informanter om at bibliotekarer er altfor nøytrale og at de må bli langt mindre nøytrale når de formidler litteratur. Uenigheten er om hvordan man skal få bukt med det herskende nøytralitetsprinsippet som synes å råde blant bibliotekarer.

For Smidt handler prioriteringer og valg dypst sett om *verdier*. Hun mener det er fullt mulig å si at noen tekster er viktigere, mer betydningsfulle og bedre skrevet enn andre. Hun mener heller ikke man kan argumentere for en smak, derimot kan man diskutere verdi. I en-til-en formidlingen er det brukerens smak bibliotekaren lytter til, når du formidler til flere kan man ikke ta hensyn til brukerens smak på samme måte. Smidt mener en god kritiker er den som argumenter for hva som er viktigere, bedre, morsommere, mer samfunnskritisk og mer inspirerende enn noe annet. Den gode formidler er den som kan beskrive bokens verdi og argumentere for dens betydning (Smidt

2009). Et terningkast rommer naturlig nok ikke en slik vurdering av bokens verdi. Smidts betraktninger omkring den gode litteraturformidlingen bør være relevante for fremtidig digital litteraturformidling. Eller er dette i strid med det Indergaard holder som forbilde for litteraturformidling og som hun kaller det brede folkelige? Og eventuelt for litteraturkritisk og akademisk? Jeg håper ikke det. Jeg tror, når man skal snakke om den gode litteraturformidlingen, at man må være langt mer presis enn det Indergaard for eksempel er. Hvis man mener den gode formidlingen er den brede folkelige formidlingen må man i det minste presisere hva dette altfor vide begrepet rommer.

10.9 Bruk av litterære kriterier

På hvilke måter skal bibliotekarers kompetanse komme til uttrykk innenfor tekstgenren ”lettere” boktips som Egaas og Indergaard beskriver? Tekstgenren i seg selv begrenser bruk av litterære kriterier. På Litteratursiden.dk har vi sett at det var litterære kriterier som lystbetonte og underholdende som dominerte anbefalingene. Disse kriteriene kan fort bli de eneste bibliotekarere kommer til å ta i bruk i sine boktips på Litteratursiden.no. I et boktips slik Egaas beskriver det er det verken rom for en *vurdering* av verket eller en *kritikk* av verket. Det kan bli et problem å formidle kulturfondbøker innenfor denne genren som ikke tar høyde for bruk av nødvendige litterære kriterier og man risikerer at de kvalitetskriteriene som har vært dominerende på Litteratursiden.dk også vil bli dominerende på Litteratursiden.no. For å formidle smal litteratur eller flere av kulturfondbøkene må man operere med andre litterære kriterier enn lystbetonte og underholdende. For å formidle for eksempel kulturfondbøkene trenger man en tekstgenre å ytre seg innenfor som kan romme både kognitive, moralske, estetiske, genetiske og affektive kriterier.¹² Normalt florerer boktips av affektive kriterier. Derfor er det nærmest en selvmotsigelse å skulle formidle en kulturfondbok i et kort boktips og man vil risikere å omtale en bok som langt mer tilgjengelig og underholdende enn det den i virkeligheten er. En feil som begås av flere bibliotekarere, i følge Britt Ellingsdalen. Et lettere boktips vil heller ikke i nevneverdig grad bidra til å synliggjøre bibliotekarers kompetanse på litteratur. Bull-Hansen

---

¹² Kognitive kriterier vurderer tekstens intellektuelle nivå, moralske kriterier vurderer tekstens viktighet som politisk eller sosial ytring, estetiske kriterier vurderer tekstens kompleksitet, integritet og intensitet, genetiske kriterier sier noe om bakgrunnen for verket og affektive kriterier sier noe om verkets effekt på mottakeren (Andersen 1987).

tillegger som nevnt bibliotekarer ingen formidlingsrolle på Litteratursiden.no. Sett i lys av Hovedprosjektet (og Indergaard) er faren for at boktipsene på Litteratursiden.no vil bestå av hovedsakelige affektive kriterier absolutt reell.

10.10 Preskriptiv retorikk

Ingen av informantene synes å ha noen sterk bevissthet om kommunikasjonsprosesser, verken i lineære eller ikke-lineære tekstgenre. Begrep som retorikk og genre eller hypertext og hypertextens retorikk anvendes ikke av mine informanter. Retoriske virkemidler som navigasjon og lenking nevnes heller ikke. Informantene er opptatt av at litteratur må formidles gjennom litterære overbygninger som viser litteraturens historiske, tematiske og intertekstuelle fellestrekk, men ingen av informantene kobler denne formidlingen til bruk av hypertext.

For å skape en sterkere bevissthet om kommunikasjonsformer hos både utviklere av bibliotek tjenester og menige bibliotekarer kan det derfor tyde på at det er et behov for en preskriptiv retorikk som er tilpasset ulike teksttyper eller genre som er aktuelle for litteraturformidling på nett. Aktuelle genre kan være bokomtaler, bokanbefalinger, bokanalyser, bokanmeldelser, bakgrunnsartikler, forfatterportrett og forfatterintervju. Utformingen av en retorikk for disse teksttypene bør skje på bakgrunn av retningslinjer for nettskriving og lineær klassisk retorikk. Retorikken kunne på denne måten være et effektivt språklig redskap for bibliotekarer til å argumentere for sine bokanbefalinger og underbygge sitt budskap. Kanskje vil det heller ikke være så skummelt å måtte være tydelig og kontroversiell. Å bli trygg på en mer kontroversiell rolle kan like mye dreie seg om god *argumentasjonsteknikk* som at det er en holdningsendring som må til for å ta denne rollen.

10.11 Nettsted for sosial utfoldelse og identitetsskapelse

I teorikapittelet refererte jeg til Jack Andersen som påpeker at bibliotekdesignere og utviklere må ha en klar bevissthet om hvilke genre de kommuniserer innenfor og hva de er med på å utvikle sammenlignet med andre lignende tjenester. Mine informanter har på ulike måter berørt punktene Andersen skisserer, men mitt inntrykk er at informantene ikke alltid har hatt en klar bevissthet om hva de er i ferd med å utvikle. Hovedprosjektet (jf. Bull-Hansen) må sies å være den som har en sterkest bevissthet omkring hva slags tjeneste som utvikles sammenlignet med andre

tjenester som for eksempel Google og Amazon. Litteratursiden.no sammenlignes med Facebook hvor brukerne tilbys et rom for utfoldelse av det sosiale liv og hvor brukerne gjennom sosiale teknologier og dannelse av nettverk deler kunnskap og litterære opplevelser. I følge Andersen bidrar sosiale teknologier også til identitetsdannelse hos brukerne og deres bevissthet om å høre til. Det er en slik sosial utfoldelse og identitetsdannelse Hovedprosjektet ønsker å oppnå på Litteratursiden.no ved å knytte til seg trendsetterne på internett (brukere mellom 16 og 35 år) og dermed generere trafikk på nettstedet. Brukerne skal her ”se” og bli ”sett”. Attraktive brukere skal gjøre nettstedet attraktivt for andre brukere. Sosiale teknologier gir en infrastruktur som skaper en forbindelse mellom brukerne fremfor mellom organisasjonen og brukerne. Manglende kommunikasjon mellom organisasjonen og brukerne vil sannsynligvis også svekke en forankring i en låner-biblioteks-kommunikasjon.

10.12 Litterært nettmagasin

I likhet med Litteratursiden.dk kan man si at Litteratursiden.no (jf. Ljødals forståelse) beveger seg i retning av den litterære offentlighet hvor litterær kritikk og vurdering gjør seg gjeldende. Som litterært nettmagasin med gode og tydelige anbefalinger og bevisst bruk av ulike typer tekstgenrer skaper man en sterkere forbindelse (kommunikasjon) mellom brukerne og organisasjonen. Vi har sett at Nielsen mener det er en indre motsigelse på Litteratursiden.dk fordi tjenesten både er et litterært nettmagasin og en bibliotekarisk tjenesteytelse. I denne forbindelse har det vært en uvilje mot å gjøre bibliotektilknytningen mer markant slik at brukerne ikke forbinder nettstedet med tradisjonelle bibliotekfunksjoner og dermed fører til en svekkelse av de nye litteraturformidlingsfunksjonene. På Litteratursiden.no vil det kun være en felles søke- og lånetjeneste dvs. Biblioteksøk¹³ som brukerne her vil forbinde med tradisjonelle bibliotekfunksjoner. Denne søke- og lånetjenesten vil styrke en forankring i en låner-biblioteks-kommunikasjon heller enn å svekke nye litteraturformidlingsfunksjoner. Brukerne vil bli tilbudt et samlet nettsted for litteratur og litteraturformidling og alltid få valget om å låne eller reservere boken.

---

¹³ Nasjonalbiblioteket utvikler i samarbeid med ABM-utvikling en felles søke- og lånetjeneste (Biblioteksøk) for norske bibliotekataloger og andre relevante bibliotekressurser. Målet er å etablere en tjeneste på nett som skal gi brukerne en søkeinngang til norske bibliotekataloger og mulighet for å bestille lån med levering på ønsket bibliotek eller på Posten. Litteratursiden.no vil være avhengig av denne søke- og lånetjenesten.

10.13 Løsning på relevanseproblemet?

Må formidlingen være enten opplysende eller etterspørselstyrt? Nei, i alle fall ikke på internett. Internett som medium gir flere muligheter for bredere litteraturformidling enn de man kanskje har i det fysiske biblioteket. På internett kan man gjør svært mye stoff tilgjengelig for brukeren og tilby ulike stier i stoffet slik at ulike lesere kan fordype seg i ulike deler av materialet. Brukeren kan dermed få oversikt over helheten uten å måtte forholde seg til resten av detaljene (Engebretsen 2002). Denne valgmuligheten gjør det mulig å formidle smalere litteratur på nett uten å fremstå som formynder av goder eller å bli oppfattet som elitistisk. En kritisk bokanmeldelse fortrenger ikke nødvendigvis et lystbetont boktips og det er ingen grunn til at krimboken ”Luftslottet som sprengtes” av Stieg Larsson (mest utlånte bok de siste seks måneder per 15.10.2009) skal fortrenge bøker skrevet av den varierte, interessante og alltid aktuelle forfatteren Stig Sæterbakken. På et nettsted kan disse forfatterskapene eksistere samtidig. Denne samtidigheten svinger en bue over den brede og den smale litteraturen. En svakhet ved Litteratursiden.dk er etter Nielsens mening en beskjeden bruk av hyperlenker. På Litteratursiden.no kan man skape et hypertextuelt nettverk av tekster med kryssende referanser som både kontekstualiserer og aspektualiserer litteraturen gjennom lenkebruk. Ved å aspektualisere kan man presentere ulike lese måter av og flere innfallsvinkler til en bok. Ved å kontekstualisere kan man forankre boken i en tematisk sammenheng, tradisjon eller litterær genre. Hvis man tar i bruk genremangfoldet på internett vil brukerne bli gitt muligheten til selv å velge sin individuelle sti dvs. å følge egen forventningshorisont eller å gå nye veier. På denne bakgrunn kan man si at hypertext er et særlig egnet formidlingsmedium for formidling av spennet i bibliotekenes litteraturtilbud uten å støte publikum fra seg. Hvis man i tråd med Bibliotekreform 2014, ønsker å tilby brukerne litterære oppdagelsesreiser på nett, må man utnytte hyperlenkens potensial, ta i bruk flere kriterier for å vurdere litteratur og ta hensyn til kompleksiteten i brukerens smak.

10.14 Forankring

Jack Andersen (2008) mener digitale bibliotekstjenester ofte kan havne i et paradoks.

”På den ene side et af midlerne til at skabe genkendelse og forventninger til en digital biblioteksfunktion at remediere bibliotekfunktioner fra det fysiske

bibliotek. På den anden side skal en digital biblioteksfunktion ikke bare være en reproduktion af og introduktion til det fysiske bibliotek, idet det digitale medie ikke er særlig hensigtsmæssig til dette formål, og man utnytter hermed heller ikke det digitale mediets muligheder. Dermed bliver det uklart for brugerne, hvordan og til hva de kan bruge en digital biblioteksfunktion” (Ibid. s. 59).

I motsetning til digitale bibliotek som er forankret i en institusjon for eksempel et folkebibliotek er Litteratursiden.no en nasjonal litteraturformidlingstjeneste uten en slik lokal og fysisk forankring. Det vil si at Litteratursiden.no er ”mer” digitalisert i motsetning til for eksempel et nettsted tilhørende et folkebibliotek. Et slikt nettsted må nødvendigvis remediere en god del av det fysiske bibliotekets tjenester som åpningstider, lokale målgrupper, lokale samlinger og lokale arrangementer i biblioteket. Litteratursiden.no skal forankres i en digital kontekst og er ikke en introduksjon til det fysiske biblioteket. Det innebærer at den bibliotekariske forankringen ikke er i det lokale fysiske bibliotek slik vi kjenner det, men må forholde seg til et mer digitalt bibliotekbegrep. Slik sett unngår Litteratursiden.no å havne i det paradoks Andersen beskriver.

I følge Andersen inntar også digitale bibliotek en tekstuell plass i en ny tekstuell infrastruktur på internett og det er denne tekstualiseringen av digitale biblioteker som fører til nye bibliotekfunksjoner og identiteter. Våre forventinger til og vår evne til å gjenkjenne digitale bibliotek vil derfor endres og være annerledes i det digitale univers. Digitale bibliotek utfordrer våre tradisjonelle måter å tenke, utvikle og bruke biblioteker på fordi et digitalt bibliotek finner sted innenfor et spesifikt medium (internett) og i et nettverk av lignende aktiviteter og praksiser.

”I forsøget på å skape identitet og funktion, så må de digitale biblioteker og brugen av dem også skape måder at genkende dem på som biblioteker og samtidig skape måder, hvorpå man kan have forventinger til dem, og hvordan de agerer i en digital kultur. Dette kræver dog først og fremmest, at man ved digitale biblioteker ikke forstår dem som ”fysiske” biblioteker ”transportert” til webmediet, men at man ser og vurderer digitale biblioteker ud fra det medie, de agerer indenfor, og hvordan dette mediet og dets premisser bliver brugt til at skabe en bibliotekfunktion” (Ibid. s. 44).

Litteratursiden.no skal altså ikke remediere tradisjonelle bibliotekfunksjoner (foruten Biblioteksøk), men derimot skape en ny digital bibliotek tjeneste, nærmere bestemt en litteraturformidlingstjeneste. Det innebærer også at man må bruke nye virkemidler for at brukeren skal gjenkjenne denne tjenesten som en bibliotek tjeneste. Både i det fysiske og digitale bibliotek består arbeidsoppgavene i å anskaffe, organisere, systematisere og tilgjengeliggjøre materialet. Disse arbeidsoppgavene er ikke spesielt synlige for brukere verken av det fysiske eller digitale bibliotek. Det som gjør at brukeren gjenkjenner det fysiske bibliotek er nettopp dets fysiske manifestasjon. Litteratursiden.no representerer en tekstualisering av en ny bibliotekfunksjon og kan forstås utelukkende som en kommunikativ handling. Det innebærer at gjenkjennelsen for brukeren må være å finne i selve den kommunikative handlingen (man kan ikke sette et bibliotekstempel på den som Indergaard sier og domenenavnet vil sannsynligvis ikke ha ordet bibliotek i seg). Når Litteratursiden.no forstås som en kommunikativ handling må brukerne vite hvem de kommuniserer med. I all kommunikasjonsteori er det essensielt at mottageren eller brukeren vet hvem han eller hun kommuniserer med. Det innebærer at det må bli synlig for brukeren at det er en bibliotekar han eller hun kommuniserer med. Den type kommunikasjon som gjør seg gjeldende på Litteratursiden.no er formidling. Jeg har definert formidling som en type kommunikasjon som involverer en budskapsoverføring og er planlagt og intendert fra avsenderen. Det er gjennom formidlingen (den kommunikative handlingen) bibliotekenes ressurser blir synlig for brukeren og som signaliserer for brukeren at Litteratursiden.no er en bibliotek tjeneste. Hvilke forventinger brukeren vil ha til Litteratursiden.no som en bibliotek tjeneste vil derfor være avhengig av bibliotekarens formidlingsevne. Som bibliotek tjeneste vil kvaliteten på Litteratursiden.no være styrt av om man mislykkes eller lykkes med denne (formidlingsevnen). Lykkes man har man evnet å skape nye forventinger blant brukerne til hva en digital bibliotekfunksjon kan være og hva den kan brukes til.

Forprosjektet (jf. Ljødal) forankrer de nye tjenestene og oppgavene i bibliotekarens formidlingsevne og åpner Litteratursiden.no for et slikt kommunikativt handlingsrom. Hovedprosjektet forankrer de nye tjenestene og oppgavene i sosiale teknologier som begrenser (og skjuler) bibliotekarens formidlingsrolle og lukker bibliotekarens kommunikative handlingsrom på Litteratursiden.no. Samtidig ønsker Hovedprosjekt en organisatorisk forankring

av Litteraturesiden.no også i den kommersielle bokbransjen. En slik kommersiell forankring kan være problematisk i forhold til Forprosjektets formål om en klar og tydelig forankring av Litteraturesiden.no i norsk biblioteksektor. Hvis Litteraturesiden.no skal profilere andre aktører i norsk bokbransje som forlag og bokhandlere kan det komme i konflikt med eller bidra til å skjule bibliotekets kommunikasjon- og avsenderprofil på Litteraturesiden.no. Det er vanskelig med utgangspunkt i Hovedprosjektets visjoner å se hvordan brukerne vil gjenkjenne denne litteraturformidlingstjenesten som en *bibliotekjeneste*.

10.15 Digitale bibliotekfunksjoner

Litteraturesiden.no er en spesifikk bibliotekjeneste i den forstand at den er en litteraturformidlingstjeneste hvor den målrettede kommunikasjon handler om å formidle litteratur uten å ta hensyn til andre sider av bibliotekvirksomheten (med unntak av Biblioteksøk). Hva vil et fremtidig digitalt bibliotek inneholde? Bibliotekmeldingen åpner for et komplekst bibliotekbegrep (Audunson 2009). Denne kompleksiteten gjelder også digitale tjenester. Et folkebiblioteks digitale tjenester befinner seg innenfor ulike og differensierte bibliotekgenre- og funksjoner (informasjonssøking og kunnskaps- og informasjonsformidling samt litteratursøk og kultur- og litteraturformidling). Å ivareta denne komplekse forståelsen av biblioteket i det fysiske bibliotekrommet er en utfordring stor nok for norske folkebibliotek. Når folkebibliotekene i tillegg skal tilby brukerne ulike og differensierte digitale tjenester innenfor samme komplekse forståelse blir det nærmest umulig å få til begge deler og bibliotek tjenester på nett har ikke blitt prioritert. I Danmark har man heller ikke sett noen spin-off effekt av Litteraturesiden.dk på danske biblioteks nettsider. I denne sammenheng tror jeg det er svært ressursbesparende for folkebibliotekene med sterke sentrale initiativ for å utvikle ulike digitale tjenester slik som med Litteraturesiden.no og Biblioteksøk og som Ønskebok og Biblioteksvar er eksempler på. Det vil si utviklingen av spesifikke, ulike og differensierte bibliotekgenre- og funksjoner på selvstendige nettsted med egne domenenavn. Dette synes å være det eneste svaret på et komplekst digitalt bibliotekbegrep. Sentrale initiativ må til for å få til et velfungerende og desentralisert biblioteknettverk. På denne måten kan man mest effektivt bruke internett til målrettet kommunikasjon med hensyn til ulike sider av bibliotekvirksomheten. I det fysiske biblioteket er utfordringen å romme den komplekse forståelsen av biblioteket under et tak, på internett blir arbeidsdelingen mellom ulike bibliotek tjenester tydeligere på grunn av internetts spesifikke genre

som utfører ulike handlinger, er rettet mot et spesifikt publikum eller en spesifikk tjeneste. Fra en retorisk og genreteoretisk synsvinkel må Litteratursiden, Biblioteksøk, Ønskebok og Biblioteksvar forstås som ulike digitale bibliotekgenrer som har bevisste formål med sin kommunikasjon. Fremtidige digital bibliotekforståelse kan være å finne i samspillet mellom disse.

10.16 Oppsummering

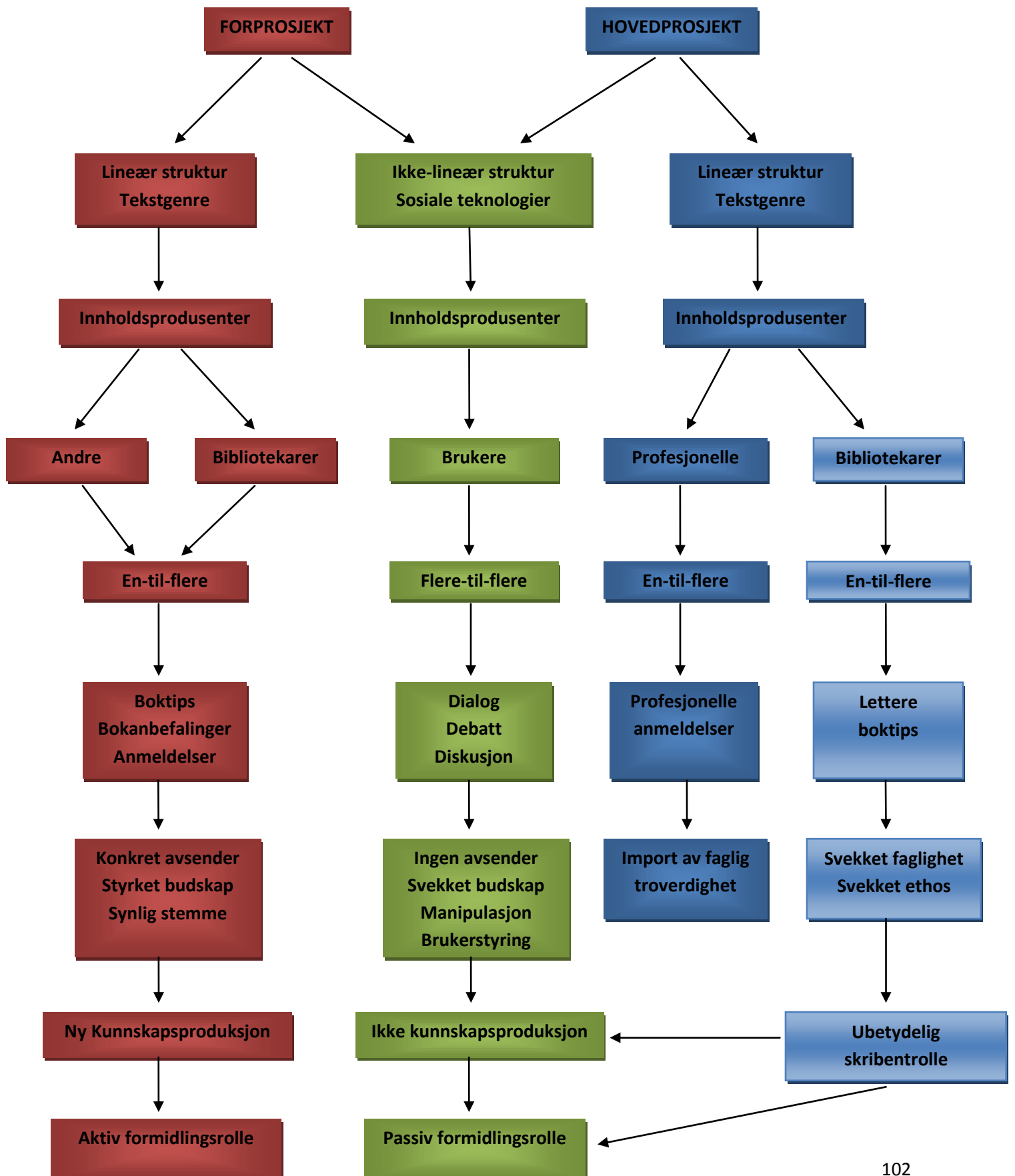
Denne studien viser flere årsaker til at Hovedprosjektet vil få store problemer med å oppfylle ABM-utviklings strategiske målsetninger. Den avgjørende årsaken er å finne i Hovedprosjektets valg av teknologi. Hovedprosjektet setter nær sagt utelukkende sosiale teknologier og medietrender som Facebook på dagsorden. Dette får store konsekvenser for Litteratursiden.no som helhet. Sosiale teknologier gir ikke rom for lineære tekstgenrer som anbefalinger, anmeldelser og lignende forfattet av bibliotekarer og utelukker dermed bibliotekarer som avsendere og innholdsprodusenter. Når bibliotekarer ikke produserer innhold kan vi her heller ikke snakke om noen ny kunnskapsproduksjon. Innholdsprodusentene blir derimot brukerne av denne tjenesten, noe som gir både brukermedvirkning og brukerinitiering, det er bra, men tjenesten står derfor også i fare for å bli brukerstyrt gjennom manipulasjon. Kommunikasjonen tar form av en flerveiskommunikasjon og man får ikke noen konkret avsender. Uten en konkret avsender blir budskapet svekket. Marit Egaas gir bibliotekarer en mindre skribentrolle, men denne skribentrollen kan ikke ivareta ABM-utviklings mål med Litteratursiden.no om å formidle smal litteratur, formidle kulturfondsbøkene, formidle ny litteratur på norsk, synliggjøre hele spekteret av bibliotekenes litteraturtilbud og skape et nettsted som blir en merkevare med hensyn til kvalitet og gjennomslagskraft på litteraturfeltet. Det er vanskelig med utgangspunkt i Hovedprosjektet tankegang å se på hvilke måter bibliotekarer kan spille en aktiv rolle i formidlingen. Bull-Hansen gir denne rollen til brukerne, Egaas begrenser rollen kraftig og jeg tolker henne dit hen at andre profesjoner skal sørge for at målet (dvs. kvaliteten og gjennomslagskraften) med Litteratursiden.no oppfylles.

Innen for Hovedprosjektets forståelse vil det derfor bli umulig for bibliotekaren å synliggjøre egen litteraturkunnskap og å formidle litteratur ved å spille ”førstefiolin”, legge en formidlingsstrategi, skape debatt, stå for noe, investere noe og ha en egen profil dvs. å forvalte en

profesjonell rolle. På denne måten vil ikke Litteratursiden.no bli en formidlingsarena for bibliotekarer i tråd med ABM-utviklings intensjoner og formål.

Når hovedprosjektet heller ikke forankrer Litteratursiden.no i biblioteksektoren og tjenesten i tillegg skal være et profileringsredskap for norsk bokbransje og når man ikke formelt rekrutterer og inviterer bibliotekarer inn i prosjektet er det lite som tyder på at prosjektet vil oppfylle ABM-utviklings intensjoner og målsettinger. Hovedprosjektet vil her få problemer med å rekruttere og engasjere bibliotekarer hvis bibliotekarene ikke skal ha noen stemme eller avsenderprofil på Litteratursiden.no, hvis bibliotekarer ikke skal tilbys kurs i digital litteraturformidling, hvis det ikke skal foreligge noe formalisert samarbeid med folkebibliotekene og hvis bidrag ikke skal belønnes. Samtidig er bruk av sosiale teknologier noe ABM-utvikling ønsker, men ikke utelukkende. Bruk av sosiale teknologier på Litteratursiden.no vil gi en arena for debatt, diskusjon og dialog om litteratur, det kan være særdeles fruktbart med tanke på å aktualisere for eksempel kulturfondbøkene.

ABM-utvikling vektlegger i tillegg til bruk av sosiale teknologier en lineær struktur som inneholder flere tekstgenrer og flere innholdsprodusenter som bibliotekarer, forfattere og andre litteraturkyndige. I en lineær struktur oppstår en en-til-flere kommunikasjon som gir tekstgenren en konkret avsenderfunksjon som i dette tilfellet kan være bibliotekaren. Gjennom en konkret avsender blir budskapet styrket og bibliotekaren kan spille "førstefiolin", legge en formidlingsstrategi, skape debatt, stå for noe, investere noe og ha en egen profil. Når bibliotekarer inntar avsenderrollen og tildeles rollen som innholdsprodusenter åpner dette opp for en ny kunnskapsproduksjon. På denne måten kan Litteratursiden.no bli en profesjonell formidlingsarena for bibliotekarer. Studien viser at ABM-utvikling (jf. Ljødal) oppfyller forutsetningene for at Litteratursiden.no kan bli en formidlingsarena for bibliotekarer. Kanskje kan den *gode* litteraturformidlingen i en digital kontekst her forstås med utgangspunkt i bibliotekarens profesjonelle ståsted og være styrt av kvalitet, relevans og aktualitet. Se forenklet modell neste side.

11.0 Konklusjon

Uavhengig om Litteratursiden.no blir en offentlig formidlingsarena tuftet på bibliotekarers egen kunnskapsproduksjon eller ikke vil siden uansett representere noe nytt i den norske litterære offentligheten. For det første finnes det i Norge ikke et samlet nettsted for litteratur eller formidling av litteratur. Litteraturen på nett er spredt og fragmentert både i den kommersielle bokbransjen, men også i bibliotekverdenen. Det er all mulig grunn til å anta at både bokbransjen, bibliotekene og ikke minst brukerne vil verdsette en litteraturformidlingstjeneste som Litteratursiden.no. For det andre er det godt mulig at Litteratursiden.no blir et foretrukket alternativ til Google og nettbokhandlere. Det er velkjent at mange bruker Google til litteratursøk og nettbokhandlere til å lete etter og lese omtale av bøker. Litteratursiden.no vil også være av betydning for folkebibliotekenes kataloger. I motsetning til Google og nettbokhandlere vil brukere på Litteratursiden.no alltid få et valg om å *låne* boken. Det innebærer at hvis Litteratursiden.no blir det foretrukne nettstedet for litteratur vil brukerne alltid få alternativet *bibliotek*. For det tredje vil Litteratursiden.no tilby og formidle litteratur på nett som ikke er i salg og som du ikke finner frem til når du leter i nettbokhandlere og på forlagenes hjemmesider.

Sammenlignet med andre bibliotek tjenester er Litteratursiden.no også et sjeldent tiltak. For det første fordi Litteratursiden.no er en bibliotek tjeneste som henvender seg til den voksne delen av befolkning. Utviklingen av nye bibliotek tjenester den senere tiden har i stor grad henvendt seg til barn og ungdom. Selv i Bibliotekmeldingen 2009 nevnes knapt formidling til voksne. I meldingen rettes oppmerksomheten mot formidling til barnehagebarn, barn og ungdom. For det andre forutsetter tjenesten at brukerne er interessert i litteratur. Bibliotek tjenester har som oftest et mål om å få brukere som i utgangspunktet leser lite eller ingenting interessert i litteratur gjennom for eksempel diverse lesekampanjer og språkstimuleringstilbud. For det tredje har Litteratursiden.no som mål å formidle kulturfondbøkene. Jeg kjenner ikke til noen andre bibliotek tjenester som har hatt formidling av kulturfondbøker som et satsingsområde. Ikke minst avgrenser Litteratursiden.no seg fra andre bibliotek tjenester ved at folkebibliotekenes litteraturtilbud remedieres på en helt ny måte.

Derimot er det en god del påtrengende spørsmål, fra Bibliotekreform 2014 frem til i dag, som fortsatt forblir ubesvarte. Det står i Bibliotekreform 2014 at formidlingsformer og formidlingsmetoder bør være et prioritert forskningsområde. Så langt ser man ikke noen konkrete resultater på dette forskningsområdet og det er vanskelig å få øye på om det er et prioritert forskningsområde.

På tross av en sterk vektlegging av kompetanseutvikling, både fra regjeringshold, ABM-utvikling og hele biblioteksektoren for øvrig, foreslås det i Statsbudsjettet for 2010 kun å bruke snau 1 million kroner til kompetanseutvikling i bibliotekene. Midlene bør brukes raskt og godt.

12.0 Appendiks

I august 2009 sier ABM-utvikling opp samarbeidsavtalen med Stavanger folkebibliotek, Sølvberget. Gjennom denne oppsigelsen viser ABM-utvikling at de selv setter dagsorden for utviklingen av Litteratursiden.no. Da jeg intervjuet både Hilde Ljødal og Leikny Haga Indergaard var jeg på bakgrunn av deres egne utsagn usikker på om ABM-utvikling ville foreta seg noe i forhold til Hovedprosjektets avvikende tankegang på en rekke områder. Derimot viste det seg allerede i slutten av april i forbindelse med styringsdialogmøte at ABM-utvikling tok noen klare grep i forhold til Hovedprosjektets manglende bindinger til ABM-utviklings føringer og styrende retningslinjer.

ABM-utvikling har uttalt at de ikke ønsker å kommentere oppsigelsen utover det som stod i pressemeldingen datert 24.08 2009. Den eneste grunnen til oppsigelsen som kommer frem av pressemeldingen er at prosjektets framgang ikke har vært god nok.

Verdt å merke seg i denne sammenheng er at oppsigelsen har fått stått ukommentert i bibliotekmiljøer. Det har ikke vært noen seriøse reaksjoner på oppsigelsen i den norske offentligheten, noe jeg finner bemerkelsesverdig. Oppsigelsen har fått ett avisoppslag og det var i Stavanger Aftenblad hvor journalisten intervjuet Marit Egaas og avdelingsdirektør Tone Moseid i ABM-utvikling. Moseid begrunner her oppsigelsen noe mer ved å peke på at de ikke er fornøyd med forankringen i bibliotekmiljøet og med Hovedprosjektets evne til å følge opp intensjonene i prosjektet (Zahl 2009).

I motsetning til ABM-utvikling er både Marit Egaas og Haakon Bull-Hansen villige til å komme med uttalelser overfor meg i forbindelse med oppsigelsen av Sølvsberget. På bakgrunn av ABM-utviklings lukkethet og manglende debatt omkring oppsigelsen er det interessant at både Egaas og Bull-Hansen ønsker å uttale seg.

Marit Egaas ved Sølvsberget forteller meg på telefon at Sølvsberget ikke er enig i ABM-utviklings begrunnelse for oppsigelse av avtale, men aksepterer oppsigelsen p.g.a. av manglende tiltro fra dem til å utvikle prosjektet videre. Marit Egaas mener oppsigelsen skyldes uenighet om ambisjonsnivået, samarbeidspartnere og innholdet i prosjektet. Når det gjelder ambisjonsnivået er uenigheten i hovedsak knyttet til hva som kreves teknologisk. Hovedprosjektet mener man må bruke mer midler på teknologi for å få til en optimal teknologisk løsning som er på nivå med Google og Amazon enn det ABM-utvikling var villig til å gi. Hovedprosjektet hadde som mål å utvikle et system som var intuitivt for både brukere og bibliotekarer. På innholdssiden var uenigheten mellom ABM-utvikling og Hovedprosjektet knyttet til hvorvidt Litteratursiden.no skulle være bibliotekbasert eller fundert i litteraturfeltet. En uenighet som også har kommet frem i mitt materiale. Hun sier Sølvsberget var mer ambisiøse enn ABM-utvikling.

Egaas forteller videre at samarbeidet ble vanskelig på grunn av detaljstyring fra ABM-utviklings side, noe som kompliserte framdriften i prosjektet. Samtidig mener hun Sølvsberget kom i skvis mellom ABM-utvikling og Nasjonalbiblioteket (NB) der Sølvsberget ble en liten aktør. Da digitaliseringsmeldingen kom hvor NB tilskrives ansvaret for digitale bibliotek tjenester, ønsket Egaas å inngå et formelt og direkte samarbeid med NB. Egaas mente det var hensiktsmessig at NB fikk en formell rolle i prosjektet på grunn av de digitale ressursene og driftsmulighetene som finnes der. ABM-utvikling ønsket derimot ikke NB inn som en partner i prosjektet, i følge Egaas. Egaas tegnet opp dette scenario allerede i mitt intervju med henne, hvor hun så for seg at der var en mulighet for at Hovedprosjektet ville havne midt i den konflikten eller interessekampen som hun mener eksisterer mellom ABM-utvikling og NB. Hun sier det er velkjent i bibliotekmiljøer at det finnes et konkurranseforhold mellom ABM-utvikling og NB og at dette er litt ødeleggende for bibliotekmiljøet. Hun pekte på at det var vanskelig for Hovedprosjektet å kommunisere direkte med NB uten å gå via ABM-utvikling. Da jeg intervjuet henne var Hovedprosjektet innstilt på å holde prosjektet utenfor denne konflikten og de innså at deres kommunikasjon med NB måtte gå via ABM-utvikling.

Sølvberget ønsket å skrive en felles pressemelding med ABM-utvikling om oppsigelsen, men ABM-utvikling kom dem i forkjøpet ved å sende ut egen pressemelding. Egaas mener oppsigelsen viser hvor vanskelig det er å etablere nye nasjonale tjenester i bibliotekverdenen. Hun uttrykker skuffelse over oppsigelsen fordi Sølvberget brant for prosjektet og trodde de kunne gjennomføre det. Sølvberget ønsker ikke noen rolle videre i prosjektet, men er åpen for å bidra med en arbeidsgruppe på et felt som kan være aktuelt.

Haakon Bull-Hansen mener oppsigelsen er problematisk fordi den mangler en begrunnelse. Anklagen fra ABM-utvikling om at prosjektets fremgang ikke har vært god nok finner han uforståelig da Litteratursiden.no var i rute mot planlagt demo ved juletider i år og en lansering av tjenesten allerede i mars neste år. Flere av de største bibliotekene i landet var med i prosjektet, og det forelå intensjonsavtaler med store aktører i mediebransjen som NRK, forlag og Media Norge og med teknologipartnere som Microsoft. Det som gjenstod, i følge Bull-Hansen, var juridiske avklaringer rundt spørsmål som gjenbruk av innholdet og copyright for det innholdet de skulle bidra med.

Prosjektets kostnader var også innenfor de økonomiske rammene, som var satt i klar forståelse med ABM-utvikling. Budsjettet forutsatte at andre parter ville dekke mye av teknologisk utvikling og drift av tjenesten. Blant samarbeidspartnere var det stor interesse for Litteratursiden.no, og Bull-Hansen forklarer dette ved at tjenesten kunne åpne en etterlengtet nøytral sone i et turbulent bokmarked med forventet skjerpet konkurranse, ikke minst fra internasjonale aktører som Amazon og Google. Han avviser at tjenesten ville bli kommersiell og sier at alle aktørene ønsket en ikke-kommersiell tjeneste.

ABM-utvikling har uttalt at de ønsket en annen retning eller et annet ambisjonsnivå uten å konkretisere dette noe nærmere. Bull-Hansen mener dialogen med ABM-utvikling har vært vag og vanskelig å tolke. Bull-Hansen sier at Sølvberget som praktisk prosjekteier, og selvsagt han som prosjektleder, ville vært åpen for endringer i prosjektets utvikling hvis det skjedde grunnleggende endringer i prosjektets mandat gjennom tydelige føringer gitt av ABM-utvikling. Den muligheten har de, i følge han selv, ikke fått. Dessuten er den vage og lite spesifikke begrunnelsen for avviklingen av prosjektet problematisk fordi den i stor grad begrenser mulighetene for erfaringsoverføring.

Det er veldig interessant å høre hvilke erfaringer og synspunkter Bull-Hansen har etter å ha avsluttet som prosjektleder for et bibliotekprosjekt ettersom han selv på sett og vis er en ”utenforstående” i forhold til biblioteksektoren. Bull-Hansen mener avviklingen av prosjektet innebar at det gikk et fremtidsrettet tog for bibliotekene, som dermed mistet en mulighet til å styrke sin fremtidige rolle og være konkurransedyktig ved bruk av ny teknologi. Det store nettverket av folkebibliotek i Norge, hvor ABM-utvikling skulle være en felles utviklingsfaktor, viser dermed sin avmakt ved å ikke være i stand til og følge opp vitale initiativ som fordrer samarbeid på nasjonalt nivå.

Når oppsigelsen får stå ukommentert og udiskutert blir heller ikke ABM-utvikling svar skyldig eller gitt et imperativt mandat til å uttale seg. Det vil vært nyttig både sett i lys av dette prosjektet og andre prosjekter å vite hvorfor samarbeidet ble avsluttet med tanke på at prosjektet er initiert av ABM-utvikling og at Hovedprosjektet ble drevet av Norges fremste folkebibliotek på utvikling av digitale tjenester og hvor Bergen offentlige bibliotek, Buskerud fylkesbibliotek, Deichmanske bibliotek, Nasjonalbiblioteket og Bærum folkebibliotek alle var representert i prosjektgruppen. Selv om prosjektleder Bull-Hansen har en annen bakgrunn enn bibliotek var Hovedprosjektet solid fundert i norsk biblioteksektor.

Oppsigelsen av Hovedprosjektet viser også med all tydelighet at ABM-utvikling ikke fraviker egne formål og målsettinger med Litteratursiden.no.

Per dags dato er det vanskelig å si hvilken retning prosjektet nå tar og om det blir en realitet. I følge Hilde Ljødal (e-post korrespondanse 9. desember 2009) holder ABM-utvikling i prosjektet internt og ser det som et viktig tiltak for å synliggjøre og styrke folkebibliotekenes litteraturformidling så vel i det fysiske rommet som digitalt. ABM-utvikling vet ikke når Litteratursiden.no blir en realitet, men de ønsker at den skal bli det. De har blant annet i løpet at høsten fått klare meldinger fra flere hold i bibliotek- og litteratursektoren om at det er et ønske og et behov for en slik tjeneste.

13.0 Litteraturliste

- Andersen, J. (2008). Retorik og genreteori. I: J. Andersen, H. Jochumsen. & C. H. Rasmussen (Red.), *At forstå biblioteket: en introduktion til teoretiske perspektiver* (s. 41-61). København: Danmarks Biblioteksforening og Danmarks Biblioteksskole
- Andersen, P. T. (1987). Kritikk og kriterier. *Vinduet*, 3
- Aristoteles. (2006). *Retorikk*. Oslo: Vidarforl.
- Audunson, R. (2009, 02.05). Bibliotekkløft koster. *Aftenposten*. [Oslo]. (Morgenutg.), s. 5
- Barthes, R. (1998). *Retorikken: en moderne innføring i den gamle retoriske kunst*. Oslo: Spartacus
- Biblioteket.se. (2008, juni 30). *Om oss*. Lokalisert i Stockholms stadsbibliotek på Verdensveven: <http://www.biblioteket.se/default.asp?id=3108&refid=3142>
- Bibliotekreform 2014. (2007). Oslo: ABM-utvikling
- Burbules, N.C. (1998). Rhetorics of the web: hyperreading and critical literacy. I: I. Snyder (Red.), *Page to screen: taking literacy into the electronic era*. (s.102-122). London: Routledge
- Elster, J. (1989). *Vitenskap og politikk*. Oslo: Universitetsforlaget
- Engbretsen, M. (2007). *Digitale diskurser: nettavisen som kommunikativ flerbruksarena*. Kristiansand: Høyskoleforlaget
- Engbretsen, M. (2001). *Nyheten som hypertekst: tekstuelle aspekter ved møtet mellom en gammel sjanger og ny teknologi*. Kristiansand: IJ-forlaget
- Engbretsen, M. (2002). *Å skrive for skjermen: en innføring i nettjournalistikk*. Kristiansand: IJ-forlaget
- Fagerjord, A. (2008). *Web-medier: introduksjon til sjangre og uttrykksformer på nettet* (2. utg.) Oslo: Universitetsforlaget

- Fleming, J. (1998). *Web navigation: designing the user experience*. Beijing: O'Reilly
- Forprosjektgruppen. (2007, desember 14). *Prosjektskisse for Litteratursiden.no*. Lokalisert 16. august 2009 i ABM-utvikling på Verdensveven: <http://www.abm-utvikling.no/bibliotek/vedlegg-1-prosjektskisse-for-littsiden.no>
- Forfatterforeningen. (2008, november 28). *Klar for e-boka*. Lokalisert 18. august 2009 i Forfatterforeningen på Verdensveven: <http://www.forfatterforeningen.no/v2/content/klar-e-boka>
- Glaser, B. G. & Strauss, A. L. (1999). *The discovery of grounded theory: strategies for qualitative research*. New York: Aldine de Gruyter
- Hagen, E. B. (2004). *Litteraturkritikk: en introduksjon*. Oslo: Universitetsforlaget
- Halland, A. G. U. (2005). *Navigasjon som retorikk: effektiv kommunikasjon på offentlige nettsteder*. Oslo: Universitet i Oslo. Lokalisert 10. August på Verdensveven: <http://www.duo.uio.no/publ/mediekomm/2005/24879/Halland2005NavigasjonSomRetorikk.pdf>
- Hansen, L. & Nielson, T. (2003). *Kvalitetsevaluering af folkebibliotekernes netbiblioteker*, København: Biblioteksstyrelsen
- Hummelshøj, M. & Nielsen, H.J. (2007). *Hvad bibliotekaren Need2Know: rapport med afsæt i projektet den digitale bibliotekar*. Aalborg: Aalborg bibliotekene. Lokalisert 10. August 2009 på Verdensveven: <http://www.bs.dk/content.aspx?itemguid=%7BB617481D-6D7B-464B-98D2-051A06115372%7D>
- Iversen, G., Kulset, S. & Skretting, K. (1996). "As time goes by". *Festskrift i anledning Bjørn Sørensens 50-års dag*. Trondheim: Tapir
- Jadelius, S.B. (2008). *Boktips från biblioteket - en kvalitativ textanalys utifrån Boktips.net*. Borås: Bibliotekshögskolan. Lokalisert 10. August 2009 på Verdensveven: <http://bada.hb.se/bitstream/2320/3995/1/08-87.pdf>

Jørgensen, K.R. (2003). *Retorik: indføring i fagets grundbegreber*. Fredriksberg: Samfundslitteratur

Kann-Christensen, N. (2009). *Forestillinger om forandringer – organisatoriske forandringer i to danske folkebiblioteker*. København: Danmarks Biblioteksskole. Lokalisert 10. august 2009 på Verdensveven:

http://www.db.dk/binaries/Forestillinger%20om%20forandringer%20final.pdf_3157.pdf

Kjeldsen, J. E. (2006). *Retorikk i vår tid – en innføring i moderne retorisk teori*. Oslo: Spartacus

Kruuse, E. (2007). *Kvalitative forskningsmetoder: i psykologi og beslægtede fag* (6. utg., 1. oppl.). Danmark: Dansk psykologisk Forlag

Kvale, S. (1997). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal

Landow, G. P. (1990). *The rhetoric of hypermedia: some rules for authors*. Cambridge, MA: MIT Press

Letnes, O. (2008). Det lange spranget ut på nettet. *Bok og bibliotek, 2008* (6). Lokalisert 10. august 2009 på Verdensveven:

http://www.bokogbibliotek.no/index.php?option=com_content&task=view&id=957&Itemid=28

Liestøl, G. (1999). *Essays in rhetorics: rhetorics of hypermedia design*. Oslo: Department of Media & Communication, University of Oslo

Lindholm, M. (2008, oktober 30). *Lenkeretorikk*. Lokalisert i Nordicom på Verdensveven: [http://ncom.nordicom.gu.se/ncom/research/lenkeretorikk\(108317\)/](http://ncom.nordicom.gu.se/ncom/research/lenkeretorikk(108317)/)

Litteratursiden.dk. (2008, november 27). *Sidens historie*. Lokalisert i Litteratursiden på Verdensveven: <http://www.litteratursiden.dk/om-litteratursiden/sidens-historie>

Naper, C. (2005, 14.12). Fra mangfold til enfold. *Aftenposten*. [Oslo]. (Morgenutg.), s. 12

Nielsen, H.J. (2006). Litteratursiden.dk: netbibliotek og litterært netmagasin. *Dansk biblioteksforskning: Tidsskrift for informations- og kulturformidling*, 2006 (1). Lokalisert 10. august 2006 på Verdensveven: <http://www2.db.dk/dbf/E-serie/Nr.%201-HJN.pdf>

Nielsen, J. (2000). *Designing Web Usability*. Indianapolis, Ind.: New Riders

Rammedokument. (2008). Oslo: ABM-utvikling

Rapport basert på fokusgruppesamtaler. (2008). Oslo: ABM-utvikling

Rapport styringsdialogmøte (upublisert) (2009). Oslo: ABM-utvikling

Rushkoff, D. (2006). *Renaissance now: the gamers' perspective*. New York Law School. Lokalisert 10. August 2009 på Verdensveven: http://www.nyls.edu/user_files/1/2/23/144/216/217/218/rushkoff.pdf

Saricks, J.G. (2005). *Readers' Advisory Service in the Public Libraries*. (3. utg.). Chicago: American Library Association

Secher, C. (2000). *Bibliotekernes og lånernes skønlitterære bogvalg: en undersøgelse af skønlitterært bogvalg og udlån i Albertslund, Ringsted og Thisted biblioteker*. København: Biblioteksstyrelsen

Smidt, J.K. (2002). *Mellom elite og publikum: litterær smak og litteraturformidling blant bibliotekarer i norske folkebibliotek*. Oslo: Det historisk-filosofiske fakultetet, Universitetet i Oslo

Smidt, J.K. (2009). Tør vi ikke lenger snakke om kvalitet. *Bok og bibliotek*, 3, 58-62

Statsbudsjettet 2010. (2009). *Språk, litteratur og bibliotek*. Oslo: Regjeringen. Lokalisert 7. desember 2009 på Verdensveven: <http://www.statsbudsjettet.no/Statsbudsjettet-2010/Statsbudsjettet-fra-A-til-A/Sprak-litteratur-og-bibliotek/>

Statusrapport (upublisert). (2009). Stavanger: Sølvberget

St.meld. nr 23 (2008-2009), dvs.: Kultur- og kyrkjedepartementet. (2009). *Bibliotek. Kunnskapsallmenning, møtestad og kulturarena i ei digital tid*. [Oslo]: Departementet. (St.meld.; nr 23 (2008-2009)). Lokalisert 10. august 2009 på Verdensveven:
<http://www.regjeringen.no/pages/2176506/PDFS/STM200820090023000DDDPDFS.pdf>

Sæteren, L. (2006). *Presenting the Deichmanske Bibliotek, Oslo, Norway*. Lokalisert 10. august 2009 i IFLANET på Verdensveven: <http://www.ifla.org/IV/ifla72/papers/104-Saeteren-en.pdf>

Sølvberget (2009). *Litteratursiden.no*. Lokalisert 18. august i Sølvberget på Verdensveven:
http://stavanger-kulturhus.no/soelvberget/soelvberget_a_aa/litteratursiden_no

Thorlacius, L. (2005). *Visuel kommunikation på websites*. Roskilde: Roskilde Universitetsforlag

Zahl, J. (2009, 28.08). Prestisjenederlag for Sølvberget. *Stavanger Aftenblad*. [Stavanger]. (Morgenutg.), s 60

ÖppnaBibliotek.se. (2008, september 20). *Om projektet Öppna Bibliotek*. Lokalisert i Öppna Bibliotek på Verdensveven: <http://oppnabibliotek.se/om-projektet/>

13.1 Intervjuer

Bull-Hansen, Haakon. Oslo. 26.03 2009

Egaas, Marit. Stavanger. 08.05 2009

Ellingsdalen, Britt. Sola. 07.05 2009

Indergaard, Leikny Haga. Oslo. 29.05 2009

Ljødal, Hilde. Oslo 19.03. 2009